RHETORVM COLLEGII PORCENSIS INCLYTAE ACADEMIAE LOVANIENSIS, Orationum

TOMVS II.

Nunc primum editus.

SVB NICOLAO VERNVLÆO, Collegij PORCENSIS, & publico Eloquentiæ Professore.

Additum est in margine artificium Rhetoricum, *Operâ* Gulielmi de Vleeschouvver *Louaniens.*

COLONIÆ,
Sumptibus Bernardi Gualteri.
ANNO M.DC.XIX.

ILLUSTRI, REVERENDO, AMPLISSIMO DOMINO,

D. GEORGIO AB AUSTRIA, Collegiatæ Ecclesiæ D. Petri Louanij Præposito, & Academiæ Cancellario,

NICOLAUS VERNULÆUS,

Libens, merito, Consecrat, Dedicatque.

Ostquam prima pars Orationũ Collegij nostri Magnifico Rectori Senatuiq; Academico oblata est, &

 con-

cõſecrata, *Illuſtris & R^de^ Domine*, meritò tibi ſecundam oblatũ & cõſecratum venio, vt ſub illuſtri Amplitudinis tuæ nomine lucem ac diem aſpiciat. Tu enim es in illa ſecunda ac perpetua Academiæ noſtræ Dignitate Cancellarius, ab authoritate tua ſtudia emerita pronuntiantur, ſuſcepti in Circo ſcientiarum labores

res optato fine coro-
nantur, Laurus dona-
tur. Sit illa Principum
& Regum poteſtas, vt
Nobiles, Equites, Co-
mites, Barones renun-
tient, armis & inſigni-
bus ornent; tu nobili-
ores & illuſtriores nõ
è puluere Martio, aut
Mercuriali domo, ſed
ſcientiarũ domicilio,
& glorioſa eruditionis
Arena declaras, pote-
ſtate auges, titulis ex-

ornas. Vnde quemadmodum Amplissimæ Dignitati tuę, Theologiæ, Iurisprudentię, Medicinæ, Artium candidati, & emeriti alumni præsentãtur, vt suam à te Nobilitatem, & splendorẽ accipiant; ita tibi, *Illustris & Reuerende Domine*, Eloquentiæ Cãdidatos, Auditores meos, nõ vt Laurum, sed fauorẽ tuum con-

sequan-

ſequantur, præſentó. Et ſanè dubitare de fauore tuo quis poteſt? Neque enim tã mihi Academiæ Cancellarius videris, quam quidã Apollo, in quo cum etiam, qui doctiſſimi ſunt, ingenium, Prudentiam, Hiſtoriarum cognitionem, Experientiam, admirentur, tum communicare tecum, & doctos de Eruditione

ſermones miſcere certè gaudent. Iuuantur quippe, & inſtruũtur; & cũ multa legerint, tu non pauciora legiſti, plura vidiſti, ſitus & ingenia locorum notaſti. Ita verè ea ſcis, quæ Doctiſſimi tantum putant, aut credunt. Et vero cum ea ſint in te, tum & ſingularis Humanitas, quâ te omnibus & comem & affabilem exhi-

hibes: quâ, inquam, tuum fauorē & amorem in litteratos effundis, & eius in eos exſtare monumenta concupiſcis. Quam ob cauſam fore omnino confido, vt hoc ſpecimen iuuenilis Eloquentiæ Tuæ Amplitudini conſecratum, gratum habeas, ac tātum mihi Eloquentiæque Candidatis faueas, quantum in o-

mnni benè institutæ Republica & Academia Eloquentiæ, pulcherrimo hominum ornamento fauẽdum esse iudicas, imò quã-tum ipse faues. Ita, Illustris & Reuerende Domine, diu incolumis & felix viue, Bonis artibus faue & vale. Calendis Septemb. 1618. Louanij.

IN-

INDEX ORATIONVM SECVNDI TOMI.

Actio

GVILIELMI de VLEESCHOVVVER LOVANIENSIS, LAVDATIO M. T. Ciceronis.

In genere Demonstratiuo.

Exordium per optationem.

VTINAM, ornatissimi Domini, Auditores humanissimi, ea mihi ab omnipotente rerum omnium molitore concessa facultas esset, vt Eloquentiam admirabilem illam scientiarum omnium reginam aliquâ in tabulâ viuis coloribus adumbratam, numeris omnibus absolutam, vi sua gratiaque præcellentem vobis, quicumque hic adestis repræsentare hodiernâ die valerem: videretis potentissimam illam animorum dominam, quam vsque adeo Iudices Areopagitæ pertimuerunt,

Varia eloquẽtia imago & repræsentatio. runt, vt illam exordio & epilogo, quæ maxima ſunt animorum pertractandorum inſtrumenta, truncarint: videretis illam artium reginam quæ reliquas ſcientias omnes in lucem publicam, & in ipſius gloriæ theatrum educit; videretis illam regnorum gubernatricem, quæ Reſpublicas perſuaſis legibus ſtabilit & eaſdem vigente iuſtitia florere facit; videretis illam armorum imperatricem, quæ ignauis animos addit, ſeditioſis impetum & audaciam detrahit, gladiorum aciem ſuauitate ſua retundit, hoſtium ardorem & contumaciam extinguit ac flectit.

Repetitio. *Disiunctio* *Similiter deſinens.* *Diſſolutio.*

Sed quoniam tantum hoc voto inani animum deludo, vos ipſi repræſentate vobis, quam intueri poſſitis nympham aliquam naturæ dotibus omnibus exornatam, gemmis, monilibus, annulis, armillis decoratam, corporis decore venuſtam, faciei ſplendore amabilem, gratioſam, affabilem; diuinam, non Helenam tamen aliquam in qua fucus, ſed Aſpaſiam in qua nitor naturalis eluceſcat, ac tum eloquentiam vos intueri exiſtimatote.

Demõſtratio & deſcriptio.

Correctio. Quanquam quid opus aut matronam aliquam grauem, aut nympham faciei dignitate commendatam optare? Fingite potius vos intueri Herculem

aliquem Gallicum annis plenum, dignitatis maiestate venerandum, cuius ex ore catenulæ tenues auro electroque confectæ pendeant, & multitudinis circumfusæ auribus alligatæ per aures animos attrahant, adeo vt de fuga nemo cogitet, pedibus aduersus trahentem nemo obnitatur, omnes laxatis vinculis ducentem anteuertere læti conentur, fortassis vos tum viuæ eloquentiæ effigiem intueri credetis. Verum quid ita demens aberro, vt aliquam præstantissimæ eloquentiæ tabulam producere me posse sperem? non possum, Auditores, non possum, nisi forsitan ex antiquo illo æuo M. Tullium Ciceronem Romani imperij primam gloriam, eloquentiæ miraculum, prudentiæ prodigium, omnis æui ad omnem eruditionem exemplum, quem non hominem in terris egisse, sed ipsam inter homines animatam eloquentiam fuisse puto, vobis omnibus repræsentem. Inueni igitur aliquem, atque hic est, in quem dum mentem admirationes concitatam, oculos stupore conuersos conijcietis, ego in eius laudibus ita omnem orationem occupabo,

Demõstratio continuata.

Cõstitutio & propositio orationi per certos ætatis gradus.

vt eum ab incunabulis in lucem publi-
Captatio benenolētia cam educam, in luce per honorum gradus dignitate plenum circumducam, ac tum glorioso triumphantis immortalitatis curru ad immortalitatis sepulchrum deducam. Fauete tanti viri dignitati glorięque, Auditores, & imparem tantis laudibus conatum nostrum humanitatis vestræ subsidio adiuuate.

Allegoria. At vero quonam tandem è portu soluam? quibus ventis laudationis huius nauem in immensum Ciceroniani honoris Oceanum impellam? quid primū dicam aut admirabor? an quod Tullio patre, viro honestissimo, equite Romano; Olbiâ vero matre matrona optima atque generis antiqua nobilitatę insigni sit natus? an quod regio sanguine oriundus suos inter proauos & maiores Tullum Volscorum regem numerauit? verum huius laudis non ita est cupidus Cicero noster, vt maiorum suorum luce nobilitatis suæ facem accendat, quin imo maioribus se suis virtute præluxisse, & latitantem in obscuritate familiam in eximij splendoris lucem reuocauisse gloriatur. Iactitent alij stirpis illustris antiquitatem, attollāt maiorum virtutes & facta, non vult Cicero noster alienæ laudis plumis ornari, non vult

Cōfirmationis primus locus à parentib. Ciceronis, & maioribus

Dubitatio.

Metaphora

Cōparatio cum aliis nobilibus.

vult in tantarum meridie laudum aliunde splendorem mutuari. Non ignoro deos aliquando vel Iulii Ascanii, vel Seruij Tullij futuram in orbe claritatem non ambiguo prodigio declarauisse, cum circa eorum recens natorum capita flammam aliquam innoxiam apparere voluerunt. Quantum est autem illud quod Ciceronis nutrici phantasma, nescio quod, sed phantasma tamen verum in somnis apparuerit, ab eâque Reipublicæ salutem nutriri denunciarit? Scio mel aliquando in os Platonis, cum in cunis infans iaceret, vt futuram eius eloquentiam declararent, apes intulisse. At vero nunquid omnino credendum est, Musas omnes & Apollinem mel omne suum, opes omnes suas huius pueri labris, cuius tanta post modum facundia regionibus omnibus & ætatibus apparuit, instillauisse? Sed nec in cunis illis tantum gloriosis, nec in brachiis nutricis, puerum hunc eximium contemplemur. consistat in luce & ingenij sui claritate percellat: quid dicam? scholamne? nimis erat angusta, & tantum tam illustris iuuenis iubar illustre non capiebat. Vrbemne? vrbem vrbiũ Romam, in qua cum iam in scholis æquales omnes suos ingenij magnituidne

Permissio. *Allegoria.* *Laus ab insomnio.* *Cõparatio.* *Trãsitio ad pueritiam.* *Laus ab institutione & studiis primis.*

tudine ſuperaret, viros ita ſui admiratione complebat, vt non raro Principes vrbis ac Senatores ad eum viſendum cognoſcendumque ludum adirent, è ludo vero diſcedētem, ſolenni quaſi pompa ac fauſtiſſimis acclamationibus condiſcipuli ſtiparent & comitarentur. Iucūdum erat illum videre, glorioſum comitari, loquentem audire ſummæ oblectationis, alloqui familiariter ſummæ felicitatis. Quæritiſne quibus ſtudijs atque artibus primam illam ætatem ſuam conſecrarit? non potuit ſummum ingenium niſi viros ſummos imitari. Vnde quemadmodum à poeticæ ſtudio ſtudiorum curſum Ariſtoteles virorum omnium maximus incœpit, ita Cicero noſter primis annis Poeticam deguſtauit, vt illo muſarum melle nutritus, Gratiarū manibus formatus Apollinis numine plenus ſuauiſſimum eloquētię nectar in omnem poſteritatem eructaret. Annon etiam ex illis Muſarum fontibus hauſtum aliquem ætati ſuæ propinarit? Teſtes ſunt libri illi quos ſuauitatis, elegantiæ, ardoris pleniſſimos conſcripſit. Teſtes ſūt ſuperſtites illi verſus, quod nondum præteritarum ætatum tenebris inuidia potuit obſcurare. Quanquam qui ad eloquentiam factus erat à natura creſ-

Concurſus ad Ciceronem adoleſcentem videndum.

Compar.

Diſiunctio.

Ordo ſtudiorum Ciceronis.

Primo à poetica

Repetitio

crescentibus paulatim annis eloquentiam est amplexus. Inuitabat generosum adolescentem Romani fori gloria, quam eloquentia media in luce occupabat. Impellebat eum innatus patriæ amor, cum eos in Repub. tantum vtiles esse ac florere videret, quorũ in pretio vox esset. Inclinabat ipsa eum natura, quæ cum in illo vires omnes suas vellet experiri illi vultum, latera, vires, animũ, geniumque ad eloquentiam accomodarat. Enimvero nondum in hac Ciceronis ætate prima summam eius eloquentiam deprædicabo, puerum adhuc illum contemplamur, sed in quo tamen singulari quotidie incremento laus eximia, amor ciuium omnium, eruditio admiranda crescebat. Et quemadmodum cum effusa luce sol irradiat horis singulis rosa nascẽs aperitur amplius & apparet pulchrior, ita illustris hic iuuenis secundis quasi naturæ ac fortunæ ventis huius expansis ingenij velis quotidie amplius ad immortalem gloriam contendebat, & oceanum laudis ingressus, propius ad sempiternæ famæ portum accedebat. Nulla erat omnino scientia tam difficilis, tam ardua, tam admirabilis, quam non eius inge-

Secundo ab eloquentia
Synonima
Dissolutio

Articulus

Similitudo ducta à rosâ.

ingenium tanquam rupem præruptam superaret. Nulla virtus erat tam excelso arduoque in loco posita, quo non eius animus generositatis sublatus alis, anhelaret ac perueniret. Vnde delibata primum ac primis duntaxat labris eloquentia, in Academiam lycæumque prorumpens, Philosophos sapientissimus audiuit, iurisperitis prudentissimis operam dedit. Tunc Philonem Philosophiæ Doctorum egregium doctorem habuit, vt ignorare nihil posset, qui Philosophiam scientiarum omnium instrumentum haberet. Tunc Mucium Scæuolam iuris ac legum interpretem frequentauit, vt qui in foro ac mediis ciuitatis occupationibus versari laborareque desiderabat, fori dominam iurisprudentiam possideret. O te puerũ Marce Tulli non humanum, sed diuinum. qua tandem admiratione complectar? aut qua de te summam admirationem cogitatione concludam? si in te puero extollendo iam deficio, qua voce te virum prædicando sufficiam? Nondum eras per ætatem par labori sciẽtiarum, & iam tamen virorum maximorum ornamenta possidebas, in te virtus non exspectabat ætatem, & annos præueniens tua gloria, quos in aliis ætatis vltimæ

Tertio à philosophia & iurisprudentia.

Apostrophe & dissimulatio oratoris,

Similiter desinens.

mæ fructus videmus, primæ tuæ ætatis esse faciebat. Sed quem pudorū cognouimus, Auditores, adolescentem non ignoremus. crescat oratio cum ætate, admiratio cum laude. Non ignoro multum esse, qui cum pleno in Ciceronem ore debacchari concupiscunt, meticulosum hominem appellant, militem irrident, quibus opinor, os illud occluderem, atque illam calumniandi licentiam coercerem, si vel eius tyrocinium in bello referrem; atq; egregiam Marsico bello, Sullaque duce operam nauasse commemorarem. Lateant tamen eius arma & bella, neque enim hic ab illis splendorem expectabat, non explicetur militaris eius ardor, neque enim illo tantam ad gloriam ferebatur, quam illi in immortalitate partam esse contendimus declarare: ad studia atque artes reuertamur, quas adolescēs positis armis resumpsit. Et obsecro, videte quam iniquis sæpe fatis summa ingenia agitentur, nunquam tamen vincantur. Sextum Roscium à Sullanis oppugnatum tanta omnium admiratione defenderat adolescens, vt amorem vniuersi populi mereretur & occuparet, solus Sullæ odium indignationemque cōcitaret. Quā de causa in Græciam atque

Transitio ad adolescētiam.

Obiectio per occupationem.

Responsio per præteritionem.

Athenas proficiſcens, oratoriæ ſe rurſum facultati commiſit, atque in ea breuiſſimo tempore tantos fecit progreſſus, vt Græcos in Grecia ſuperaret, eamque cum aliis omnibus tum Apollonio potiſſimum ſui inijceret admirationem, vt cum vice quadam Ciceronem, Græcè declamantem audiuiſſet, ſuſpirans gemeret primo, deinde vero rupto ſilentio gemituque dolere ſe profiteretur, quod cum antea Romani decus armorum Græcis eripuiſſent, nunc eloquentiam per Ciceronem Romam auferrent. Quid illuſtrius dici poteſt ad gloriam nominis eius ſempiternam? quid diuinius ad amorem gētium omnium illi conciliandum? Sed erat admirabilis eius indoles & excitatus naturę feruor, qui vt illum ad laudem omnem ambiendam trahebat, ita per omnes Rhetorum Philoſophorumque ſcholas in Aſia, Rhodo, Græcia circumducebat. Illic Apollonium Molonem, illic Xenoclem, illic Dionyſium Magnetem, illic Mænippum Chlorem, Antiochum Aſſanolitem, alios plurimos illuſtres & famoſos audiuit, quorum tamen omnium egregius diſcipulus laudem ac gloriam ſua fama claritateque propediem obfuſcauit. Ita peregrinatione varia ac difficili eloquentiam quæſiuit, la-

Teſtimonium Apollonii.

Ardor & peregrinatio Ciceronis.

Repetitio.

boribus infinitis inuentam emit, plurimorũ auscultatione doctorũ probauit, longa ac multiplici exercitio suã effecit variarũ cognitione disciplinarũ adornauit. Næ illi mihi nomen oratoris nõ ferũt nec merẽtur, qui qa mellitas ac vt ita dicã, saccharatas quosdã voces delicatis quorundã auribus vẽdunt, eloquẽtiã sese ructare cõtendunt. Nę illi quoq; nunquã dicẽtur oratores, qui cũ iterum atq; iterũ pulpita vel ingẽti mole presserunt, vel audaci voce impulerũt, Cicerones sese nouos arbitrãtur. O nõ ille domi eloquentiã in otio quærebat quã alibi laboribus venalẽ esse sciebat. O nõ ita ãbitioni vanę animũ suũ mancipabat vt pro sapientia fumũ, pro eloquentia inanẽ iactaret linguę volubilitatẽ. Vtinã Principẽ hunc oratorũ imitarentur, qui cũ doctissimorũ Rhetorũ pręceptis linguã suam formauisset, nequaquã hac gloria contẽtus Rosciũ comœdiarum, Aesopũ tragœdiarũ actores, vt vocem gestumq; cõponeret frequẽtauit. Quanq̃ ne in singulis hæreamus qui õnia nunq̃ oratione decurrere valemus, etsi ad honores à studijs Cicero noster processit, his illũ ornatũ florentẽq; cõspiciamus. Obsecro vos Auditores, quæ tandẽ ingenio illius par dignitas potuit inueniri, qui omnes potuit eodem

Disiunctio
Similiter desinens
Breuis digressio in reprehensione inaniũ oratorum.
Exclamatio.
Comprapo-sita.
Optatio.
Transitio ad honores virilis ætatis.
Communicatio.

pæne tempore mereri? Factus in Sicilia Quæstor quæsturam summâ fide, diligentiâ, integritate administrauit. Retinere voluisset Siculorum amor, sed in vrbem pop. Rom. conditio reuocauit, qui præsentium potius virtutem, quam absentium famam intuebatur. Hic ergo suæ virtutis theatrum elegit, hic in oculis omnium habitare voluit, hic ab omnibus frequentari desiderauit. Et erat domus eius iuxta palatium posita, scientiarum, omnium emporium, miserorum asylum, afflictorum refugium, domus consilij, auxilij, honoris, domus authoritatis & dignitatis, domus virtutis & gloriæ. Hanc assidue circumfluentis multitudinis frequentia stipabat, in hac reges virique senatorij pro salute sua fortunarumque conseruatione Ciceronem conueniebant, ab hac quotidie plurimi recreati lętique discedebant. Aperiam vestrum omnium cogitationem. Nunquid omnes existimatis tanto viro nunquam vllos deesse potuisse honores? omnino qui debiti erãt deesse nunquam potuerunt. Factus est ædilis, factus est primus Prætor, & in vrbe summa integritate ius dixit. Quid amplius? petijt consulatum. Quando? cum Catilina, cum Caius Antonius, cũ

Repetitio cũ similiter desinente.

Periphrasin & Allegoriam.

Traductio.

Laus ab ædilitate & Pratura.

Subiectio.

Q. Cor-

Q. Cornificius patricij & nobilissimi homines essent candidati Quid deinde vero? factus est Consul Cicero, & quod erat tum in vrbe summi honoris fastigium, cursu quodam contentissimo, pæne dixerim volatu celerrimo conscendit. O quid non indolis excitatę virtus animosa potest? Imò verò quid tandem eloqęentia non potest? Ecce Rhetor è foro Romano omnibus honoribus tanquā gradibus quibusdam in immortalitatē transcendit. Ne quisquam hic mihi exclamet, hoc opus, hic calor est. Nulla inuidia cursum huuc honorum retardauit, nulla cuiusquam virtus viam interclusit patebant illi candidato honores, & pæne prius obtinebat, quam petebat. Non poterat in minoribus subsistere virtus quæ maiora merebatur. Meruit quæstor ædilitatem; meruit ædilis Præturam meruit Prætor consulatum. Date veniam, auditores, & permitite vt vbi me copia maximarum pulcherrimarumque rerum obruit, ab arte recedam, & quod possum nullo ordine ac lege quicquid occurret producam. Quemadmodum enim cum ab oriente sol in meridiem ascendit, aliquas tantum & non omnes terræ partes illustrat, vbi vero in meridie est, clarissima luce radios

Laus Consulatu.

Admiratio

Ocupatio.
Disiunctio.
Compar.

Incrementum.

Renouatio attentionis cum excusatione.
Illustratio per similitudinem.

dios suos in orbem vniuersum diffūdit: ita cum Ciceroniani meridiem honoris attigerim, inque fastigio dignitatis & ætatis eius consistam, necessario mihi omnis est oratio diffundenda. Quis igitur est ille tandem, quem tantopere laudandum suscepĩmus? Ille est cuius ingenium par imperio Romano fuisse Seneca Romanorum sapientissimus est attestatus. Ille est quem lauream tanto triumphis omnibus maiorem adeptum fuisse Iulius Cæsar est professus, quanto plus est ingenij Romani terminos in tãtum promouisse, quam imperium. Ille est quem ad Vespasianum scribens Plinius Latiæ facundiam linguæ appellat. Ille est quem dono quodam prouidẽtiæ genitum Quintilianus affirmat, in quo vires omnes suas eloquẽtia experiatur. Sed dic tu nobis Sili Italice, quis est iste tandem Marcus Cicero?

Laus à testimonio Senecæ.

I. Cæsaris. Repetitio

Silij Italici per Apostr.

Regia progenies & Tullo sanguis ab alto,
Indole pro quanta iuuenis, quantumque daturus
Ausonia populis ventura in sæcula ciuem?
Ille super Gangem, super exauditus & Indos,
Implebit terras voce, & furialia bella
Fulmine compescet lingua, nec deinde relinquet

Par

Par decus eloquij cuiquam sperare nepotū

Dic tu tersissime Catulle, tuæ enim causæ patrocinatus est Cicero, cui gratias his verbis amplissimas egisti. *Catulli.*

Disertissime Romuli nepotum
Quot sunt, quotque fuere Marce Tulli,
Quotque post alijs erunt in annis.

Attollat igitur Gallia Herculem suum, cuius ex ore pendētes aureæ catenæ hominum animos trahebant, iactet Thracia Orpheum suum, cuius cantu saxa, montes, maria, feræ, siluę commouebātur; Laudent Periclem Athenæ, qui dicendo fulgurare, tonare, omnia permiscere solebat; glorietur in Platone Græcia, cuius lingua loquuturum Iouem existimauit si Græce vnquam loqueretur; appellet Oetesium Aristoteles Euphrastum, eundem alij Theophrastum appellent, quod non bonum tantum, sed diuinum sermonem vsurparet. Floreat Demosthenes subtilitate, ornetur Isocrates iucunditate suâ, laudetur Thyrtamus vi eloquentiæ inusitata; vnus instar omnium Cicero, vnus omnium dux est Cicero: non aureis tantum verbis hominum animos trahebat, etiam efferatos inhumanosque non aliter quam saxa quædam permouebat: nō eius tantummodo sermonem homines im-

Cōparatio cū Hercule Gallico. Orpheo. Articulus. Pericle. Disiunctio. Platone. Oetesio. Demosth. Isocrate. Thyrtamo. Vis eloquētia Cicero.

improbi perhorrescebãt, sed potentissimi quicumque tanquam optimum & diuinum imitabantur. suauis erat & mellitus, concitatus & vehemens, concisus & copiosus, denique quicquid vnquam oratores quicumque, hoc vnus ac solus, imo etiam amplius erat Cicero. Videre videor hanc in vobis cogitationem: O quam erat homo iste diuinus, quam verum gratumque naturæ delicium, speculum omnis excellentiæ ac dignitatis, miraculum ac cœleste quoddam prodigium, hominum omniũ excellentissimorum illustre compendium, viua scientiarum omnium & eloquentiæ deliciarum arca, ô quanta, quã suauis, quã potẽs in eo eloquẽtia! vere, vere, Aud. si nõ nisi ex mõtibus maiora illa flumina promanant, quæ regiones terrarum orbis irrigant & fœcundant, non potuit ex tanto viro nisi eloquentia summa vberrimaque oriri. Fuit admirabilis in oratore Cyneâ vis sermonis, quo tanquam machina quadam bellica Grecorum vrbes in deditionem cogebat; sed tamen quam nihil omnino vis illa fuit, si Ciceronis vim omnem perpendamus? Fuit inusitata Menenij Agrippæ oratio, qua rebellem aduersus magistratum vrbem in vrbem

Obliqua prosopopæia

Allegorica descriptio.

Conduplicatio.

Similitudo

Cõparatio cũ Cyneâ.

Agrippa.

Metonymia

re-

reduxit. Fuit Marci Antonii oratoris eloquentia potens, qua percussores ad se missos ita perterruit, vt vaginis gladios suos reconderent, & illum fugerent quem occidere meditabantur. Verum non gladios vulgarium hominum ac sicariorum, sed animos ac mentes potentissimorum hominum crudelitate quadam efferatas M. Tullius lenitate mansuetudineque inuoluebat. Fuit in Tyrtæo secreta quædam animandi potestas, qua exercitum quondam Spartanorum in fugam conuersum ac desperatum suæ vocis auxilio restituit ac victorem fecit. Quid deinde vero? isne Ciceronis eloquentiam adęquauit? imo vero ne quidem adumbrauit, nisi fortè riuulum cum oceano, facem cum sole, globum cum mundi machina, herbam cum arbore, formicam cum elephante comparemus. Sed amplius non moror vos verbis, Auditores. Ille erat Marcus Cicero cuius eloquentiæ fama tanquam magnes non trahebat, sed impellebat homines, & ad quam audiendam omnes omnium ordinum, atque ex omnibus vrbis partibus clausis officinis, depositis instrumentis, negotiis occupationibusque relictis, spretis mẽsis ac conuiuiis in forũ ciues concurrebãt. Hic

M. Anton. orat.

Tyrtæo.

Subiectio.

Cõparatio per extenuationem.

Fama eloquentia Ciceroniana.

Hic ab ore eius verbis eius alligati pendebant, hic Deum aliquem loquentem in terris audire videbantur, hic illum eloquentiæ torrentem quodam impetu suo ferri videbant, quo togatus armatas Antonij cohortes proscripserat & eiecerat, quo obmutescere Catilinam in senatu fecerat, è manibus illi arma excusserat, abire coegerat, tandem oppresserat, quo Clodium vexauerat, quo Verrem accusauerat, quo plurimos ciues alios improbos & sceleratos persecutus fuerat, bonos autem tutatus, quo denique vir omni admiratione maior effecerat, vt domus eius tanquam arx quædam esset ciuium oppressorum, perfugium exterorum, ara salutis communis, domus libertatis, curia authoritatis publicæ, palatium omnium fortunarum. Et vere quemadmodum cum ex alto monte torrens dilabitur, secum suo omnia impetu rapit, ita Cicero eloquentiæ suæ torrente omnia percellebat, curiam impellebat, Capitolium concutiebat, vrbem trahebat, quicquid volebat, efficiebat, & gloriosam hanc vocem non immerito iactabat:

Metaphora *Vis eiusdẽ eloquentiæ.* *Repetitio* *Similiter desinens.* *Allegorica descriptio.* *Similitudo* *Similiter desinens.*

Cedant arma togæ, cõcedat laurea linguæ.

vsque adeo nulla virtus in eo desiderabatur,

tur, in quo erat copia Platonis, iucunditas Isocratis, subtilitas Demosthenis. Enimuero præuaricator Tullianarum laudum esse videar, si vnam hanc in ipso eloquentiam admirarer. Erat, erat in eo magnanimitas incredibilis, quâ ad felicem exitum ea omnia perduxit, quæ attentare Patricij omnes reformidabat, dum vrbem ab incendio, patriam à deuastatione, templa à direptione, bonos omnes à cæde suo consilio, industriâ, vigilantiâ, fortitudine liberauit. O verè Marce Tulli fortunatam natam te Consule Romam? Quis Scipio hanc se in gloriam inducat? Quis hanc illi Marius palmam præripiat? Quis Pompeius triumphũ maiorẽ exspectet? Quis Marcellus gloriosius depulsum hostẽ glorietur? Testor te, ô veritas, Testor te fides: tu Marci Catonis os impulisti, vt Ciceronẽ nulla adulatione patrẽ patriæ appellaret, tu senatũ vniuersum permouisti, vt supplicationes Ciceroni togato decerneret, tu Pompeiũ Magnum excitasti, vt ex Asia scriptis literis Ciceroni gratias ageret, & se eius beneficio patriã visurũ attestaretur. Nũ vero deprędicẽ ardentissimũ eius in patriã amorẽ, laudẽ incredibilẽ in oẽs humanitatẽ? extollã animi magnitudinẽ? glorię in eius industria? triũphẽ in eius

Distributio
Transitio.
Cõduplicatio.
Laus à virtutibus.
A magnanimitate.
Adiunctio.
Exclamatio.
Cõparatio cũ victorib. triumphatorib. aliis.
Ab amore in patriam.
Humanitate industria

eius singulari apud omnes gratia? O vtinam par ætas esset, sed sum infans, vtinam hic eloquentiæ torrens esset. sed deficerem. vtinam omnium in meo ore voces personarent oratorum, omnium in me spiritus respiraret eloquentium! sed languerem, hærerem, obmutescerem, & iam quoque languidus & hærens obmutesco. Date veniam Auditores, vereor enim ne ingenij mei culpa laudem deteram immortalem. Latebit proinde sub hoc silentio nostro libertas eius, non aperietur comitas illa qua fuit omnibus admirabilis & amabilis. vnum silere non possum; & quod non voce, dicam affectu. mortem obijt Cicero pro patria, & in patria toties à se seruata. O doloris æterni vulnus, ò fatum eloquentiæ, & virtutis ipsius fatum! Quid hæreo rursum, Auditores, & peturbor, & vbi tanquam in immortalium capitolio laudum exultare triumphareque deberem, lachrimis & dolori me trado. imo vero vinco affectum meum, vinco dolorem, & tibi Marce Tulli gratulor. Tu pro patria tua occubuisti tu ceruicem præbuisti, tu hostes tuos moriendo vicisti, tu laudem omnem & immortalitatem, qua apud nos adhuc viges, intrasti. Quanquam quid ago? quid sermo-

Preteritio.

Mors Ciceronis.

Affectus pro morte Ciceronis.

Apostrophe

Peroratio.

ſermone animum, quid voce ſermonē defatigo? Vtinā(iam enim verbis agere me tædet) vtinam non de Cicerone verba facere, ſed illum, illum vobis hic præſentem, hic virum omni laude famaque ſumma conſpicuum & illuſtrem cerneretis! videretis puerum cœli quēridam & naturæ alumnum, intueremini adoleſcentem omnis virtutis, honoris & gloriæ candidatum, cognoſceretis virum perfectionis omnis exemplar & ſpeculum. At vero ſi immortalem eius ſpiritum contemplari, ſi diuinum illud ingenium vel oculis vel animo vſurpare fas eſſet, illum dico ſpiritum temporum omnium & hoſtium domitorem, tot voluminum æternorum auctorem ac parentem: an non hic eſſe diceretis ſapientiæ ipſius delubrum, prudentiæ ſacrarium, ſcientiarum omnium domicilium, eloquentiæ palatium, virtutum immenſarum ærarium? non licet, Auditores, & hanc felicitatem temporum inuidia nobis ademit. Vtinam, ſaltem, vtinam vocem eius diuinam vocem ſapientiæ, vocem eloquentiæ audiretis! Quid dico audiretis? nunquid auditis? nunquid his verbis ſcholam hanc noſtram impellit? Ite, ite ad gloriam Rhetores mei, ſed per laborem

Repetitio confirmationis figurata.

Optatio.

Proſopopœia.

rem

rem penetrate in immortalitatem, sed per hos quibus ascendi, vigiliæ, industriæ, laboris gradus Nihil animo generoso imperuium, nihil industriæ diligentiæque arduum aut clausum. illam nostram, illam vestram eloquentiam amate, qua in foro famam, in curia gloriam, in posteritate immortalitatem acquisiui, & vos acquiretis. Semper erecta indole vestram ætatem non ad sepulchri angustias, & humanæ terminos vitæ, sed ad immensa gloriæ spatia & infinitos famæ cursus dirigite. O amabilem, ò admirabilem vocem! sed reticet, non auditur, in silentio est. Agite tamen, agite, Auditores, si tacet, nos istā tacitā vocē habemus in libris eius, hinc illam loquēte voce nostram legendo faciamus, hinc illam lectione resuscitatam suspensis auribus hauriamus, hinc, dico & finio, Ciceronis mel & nectar hauriamus. DIXI.

Adhortatio ad Ciceronem imitandum.

AR-

ARNOLDI vander HAER INSVLENSIS, ORATIO.

In cruentum Christi Domini obitum.

Conquestio in genere Iudiciali.

O Luctuosum funestumque diem! ô diem nocte qualibet obscuriorem, morte qualibet tristiorem! ô diem vere horrendum & tragicum, diem dierum omnium mœstissimum. Non hodie fulminãti percutiẽtis Angeli gladio exterminatus est è voluptatis innocentis horto primus Adam; non hodie ruptis cœli cataractis, & effusis in vltionem maris aquis sepultus est orbis; hæc audiuimus, fleuimus, & longo sensu obduruimus Non hodie Regum omniũ & Cæsarum cadauera redolentibus sepulchris includimus; hæ mortis hæreditariæ vltimæque sunt partes: non hodie, gloriosissimorum Apostolorum, martyrumq; purpuratorũ crudeles obitus ad lacrymas cõmiserationẽque reuocamus, eorũ quippe gloria con-

Exordiũ ex abrupto per exclamationem.

Repetitio.

Cõparatio cũ fatalib. aliis diebus

conſtantiaque victrix à morte reſurgens, & ductus in capitolio cœleſti triumphus ſenſum hunc omnem ademit. Hodie Rex Regum ſuprema rerum omnium poteſtas, æterni Dei filius, æter-*Exclamatio, & effectus doloris* nus Chriſtus Ieſus affixus eſt cruci, homo mortuus eſt, ſepultus eſt. O diem lugubrem, diem lamentabilem, & deplorandum! gemitibus agendum eſt, lachrymiſque loquendum, inter ſuſpi-*Ab exẽplo, & comparatione minoris.* ria reſpirandum. Et profecto ſi quotānis Iſraelitides puellæ ad Iepthes filiæ buſtum triſti agmine conueniebant, vt lamentis ſuis ac gementibus funeſtam ac lugubrem eius mortem, quæ innocens manu patris Deo fuerat immolata, deplorarent; cur ni nos quoque iunctis animis congregati illam humanita-*Contentio.* tis ſacratiſſimæ Chriſti Domini ſortē quotannis defleremus, qui innocens, ac nullo ſuo delicto, pro hominibus Deus, pro ſubditis Imperator, pro ſeruis *Præparatio Auditoris.* Dominus, pro ſontib. inſons in Caluariæ monte eſt immolatus? Emittite igitur plorantes animos, humaniſſimi Auditores, & dum cruentæ huius tragœdiæ *Articulus.* theatrum aperio, in quo nihil aliud quā crucem, clauos, flagella, ſentes, lanceas, ſanguinem videbitis & audietis, flebilibus imbuti cogitationibus adſtate.

Equi-

Equidem M. Antonius cum olim crudeli coniuratorum manu I. Cæsar in senatu trucidatus fuisset, cruentam eius tunicam & stillante etiamnum cruore tinctam populo Romano commonstrãs eiusdem animos ita permouit, vt saxis, facibus, armis arreptis necem illam tam horrendam vlcisceretur. Verum ego non sanguinolentam dictatoris superbi togã. sed venerandam sacratamq; Christi Iesu humanitatem vulneribus plenam, sanguine copioso purpuream, plagis vndiq; stillantibus deformatam ostendam. Atque vtinam! vtinam concitare vestros animos crudelis hic posset aspectus, intimos etiam sensus ac voluntatem penetrare, vt condolere saltem, si nõ sumere vindictam desideraretis! Quanquã cuius opem & auxiliũ hoc in dramate, in quo vires omnes eloquentiæ ac naturæ sunt minores, implorabo? Quid agam, aut ad quem me tãdem conuertam? an ad te æterne pater? sed ardes irâ, totus exęstuas, fulgure, vindictaque accinctus vlt onem ita spiras, vt vnigenito tuo ac d lecto filio non parcas. An ad vos cœlestes Spiritus Angeli? sed non minus quã homines afflicti desolatique ingemiscitis. An ad te Virgo Mater? sed videre te videor lamẽtis ac suspiriis exhaustã, collapsam, &

Excitatio ad dolorẽ ab exempl

Optatio.

Dubitati cum subiectione.

ad filij morientis aspectum exspirantē. Tu igitur Crux adoranda, crux benedicta & gloriosa, tu mihi in hoc rubri maris oceano portus existe, & dū extincto sole, velato cœlo, cōmotis mortuorū monumētis tenebras patitur vniuersum, flammā aliquā & lucem splendens pharos emitte. Quod si vnquā hominum improbitas, & armata sceleribus nefandissimis libido rabiē aliquā, & execrandā in mundo crudelitatē exercuit, ac sub fictę gratitudinis prętextu perfidiæ mōstrū peperit, ingrata hodie accusāda est Iudæa, illa Orientis vniuersi gloria, Palæstinæ decus, princeps Prouinciarū, quę posteaquā Dei filium tot sæculis Messiam exspectatū, triginta tribus annis intra suos agros atq; vrbes hospitio excepisset, scelerato animo in eius mortem conspirauit, & sub obedientiæ simulatiq; obsequij larua in periculū illud & discrimen attraxit, vnde mortaliū omnium salus est enata. Verum quoniā ita funestam hāc tragœdiā ingredior, vt occupare atque inuadere luctū omnem nōdum præsumā, sic agam, auditores humanissimi, vt conspirationem Iudęorū, captumq; & abductū primo Christum ostendā; aperiā deinde barbarā illā lacerātium, sæuientiumq; tyrannorū crudelitatem in vrbe; ac tum demum mœsta quadam catastrophe mortē ipsam repræsentē, ac de-

Inuocatio auxilij sancta crucis.

Allegoria.

Laus Iudææ

Metaphora.

Propositio totius orationis tripartita.

Praoccupatio.

plorẽ, Quid est vero? locũ ipsum ac theatrũ intueri prius fortasse desideratis? est, est illa speciosa quondã Hierosolyma, veterũ domiciliũ iustorũ, figura cœli, vmbra paradisi, schola Prophetarum, sedes æterni Dei, prima Ecclesię militãtis ara, celeberrimorũ cunæ quædã mysteriorum, hodie tumulus Saluatoris. In hac rabies humana furialibus armata diris arenã miscuit, vt Christi sanguine imbueretur; in hac inferorũ mundiq; vires conspirauerunt, & iniquissimũ fœdus innocenti sanguine sanciuerunt, in hac sæculorũ omniũ scelus vno die cõparuit, vt ex omnib. omniũ hominum delictis fabricata cruce, vitæ dator ad mortẽ suppliciumq; protrudere tur. O Hierosolyma vel potius crudelissima Babylon! tune ergo ciuitatũ omnium caput fuisti, vt sacratissimum Męssiæ tui caput tã funesta ruina inuolueres? ideone tuo in sinu, tot annis innocentissimus mãsuetissimusq; cõquieuit, vt tuis vngui bus ac dentibus, tuis gladijs ac hastis factus pręda tandẽ laceraretur? Et hũc animũ tã inhumanũ, tã efferatum, tã crudelẽ tuorũ è schola Prophetarũ retulisti? & hanc mentem tam immitem, tam dolosam, tam barbaram tuo in templo ad aras præsentasti: Ille vt ardentissimum tibi suum amorem testaretur, pro te fleuit & ingemuit; tu vt odiũ ipsi tuũ acerbissimũ

Conduplicatio.

Descriptio & laus Hierosolymitanæ vrbis.

Repetitio

Apostrophe qua in Hierosolymam vrbem inuehitur.

Expolitio.

Contentio grauissima.

declarares, aduersus illum fraudulenter tisisti, crudeliter frenduisti. Ille suæ misericordiæ & benignitatis alas expandit, vt te filiam suam amantissimam patrocinio suo complecteretur; tu sæuitiæ tuæ ac furoris portas aperuisti, vt illũ Deum tuum ac parentem contrucidares. Ille toties tot ingentibus te beneficiis cumulauit; tu omnia eiusdem sanguine vno die deleuisti. Loquere, emitte vocem ingrata Sion, tibine ergo gemitus & lamenta Ieremiæ perierunt, qui tuæ superbiæ ruinam lachrymantibus oculis & attonita mente præuidit? Loquere iterum, Regem tuum fraudulenta tãto applausu triumphoque exspectabas, vt non aliter quam mancipium ad crucem condẽnares? porrigebas illi præsentabasque pacis oliuam, mortem interim machinabaris; sternebas illi ramos venienti, crucem interim morituro fabricabas; benedictum in triumpho appellabas, maledictum in morte compellabas. O perfidiam! ô infamiã! Et quid erat, obsecro, quod in Christo tãtopere hæc ciuitas perhorresceret, vt dolosa mẽte triumphum in suppliciũ commutaret? non venerat ille curru eburneo triumphans vt Cęsar, quem elephãti quadraginta trahebant; non intrauerat leonibus inuectus vt Antonius; nõ à Ceruis ductus

Metaphora.

Contraposita.

Comparatio ex dissimili.

ductus fuerat, vt Aurelianus; nõ terruerat mille rhedis stipatus, & argenteis mularũ soleis, vt Nero; non traxerant carpẽtum eius quatuor sceptris ac diademate superbi Reges, vt Sesostris quondam Regis Ægyptiorum, non in millibus mult s equitum curruumq; splendorem aliquem fastuosus ostentarat. Quid ergo? quid? asina fuerat inuectus, vt in hoc vili abiectoque animali Regis Regum eluceret triũphus. Quanquam quænam illa est triumphãdi ratio Christe Iesu? vbi erant igitur Archangeli tui? quid agebãt Cherubini? quo abiuerat vniuersa militia cœlestis? vbi erãt ô Daniel millia milliũ ministrãtium ei, & decies centena millia assistentium ei? vbi erant, ô Dauid, super quas ambulat Deus pennæ ventorum! Nimirum pauper & humilis in ortu; mansuetus & egenus in hoc introitu per flores ad spinas, per ramos ad crucem, per triumphũ ad supplicium perrexit. Captus est igitur Christus; vbi vero? in horto: proditus est Christus; at à quo? à discipulo & Apostolo. abductus est Christus; à quo rursum? à populo dilecto. captus est in oratione, proditus est osculo, abductus est in catenis. O immanem duramq; terram! ô immutatum nimis hoc tempore cœlũ! quid agam hic, aut quid tandem protestabor?

Modus triumphi Christi.
Apostrophe.
Cõfirmatio Prima pars de captiuitate Christi.
Subiectio.
Exclamatio.

Dubitatio vnde opẽ homo pro Deo&aduersus homines requiram.?Si in cœlũ oculos attollã, vltionis è cœlo signũ apparet;si per terrã illos agam & intuear vniuersa, in terris coniuratio est, & vbique fraus ac dolus. Quis est,qui periculũ reformidet in horto orante Deo, dormientibus profunde secureque discipulis?Et tamen capitur in
Locus captiuitatis. horto Deus.Quis est qui non auxiliũ hoc in discrimine à discipulis exspectet?& tamẽ prodit vnus illũ,alter negat,cęteri fugientes derelinquũt. Quis est q̃ nõ populi nup applaudẽtis sibi polliceatur auxiliũ?
Proditor discipulus. &tamẽ ille vincula nõ amoris,sed furoris inijcit,captiuũ abducit,& illudit, ad flagella,ad crucẽ,ad mortẽ deposcit. O falla
Similiter desinens. cẽ rerum humanarũ amœnitatẽ!ô fidem male fidam! ô fraudulentum hominum
Agnominatio. amorẽ!in amœnitate periculũ est, in fide perfidia,in amore captiuitas.Noctis tenebras flãmis scelerum depellũt,sceleris flamas detegit signumamoris,amorẽ fictum vincula iniecta declarant.Infœlix parrici-
Inuectiua in Iudam proditorem da;insensate Iuda,ergo tu omniũ proditorũ caput es &princeps?perfide,fatue,detestãde Iuda,ergo tu exApostolo proditor, exprincipeEcclesię electo hostis,ex docto re sacrilegus factus es &latro?quo te faces furiarũ ardentes impellebãt?quo furioso
Expolitio. pręcipitis insanię impetu procedebas?nõ

agnos-

agnoſcebas quā horrēdum deteſtādumq; facinus tentares? non amplius conuiuij illius recordabaris in quo paulo ante ſacratiſſimū corpus eius ore impuriſſimo deguſtaras? ô peſtilentiſſime prædo! ô impijſſime ſicarie! ô infernalis furia! Ille te blanda voce amicū compellabat; tu armatis circumquaq; ſceleris tui miniſtris & emptoribus, tenete eū acclamabas: ille venerabilē vultum ſuum inclinabat, vt te oſcularetur, tu impudētiſſimū proditoris oſculū offerebas, & inimicorū ſimul manibus tradebas. Ita non tibi diuini oris eius attactus conſilium nefandiſſimum mentemq; ſceleratiſſimam immutabat. non ille cœleſtium oculorū coniectus amabilis ardentes furoris concepti flāmas exſtinguebat; nō vocis ſuauiſſimus ſonus ferreum ſaxeumq; cor tuū percellebat, vt ab impia ſacrilegaq; Domini tui ac Dei vēditione abhorreres? ſed erat in te mens obdurata, & agitatus iniquitate tua hoc agebas, vt omnis ętatis labes eſſes, omniū ſæculorū portentū appellareris, ac tandē infami laqueo, iuſtiſſima nimirū pęna turpiſſimā vitā tuā terminares. Quāquam diū ingenti cōpulſus indignatione iuſti impetu doloris abripior, in illo oliuarū horto videor mihi exſpatiari. Et nūquid, ô Chriſte, tu illa vitæ arbor inſignis, anguſt arū,

Contentio.

Breuis digreſſio.

Apoſtrophe ad Chriſtū.

 dolo-

doloris, afflictionum fructibus grauida? Nunquid tu ille rubus ardens, ac nō amplius sublimis illa cedrus, nō amplius diuinitatis alta cyparissus? vt exhorrescis & artubus omnibus contremiscis? vt illud clarissimum vultus tui corporisq; totius iubar sanguineis nubibus obscuratur? O natura, quam horrendos perpeteris dolores! ecce prodigiosi sudores emanāt, ecce sanguineus guttatim imber decurrit. O quanta diuinæ mentis conturbatio! confusa in se natura dominante timore lachrymas in sanguinem commutat. Vbi es Magdalena? Vbi sunt crines tui? lacrymæ tuæ, vnguenta tua? nihil hic nisi ruborem, nisi cruorem conspicio; nihil hic nisi diluuium sanguinei sudoris intueor. Quid dicā? amor est, auditores, amor est, egreditur è corde Dei, rumpit venas, naturam premit, diluuio quodam exundat, vt piæ cogitationis sudario abstergamus, submissæ mentis velamento excipiamus. Enimuero (tempus est enim) quam potestis immanissimæ crudelitatis cogitationem assumite, B Auditores, Aperiam iam scenā illā quæ non aureis arenis est strata, non ebore prætexta, non varietate colorum adumbrata, non argentatis choragijs adornata, sed sanguine conspersa, spinis horrenda, sputis deformata,

Ad naturā

Ad Magdalenam.

Causa sudoris sanguinei amor.

Transitio ad secundam partē de crudelitate Iudæorum in Christum. Similiter cadens.

mata, flagellis concisa, blasphemiis conuitijsq; tota resonans. Concipite igitur immanem illā Carthaginensium crudelitatem, qui vt in Attilio Regulo excarnificando furorem omnem defatigarent, corpus eius totum stimulis, clauisq; ferreis, resectis antea palpebris lacerauerunt, & quas pati amplius oculi non poterant lacerati cadaueris reliquias in mare præcipitauerunt. Sed illum vicerunt Iudæi furorem. Repræsentate vestris animis rabiem efferatam Romanorum Senatorum, qui vt odium suum incitatissimum satiarent, immanissimo scelere conditorem suum ac parentem Romulum membratim in curia discerpserunt. sed adhuc crudeliores in Messiam suum Iudæi extiterũt. Putate vos intueri Cannibalos aliquos aut Anthropophagos, qui truci vultu, oculis inflāmatis, mēte barbara, dentibus exertis, manibus cruentis spirantem adhuc hominem aliquem iugulent, confodiant, dilanient. Quis talia fando temperet à lachrymis? sed adhuc sanguisugas istos & barbaros immanitate Iudæi vicerunt, & omnino nullo exemplo crudelitatem possem eorum explicare. Vt aliquid tamen dicamus, sit in mentibus vestris Sampson, cui posteaquam vincula ac funes Philistæi iniecerunt, crudeliter

Proponuntur exempla crudelitatis.

1. Carthaginensium in Attiliũ Regulum.

2. Romanorum senatorum in Romulum.

Tertio Cãnibalorum.

Demõstratio.

4. Philisteorum in Samsonem.

excæcarũt, irriserunt deinde, & scommatibus prosciderunt: fortassis hac imbuti cogitatione aliquid in hoc truculẽtissimo tribunali assequemini. Quid? in hominum tribunali Deus? quãobrẽ ergo Iudęi? Populũ ad turbas seditiosus impellebat! scilicet cum vbiq; pacem doceret. Dignitati Cæsaris aduersabatur. Nimirum cum tributa reddi Cæsari iuberet. Regnum ambitiosus affectabat. tunc credo cum regnũ suum de hoc mundo nõ esse fateretur. Vere, vere Christe insurrexerunt in te testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Confinxit iniquitas in te crimẽ, audacia euomuit, crudelitas pœnã inflixit. Scinduntur Iudicum vestes, sed mẽtes obdurãtur, lauãtur manus, sed animus sacrilega crudelitate coinquinatur. Obsecro, confirmatis animis hic adstate, & debacchãtẽ barbara insolentia furorẽ cõsiderate. Irâ æstuant, feruent, ardẽt, frendẽt, oculis fulgurãt, ore tonant, manibus, flagellis, ferro sæuiunt atque insultant. Colaphũ sacratissimis Christi genis sceleratissimo ausu impingũt. O sacrilegę manus! Dominum seruus, Deũ homo percutit? illum vultũ in quẽ prospicere desiderant Angeli, quẽ cœli ciueș honorant proniq; adorant, impiæ manus attingũt? sacræ illius faciei putẽtia fœtentiaq; sputa ore ingerunt impudentissimo; æternę sapien-

Obliqua prosopopeia

Amplificatio per remotionem causarum.

Demonstratio.

sapiētiæ oculos obuelā, verbis lacerant, & maledictis insectātur, virgis corpus totū teterrima audacia concidūt; vt è venis omnib. copiosissimus sanguis emanet; coronā hamatis aculeatisq; contextā spinis diuino vertici (ô, ô dolor, ô scelus nefandissimū) diuino vertici ad contumeliā ac dolorē intrudūt. Vincor, auditores, & cōfuso perturbatus affectu modum ignoro. Non illas flāmas tuas, ô cælū emittebas, vt hæc impia capita cœlesti igne cōflagrarēt? non in vindictā fulgura tonitruaque descēdebant? nō dehiscebas, ô terra, nō illā immanē audaciā inferorū lacunis coercebas? nō volebat ipse, nimiū amabat ipse. Egredimini Angeli, videte igitur Regem vestrū colaphis liuidū, sanguine fœdatū, flagris cōcisum Contemplamini animę nostrę creatorē vestrū, à planta pedis vsq; ad verticē non est in eo sanitas. Cerne sol iubar illud, à quo lucē mutuaris, obscuratū est iā in terris, nec adhuc satiata crudelitas conquiescit. Audio clamores ac minas, condemna, tolle, crucifige, moriatur: video volitātes lictores immanissimos, belluasque sanguinarias. Intelligo feralem mortis acerbissimæ sententiam, prospicio locum omnem patibulis, crucibus, rotis, axibus plenissimum; cerno Christum cruce onustum, lictoribus stipatū, funesto spectaculo Caluariæ montē

Affectus.

Cōquestio ad cœlum, terram.

Euocatio angelorum.

Animarū.

Obliqua prosopopœia.

Demonstratio.

ascendentem. Audio rursum malleorũ ictus, carnificũ verbera, militũ exprobrantium contumelias, illi membra funibus durissimis extendunt, manus ac pedes clauis obtusis transfigunt, latus crudo lanceæ vulnere aperiunt, interim solutis circumquaque vulneribus torrentis instar vberrimi, sanguis exundat. Non possum, auditores, nõ possum amplius, & dum omnia lachrymas quęrũt, vox mihi obmutescit, dum astra lucem amittunt, vniuersum concutitur, sanctissima delubra tremunt, viribus latera suis destituuntur. Impudẽtiæ est hic loqui, pietatis silere, amoris lachrymari, quid? sed silentium doloremque Christus euincit. audite; media in morte reliquias vitæ cogens, ita vocem plenissimam amoris emittit. Magnus est ô homines, dolor meus, sed maior est amor meus. Ecce vt exundant vulnera latusq;? diluuium est hoc amoris. Vt extensi sunt pedes ac manus? hoc ego vos amplexu redemptos inuito. vt inclinatum est caput meum? sic ego vobis osculum pacemque pręsento. Vt hianti pectore mixtus aqua sanguineque fluuius erumpit? Vnguentũ est hoc meum, & vestrorum medicina peccatorũ. Vt affixum clauis immanibus

Trãsitio ad 3. partem de morte Christi.

Prosopopœia

Subiectio.

bu corpus meum? vt vobis adhæream,
nunquam à vobis recedam. Videte si
dolor est sicut dolor meus, quia non est
amor sicut amor meus. Sanatum est
iam vulnus Adami, expurgata est hu-
mani generis lepra, placata est æterni
patris ira. Venite ergo, in hæc vulnera
intrate, sub hac cruce conquiescite, per
hanc mortem meam vitam ac cœlum
possidere. Quod potui, tuli: si quid est *Affectus*
vltra, vitam ac spiritum iterum pro vo- *Peroratio.*
bis emitto. O amor amor immensus!
ô incredibilis omnino charitas! Non
possumus in corporibus illa pati, Audi- *Excitatio*
tores? at animis compati valemus. Non *ad dolorem*
audemus subire mortem? at flere non
reformidemus. Flet ad crucē prostrata
mater filium. ploremus indignissima
cruce mulctatum Saluatorem ac pa-
rentem, si non sanguinē at amorē red-
damus, illius est ipse prodigus, huius
ne simus auari. Simus grati, simus me-
mores, simus eius amantes, hoc ille
mortis suæ tam diræ pretium vnicum *Apostrophe*
reposcit. Age vero restitutor vitæ & *ad Chri-*
salutis, author vitæ, si pulchrior per *stum.*
te gens humana resurrexit, imprime
nostris animis tuæ mortis dolorem,
tui nominis amorem. amare te vo-
lumus, & tecum simul dolere. DIXI.

DISSERTATIO.

Quænam liberalium Artium in Rep. Principatum debeat obtinere.

ORATIO I.

Pro Grammatica,

Hanc in Rep. liberalium Artium Principem esse debere,

LAMBERTI VERREYCKEN BRVXELLENSIS.

Prima fores Sophiæ recluso limine pando,
Scribere qua puerum rite loquique volo.

Exordium à simili ducto à sole.

QVod si aliquādo perturbatis naturæ legibus & huius amplissimę rerum omnium vniuersitatis ordine confuso, cælestis illius machinæ stellas omnes ac planetas, quibus lumē suum ac splendorem lucidissima Mundi lāpas sol impertitur, cum sole tamē in arenam descendere, proque principatu certare videremus; nemo opinor ita omnem æquitatem odisset, quin vehemen-

menter certaminis indignitate cõmotus, voto, voce, calculo victoriam illi palmamque tribuendam esse censeret, à quo omnes cœlorum ignes fulgorem suum mutuari videmus. Iam vero cõtentionis indignitatẽ in clarissima illustris huius Academiæ luce licet intueri, dum nescio qua dicã generositate liberales artes impulsæ, suæque fortassis immemores ingenuitatis, de Principatu cum Grammatica certare cõtendunt, quę non tantum lucidissima pulcherrimarum Artium fax effulget, sed omnes omnino suo è complexu educit, nutrit ac sustentat. Sed ego qui Grãmaticæ non inuitus ac perlubens partes suscepi, quoniam vester ille fauor calculũ polliceri videtur, ita agã; vt quem debeo Grammaticæ scientiarum omniũ parenti affectum ostendam, ac tantam eius in Rep. dignitatem vtilitatemque demonstrem, vt ad pedes eius ceteræ artes palmam deponant, sceptrũ concedant. Et ecce huc scientias omnes atque artes appello, quid est tandem quod sine ea certo sciri percipique possit? quid est quod ex õni studiorũ genere proferatur, q non huic vni totum acceptũ referatur? Illa est benigna mater q̃ rudes puerorum animos ad humanitatem

Accõmodatio ad propositum.

Propositio.

Cõfirmatio Primũ argumentũ à necessitate.

infor-

Similiter desinens. informat, quæ os tenerum ac balbum figurat, quæ mores instituit, quæ nisi tanquam nutrix cæteris opem suã contulerit, aut omnino nõ percipiẽtur, aut squalidæ, ieiunæ, incultę, omni deniq; lepore & elegantia spoliatæ languebunt. Illa est quæ nisi cæteris scientijs fideliter fundamenta iecerit, quidquid superstruxeris, corruet, necessaria pueris, iucunda senib. dulcis secretorum comes; & quæ vel sola plus operis habet quam ostentationis. Et vero nisi illa Rhetoris in ore verba formet latina, pura, selecta, quid aliud quã inanes proijciet Ampullas, & tumultu quodã non animos vincet, sed terrebit? quid ceteræ tandẽ artes eloquentur, aut quomodo fructum suum Reip. cõmunicabunt, nisi prius in huius parentis sinu vocẽ hauriant & confirment? Nimirum cęteris artibus lumen quoddam Grãmatica pręlucet, vt cæcę non aberrẽt Nimirum in scientiarum ædificio præclaraq; substructione fundamentum est Grãmatica, ne corruant derepẽte. Nimirũ cæterarum condimentum est disciplinarum Grammatica, vt cum hoc sapore displicere non possint. Sed ego quam parũ dico, qui quæ summa sunt non attingo? Versemur in Reip. subsellijs, quandoquidem in his principatũ ambimus. Quis hic nõ lit-

Probatio & amplificatio abeffectibus.

Necessaria cæteris artibus.

Allegoria.

Necessaria omnibus in rep. versantibus.

litterarum cognitionem requirat? At vero hanc Grāmatica subministrat. Quis scribendi rationē non exposcat? At Grammatica illam omnem exponit. quis linguam excultam non desideret? At Grammatica illam excolit. Atq; vt in eius amplitudine magnitudinem eius cognoscatis, Poetas Grammatica producit, omnis ætatis historias illustrat, veterum monumenta dispungit. Vnde arbitror factum esse aliquando, vt clarissimi præstantissimique viri Crates, Mallotes, Lælius Præconinus, Aurelius Opilius, Orbilius Pupillus, alij plurimi in principe orbis vrbe Grammaticam summa cum laude profiterentur. Quantum, est Verrium Flaccum Grammaticum tantùm, sed tamen tanquam alterum Imperatorem egregiam statuam in foro meruisse? Quantum est Iulium Cæsarem dictatorem sui temporis Grammaticos ciuitate donauisse? Quātum est Seuerum & Antoninum à publicis muneribus immunes ac liberos Grāmaticos esse voluisse? Extollat Rhetorica Ciceronem suum, de Rhetore Consulem. Nunquid Frontonem Grammaticū Antoninus Imperator qui Philosophus appellabatur, Consulem creauit? Nūquid eandem dignitatem Gratianus Imperator Ausonio Grammatico est elargitus?

No-

Subiectio.

2 Argumētum ab amplitudine & dignitate

Veteres Grammatici.

Honores Grāmaticis decreti.

Interrogatio cum repetitione.

Nolo ego temporum nostrorũ meminisse, quibus gloriosissimæ quæque Resp. & vel Antistites vel Principes Grammaticos extulerunt. Illud dico tantum, quod si Grammatici principatum in Rep. tenuerunt, ab eo Grammaticam nunquam esse remouendam. Regnet illa sine qua ceteræ *Conclusio.* prorsus esse non possunt; imperet illa quæ scientiarum omnium est mater, dominetur illa, quæ vt omnia sint, omnia eruit è tenebris, & vt omnia fulgeant, suo fulgore cuncta illustrat: nimirum

Grammatice reliquis elementa viamque ministrat
Artibus, & solido cunctas fundamine fulcit. DIXI.

ORA-

ORATIO II.
Pro Rhetoricâ,

Hanc artium reginam in rep. esse.

NICOLAI MOVRMAN IASPERIENSIS.

Si quid dicendũ est, dico bene verba colorãs
Qualibet eloquio fit bona causa meo.

LÆtor non parum, ô Clarissimi Viri, honorandi Auditores, ita me hodie pro nobilissima Rhetoricæ facultate in hac artium concertantium arena versari, vt principatum cæteras artes ambire sic animaduertã, vt sine Rhetoricæ supellectile, diuina cœlestiq; voce ne quidẽ petere vel audeant, vel possint; hærerent imò mutæ, & in hoc Circo gloriosissimo concitatã iam ambitionẽ desererent, nisi ad eloquentiæ nostræ adminicula tacito nostro consensu confugerent. Et esset quæ Rhetoricæ Principi suæ palmam auferre desideraret? Sed lætor adhuc amplius & gaudijs insolentibus incedo, illũ hodie diem illuxisse, quo suas opes amplissimas ac præstantissimas ex

Exordium à necessitate Rhetorica quam alia artes fatentur.

Propositio.

explicare Rhetorica poſſit, & à petendo principatu cæteras artes ſola voce deterrere. Te enim, quem Grammatica ſuum Oratorem elegit, iam rogo, ne tuas voces Rhetoricæ fluminibus oppone: plus in Rep. viri quam pueri poſſunt. Vos vero cæterarũ Artium Nobiliſſimi Patroni, quorum è vultu atque oculis iam ardor quidam erumpit, videte quam periculoſam certaminis aleã moueatis; turpe nõ eſt ſuo in gradu atque ordine ſeruire, at eo adſpirare, quo attingere nunquã poſſitis, probroſum eſt & infame. Non qui cœlos numerant aut ſtellas, qui altitudines aut profunditates metiuntur, qui Sophiſmatum argutias contortis enthymematum iaculis vibrant, Reſp. prudenter adminiſtrant. Non in Curijs ſedent Legum conditores, aut tribunalia Iudiciorum queſitores implẽt, qui calculos numerando mouent, aut linguam cantillãdo exercẽt. Hic ſapiens pectus cogitationes profundiſſimas ſubminiſtrat; hic exercitata dicendo lingua Rhetoricæ gratijs roribuſq; perfuſa legũ vim & iudiciorũ authoritatẽ propugnat. Vultis igitur Rhetoricę vtilitatẽ in Rep. certãdo producã? O mihi quis ſe campus orationis expandet? retinete dicentẽ, abripiar enim, & torrẽte me ſuo Rhetorica ſuas in vtilita-

Confirmatio. Primum argumentũ ab vtili

tates effundet. Qui ſunt obſecro, qui in Rep. ſedentes orbem hunc noſtrũ ſuam tanquã vrbem tenẽt, adminiſtrant, conſeruant? Credo: Pontifices & Antiſtites, Reges & Principes, Magiſtratus, Iudices, belli duces, patroni. Iam vero quibus aut viribus aut armis Eccleſiarum Antiſtites religionem pietatem, cõcordiam, omnẽ denique virtutem hominum animis imprimunt ac perſuadent? Non hic tubarum clangores audiuntur, ſed eloquentiæ vox potens, qua qui armati, hominum animis imperitant, infulas in Eccleſijs & cathedris merentur. Nimirum qui concionum ſacrarum impetu obſtinatos hæreticorũ animos expugnãt, piorum vero hominũ mentes eloquẽtiæ ſuauitate deliniunt, vitia proſcribendo, virtutem excitãdo, hi ſunt tandem, quos in Eccleſia ſuffragijs vniuerſorum dignitates coronant. Tantum nominabo, ſed vos in memoriã reuocate fulminà fluminaq; eloquentiæ, Ambroſios, Lactantios, Chryſoſtomos, Hieronymos, Auguſtinos, Cyprianos, quis eorũ in adminiſtranda re Chriſtiana gloriam ſe ſperet adæquaturũ, qui eorũ eloquentiam non poſſideat? Verſor in re notiſſima, ſed vtique veriſſima; & horum temporum perturbata conditio hanc vocem extorquet. Hodie, hodie

Probatio ab enumeratione cõmodorum.

Neceſſaria Antiſtitibus eloquẽtia.

Agnominatio.

Probatio *ab exemplis.*

hodie eloquentes Ecclesia requirit, vt dū omnia furor hæreticorum permiscet, fulgurent, fulminentque Catholici, vincant animos eorum & seditiones componant. Venio ad Principes & Reges, quorum cū sit belli pacisque tempora administrare,

—— duo sunt quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli & sapientia pacis.

Necessaria principibus eloquentia. Illa pacis sapientia eloquentia est, quam dum Herculi Gallico Alexander inuidit, necessariam Monarchis esse ostēdit. Non est profecto satis diademate sceptroque terrere. Vero verius Seneca: qui ingenia sanare, & fidem in rebus humanis retinere volunt, serio loquantur, & magnis viribus agant. Præclarissimum firmissimumq; est linguæ purpuræq; præsidium. Transeo ad Senatores ac magistratus, qui

Necessaria magistratibus. si in Curijs ac Regum consilijs non mentem duntaxat explicare, sed populos flectere, mulcere, suā in sententiā pertrahere debent, quam non illi facundiā requirunt? Verissimum est vetus illud verbum, lupum quidem auribus haud teneri posse, populum autē inde maxime duci oportere.

Authoritas Quintiliani. Et nunquid olim Quintiliano teste quanto quisq; plus dicendo poterat, tāto plus apud Principes gratiæ, plus authoritatis apud Patres, plus notitiæ, ac hominis apud plebē parabat? Supersedeo infinitis

tis exemplis, turpissimum vero esse dico, vno verbo (placet) atq; vno capitis nutu in aliorum sententiam transire; dedecorosum etiã balbutiẽdo aut Regi aut Reip. consilium suggerere. Assidet Themidi Minerua, vt in Rep. cum iustitia sedeat eloquentia. Quis nunc in foro legum authoritatem Iudex defendet, aut in exteris regionibus regum voluntatẽ legatus aperiet, qui eloquentia Rhetoricaq; destituatur? Atque si conditores vrbium elegantia oratoria & illicio facundiæ dissipatos homines ad ciuitatem politicãque viuendi rationem pellexerunt; si legum Conditores eloquentiæ fulcris adminiculati leges saluberrimas cõdiderunt, quomodo sine Rhetorica seruabuntur vrbes, aut iura custodiẽtur? Dicamus & de Imperatoribus ducibusq; belli, quomodo illi regere cõsilijs & moderari res magnas sine voce docta & Oratoris vi nunquã poterunt? siquidẽ Imperatoris vehementi concione erecti excitatiq; in procinctu milites ardua quæq; & formidolosa despiciunt, & propositã in laudem victoriãque acriter decertando conspirant, Non sic auribus percepti tubarum clangores animos ad pugnã acuũt aut iritãt, queadmodũ hortatrix ad virtutẽ & gloriã oratio intrepidas expeditæ aciei mentes ad opposita pericula erigit stabilitq;. Illa stra-

Necessaria belli ducibus.

Cõparatio.

ſtrages generoſe ſolatur, vulneribus medicinam addit, vires reparat, virtutem infundit. Idcirco Franciſcus primus rex Galliarũ, & bellis exercitatiſſimus, nunquam prœlium commiſit, quin ante perorarit, mucronibus acumen, gladijs aciẽ, neruis, corporibus, animiſque vitam addendo, vnde ardorem milites à concione gladijs elatis ſignificabant. Idcirco Cæſar territos Germanorum aſpectu Romanos, trepidantes ac deſperantes ſola voce victores effecit. Quid eſt igitur quod in Rep. reſtet nec Rhetoricæ præſidium requirat? O vere Reip. Reginam eloquentiam! Et veſtra non Regina eſſet & artes ingenuæ? Illi ſtipendariæ floretis, vocem ab illa cultumq; recipientes; illi vitam veſtram debetis, per quam in lucem abitis; ſine illa latitandum vobis eſſet in ſcholarum Cathedris, ſiue illa hærendum eſſet vobis in puluere veſtro. O ſi auratum vultum eius hoc in certamine intueri liceret. Sed nõ hodie illum expando, & ſi vtilitate principatum mereri licet, vicit Rhetorica omnium vtilitatem; & quæ olim Athenis, Romæ, in omni denique glorioſa rep. regnauit, regnum ſuum hodie per vos Clariſſimi Auditores, retinere concupiſcit. iudicate & retinete. Nimirum,

Concluſio

Rhetorice vario delectat splendida cultu,
Ornatumque adhibet dictis, viuosque colores: DIXI.

ORATIO III.

Pro Dialecticâ.

Eam cæteris artibus præstare.

IOANNIS à TVRRI LVXEMBVRGENSIS.

A falso verum, à curuo distermino rectũ:
Discenti dubia duxque comesque via.

SI quis est, qui à me Dialecticæ Patrono diffusam, phaleratam, lenocinijs ac fuco pictam orationem expetet, is multum se falli sciat. Neque enim oratione, sed ratione certare Dialectica cupit; nec verborum ornamenta iactare, sed argumentorum momenta ponderare. Quod cum dico, iam mihi tecum, ô Grammatica, nihil est, quæ vocũ mater, vocabulorum stateram tenes ac iudicas. Nihil tecum, ô Rhetorica, quæ loquax & verbosa plus dicis, quam facis; plus ostentas, quam præstas; & dum orationem sequeris, sæpe rationem exclu-

Exordium ab expectatione auditorum, & Dialectica conditione.

Deprimit cæteras artes.

dis. Nihil mihi vobiſcum eſt, Nobiliſſimæ Artes cæteræ, ſed vobis multum eſt mecum, quæ vt nihil veſtris in rebus ac materiis ſine ratione aſſequimini, ita ſine Dialectica nihil poteſtis. Quid? nōdum ceditis? nondum receditis? Si vinci

Propoſitio. glorioſius, quam arenā detrectare putatis, deſcendo in arenam, & Dialecticæ

Cōfirmatio principatum ratione euinco. Atque imprimis illud à vobis omnibus quæro, nunquid nihil in homine præſtātius eſt ratione, quę hauſta de cœlo diuinæ particula auræ hominem ſola hominem

1. Argumentū à natura Dialectica. facit, à belluis diſtinguit, ornat, illuſtrat? Bene eſt, annuitis, & iam mihi tacita mente ita loqui videntur omnes. Igitur Ars illa, quæ directrix ac formatrix eſt rationis, cæteris quoque præſtat & antecellit. Et nunquid id-

Obliqua proſopopœia circo Ars Artium, ſcientia ſcientiarum appellatur? Nunquid tota circa intellectum ita occupatur, vt illum

2 Argumētū à materia. tanquam magiſtra regat & inſtruat? Quid, obſecro, ſine hac facies? Si ad ſcientias alias contendis, hæc ianua eſt; ſi recludere veritatem exoptas,

Subiectio. hæc clauis eſt. Dicat Democritus demerſam in puteo, cui fundus non ſit, veritatem eſſe; hæc eruit. Dicat

Repetitio. Anaxagoras eandem tenebrarum caligi

ligine circumſeptam eſſe; hæc in lucem producit. Atque quemadmodum Sol perſpicax ille mundi oculus ſerenato vultu mundum illuſtrat, ac recreat vniuerſum; ita per Dialecticam cæteræ artes illuſtrantur, fulgent ac ſplendeſcunt. *Similitudo.*

Eſt Pharus ardens, & periclitantibus in rerum cognitione collucens. Eſt Dux illa, quæ monſtrando terram oſtendit, quæ ad portum dirigendo perducit. Quanquam ne titulis tantum quibuſdam videar gloriari, ponderemus vtilitatem. An non ſine hac vna cæteræ artes nudæ incultæque iacerẽt? an non per hanc vnam illuſtres fiunt, & in luce quodammodo volitare videntur? An non ſcientiarum omnium baſis eſt & fundamentum? Vtiles ſunt artes aliæ ac ſcientiæ: imò, nec infitior, vtiliſſimæ. Quid? an non iſtam à Dialectica hauriunt vtilitatem, quæ ſine ea, veritatis intueri ſolem non poſſent? Hæc eſt, quæ indagine quadam inueniendi Locos circumdat, & captam veritatem adducit. Hæc eſt quæ iudicãdi rationem tradit, vt omnino ſine ea aberres. Definiendum eſt aliquid? Huc accurras oportet. Diuidendum eſt aliquid? Diſcere hinc modum oportet. *Transitio* *3. Argumẽtũ ab vtili* *Repetitio.* *Subiectio.*

Ratiocinandum est? Hæc tibi Enthymemata contorquet, Syllogismos instruit, Dilemmata opponit. O me impudentem! parua consector, maiora relinquo Quid ages ô Christiane? quomodo tandem hæreticorum inimica tela retundes, si hac arte non sis instructus? Nihil vis illa Theologorum possit, nisi armis Dialecticorum posset. Nihil authoritas obtineret legum, nisi Dialecticorum potestas accederet Verumenimuero frustra verba vrgeo, vbi vnica ratione victoriam licet obtinere. Repeto & finio, vos Dialecticæ Artium reginæ palmam porrigite. Nimirum

Conclusio.

De themate omnigeno Dialectica disputat
& qua
Quærendum in dubijs sit verum indagine monstrat. DIXI.

ORA-

ORATIO IV.

Pro Aſtrologiâ.

Hanc cæteris artibus antecellere.

IOANNIS CVLENS VVESEMALENSIS,

Aurea ſublimis cõtẽplans ætheris aſtra,
Sidereos motus mente viceſque noto.

INdignum eſt prorſus, honorandi Auditores, me Aſtrologiæ Oratorem in hoc Artium certamine diuinæ illius artis, & cœleſtis diſciplinæ partes ac cauſam hodierna die in cõſpectu veſtro grauiſſimo defendere ac tueri debere. Etenim non Aſtrologia terras, ſed altiſſimum cœlorum culmen attingit; non hæc in terris abiecta lãguet, ſed in ſuperum illum mundum aſcendens, cœleſtium orbium globos & fulgentiſſimas ſtellatæ machinæ faces contemplatur. Ergone cœlum terræ, cœleſtis Harmonia Muſis, Lux ſolis exiguis cæterarum artium facibus cedet? Sed quoniã vereri Regem homines non ſolent, niſi multorum corona ſtipatam, ſcep-

Exordiũ ab indignitate præſentis certaminis.

Conditio Aſtrologiæ.

sceptro ac diademate adornatam maiestatē eius intuētur, discant hodie nobilissimę artes cæteræ, quātum cæteris sua maiestate Astrologia antecellat: quæ vt ardua est & cæterarum artium excellētissima, ita nō in terris terrena tractat, sed in cœlis cœlestibus occupationibus detinetur. Et vero quid præclarius esse potest in hominum vita, quam ea disciplina, quę in orbe illo cœlesti, relicta sublunarium corporum mole, quasi triumphat, & eos cognoscit orbes qui rerum omnium causæ, res omnes suo quodam influxu ac splendore producunt? Hæc est quæ altissimas alterius orbis & cœlorū regiones perambulat, ac Deo ter Opt. Max. quasi vicina, per se cultores suos diuinos & immortales constituere videtur. Ad terras redeamus, habitet Astrologia cum cæteris artibus in hominum quotidiano cultu, an non in terris exsistens, diuina tamen & cæterarum Artium Princeps esse videtur? Etenim Theologiam ad veram & sinceram Dei ter Opt. Max. cognitionem per cœlorum contemplationem deducit. Philosophiam per cœlorum motum ac numeros ad verum ipsius sapientiæ finē promouet, Nec ipse Philosophiæ parēs Aristoteles aliter quam per constantē & inuariabi-

Propositio.

Argumentū à reb & materia.

2 Argumentū ab vtilitate Astrologiæ in scientiis.

riabilem cœli motum Deum æternum & immortalē inuestigauit. Medicinam in authoritate constituit, vt prudenter Galenus monuisse mihi videatur, ne se quispiam medicorum manibus Astrologiam ignorantium committat. Quid dicam de Poetis & historicis, quos intelligere in Academiis nisi Astrologus nemo potest? Quis priuatam debite rē administrare, quis publicam cum vtilitate honorifice gerere potest qui siderum rationem ignoret? quantæ vtilitatis sit ars nautica, cuius auxilio maria perambulamus, & disiunctas orbis partes coniungimus, frustra in omniū notitia fortassis requirā, sed tamen quomodo illa tantam vtilitatē Reip. conferret, si non Astrologiam ducem haberet? Militari porro disciplina quidquāne vtilius ciuitatibus & Imperiis esse potest? At illam infirmam quis nescit, nisi Astrologiæ cognitione fulciatur. ita aliquādo Sulpitius Gallus Tribunus militū explicata Lunæ obscuritatis causa aduersus Persem Macedoniæ Regē consternatū exercitū erexit. Ita Rex Ferdinandus prædicta Barbaris solis obscuritate quā æternā futurā illi putabāt cōmeatum à Barbaris extorsit. Sed nō prosit Astrologia, nihil ad cæteras scientias conducat, verum ita

Enumeratio vtilitatum.

Probatio exemplis.

Permissio.

Transitio.

amabilis, ita delectabilis, vt non immerito sapientissimus olim, & sapientiæ ipsius filius diuinus Plato Astrologiæ vnius causa oculos nobis esse concessos affirmarit. Et certè nisi summa huius disciplinæ iucunditas esset; non tot reges & Imperatores maximi ea potissimũ fuissent delectati; non hanc coluissent Iulius Cæsar, Adrianus Imperator, Alphonsus Rex Hispaniæ, Carolus Quintus, Maximilianus Secundus, Philippus secundus Hispaniarum & Indiarum Monarcha. Nõ alij plurimi fuissent, qui duodecim, qui 46. qui plures etiam annos considerandarum stellarum causa sub dio transegissent. Sed ne nimium videar vrgere vbi meritum per se satis euincit; non dicamus primã omnium & antiquissimam artem esse Astrologiam, quam Adamus, Noe, Abrahamus coluerunt, quam Ægyptij, Babylonij, Assyrij, Æthiopes tenuerunt. Taceamus, teste Iosepho, idcirco veteres illos vitam tam longam duxisse, vt Astronomicis tam diu rebus vacarent. Quid vero? Artium omnium primam, Auditores honorãdi, vestro calculo ne postremam efficitote, & quam diuinam esse intellexistis, rebusp. tamen vtilissimam, Principem omnium esse iudicatote. Nimirum

4 Argumẽtum ab antiquitate per præteritionem.

Conclusio.

Cælo-

Cœlorum varios motus scrutatur, & orbes
Astrologus, penetratque polos atque astra pererrat. DIXI.

ORATIO V.

Pro Geometriâ,

Huic debitum inter artes Principatum esse.

VVALTERI HOVEDENI HYBERNI.

Mensuras rerum spatijs dimetior æquis,
Quæ cœlo distet terra, locusque loco.

QVod si olim, Auditores humanissimi, diuinus ille Plato vehementer admodum Eudoxo & Architæ succensuerit, quod ab arcanis Philosophiæ adytis Geometriam separassent; ita iure quoque merito indignari possem, cum eam artem hodie, quę plebeios aspernata homines cum Regibus in thronis sedet, à cæteris artibus in arenam prouocari animaduertam; vt eas (si dijs placet) quæ vere se illi submittere *Exordium à facto Platonis.* *Accommodatio.*

stere deberet, excellētia & vtilitate superiores agnoscat. At ne Geometriā inter humiles populariū parietes habitare, & à vulgaribus & plebeijs coli existimetis, illam vobis ex sublimibus principum sedibus, imo ex ipsis regum palatijs producam. Vtinam vero Demetrius ille Antigoni filius in hoc Artium concertātium apparatu adesset, qui Helepolim, (vt alias taceam) belli machinam ariete robustiorem, quam auxilio & beneficio artis huius adinuenit, in mediū proferret, qua Rhodum atq; alias preterea nō paucas vrbes expugnauit: neq; ille rex tātus sibi dedecori duxit vnquā regias manus Geometricis rebus & instrumētis admouere. Vndenam quæso, Epeus Boetius equū belli machinam primus excogitasset, nisi Geometria modum suppeditasset? Hæc est, cuius ope contra Sextū Pōpilium noua harpagonum genera Agrippa machinatus est. Hęc est, per quam oppugnationes fœliciter procedunt, per quam expugnationes peraguntur, per quam victoriæ obtinētur. Hæc est, quæ bellica tormenta, machinasq; militares adinuenit, quæ campos disponēdis aciebus metitur, ac pręparat, murorū ac turriū altitudines, fluminum profunditates, camporū latitudines cognoscit, & in victo-

Propositio.

Optatio.

Argumentum ab exēplo & vtilitate.

Repetitio.

Enumeratio vtilitatum.

Disiunctio.

ctoriam cõuertit. Testis est Syracusanus ille Archimedes, cuius machinis fortitudo Marcelli tam diu cessit; cuius arti, hoc est Geometriæ par esse Romanus exercitus vix potuit aliquando. Testes nō veteres illi tantum, sed ij quoque, quos quadam excellētia Ingeniosos appellamus, quiq; dum Principum fauorē possidēt, cunctorū excitant admirationem, illisque atq; eorum arti ea debemus accepta, quæ in armis admirabilia stupemus. Veruntamen pacis quoque tēpora Geometria iuuat & exornat. Nunquid sine illa neque tēpla, neque domus, neq; arces ædificari possunt? Nunquid illam statuaria necessariam & pictoria requirunt? Plura non dico. Geometria igitur, quoniam etiam artes omnes nullam ea in probationibus certiorē esse fatentur, regnet in terra, quam mensurat, & principatum consequatur, quæ meretur. Nimirum

Probatio ab exemplo Archimedis.

Argumentum à necessarijs.

Conclusio.

Terrarum spatia & metas Geometria ponit,
Distinguitque plagas, montes ac flumina lustrat. DIXI.

ORATIO VI.
Pro Arithmeticâ.

Hanc in rep. artium omnium vtilißimam esse.

PETRI PARIZOTI LVXEMBVRGENSIS.

Par impar numeris vestigo ritè subactis,
Me pete, concinne si numerare cupis.

Exordiũ à remotione ambitionis

FAcessat ambitio, & insolentis procul hinc fastus superbiæ recedat: neq; enim, quanquam arenã non detrectet Arithmetica, ambitionis eo fastu intumescit, vt principatum superba quærat, & scientiarum Imperatrix cæteris artibus ius dicat ac honores dispenset. Satis est, inquit illa, si prosim. Nimius est vero ac non ferendus fortasse fastus à quo fructus nullus vnquam expectatur. Miratur autem ac vehementer etiam obstupescit, eam hodie cæterarum artium in hoc certamine ambitionem apparere, vt non iucunditatis, sed superbię certamen esse videatur. Quis est

eſt qui non animaduertat, ac non etiam contortis humeris aſpernetur? Adeſtis ſpectatores, Iudices ſedetis, Ornatiſſimi Auditores, videte non puluerem arenæ, ſed certantium vtilitatem; ac ſerio tandem principatum illi deferte, quæ ſuperbiam cæteris relinquit, ſummam vero Reip. vtilitatem impertitur. Scilicet puerorum Grammatica nutrix Remp. adminiſtrabit? Syllabas in ea iunget, voces conficiet, orationes colligabit: & imperabit? Scilicet Reip. Theatrum Rhetorica occupabit, quam Areopagitæ ſeueriſſimi proſcriptam eiecerunt; Romani nimium crudelem in Gracchis experti ſunt? Non eſt artis garrulæ curias implere, & profunda ſapientis animi cōſilia moderari. Scilicet Dialectica fallaciarum Magiſtra, cæterarum tantum inſtrumentum ſcientiarum ac Ancilla, ius in cęteras obtinebit? Et Remp. tanquam Atlas cœlum, ſuſtinebit? Vetabunt dij ſuperi. Non ibo iam per omnes, nec omnium ambitionem numerabo: per me licet, regnet in cœlis Aſtrologia quos regit, & dum in terris ignara verſatur, terrarum palmam terrenis artibus relinquat. An vero Arithmeticam in Rep. Geometria præcedet, quæ dum terras tantummodo menſurat, nullas omnino

Propoſitio.

Depreſsio cæterarum artium.

Ironia.

Repetitio.

Permiſsio.

c 7 procu-

procurat? quam illa nihil esset ac iaceret, si Arithmeticæ destituta subsidio relinqueretur? An Musicæ tandem & in subsellijs Reip. palmam deferemus? Nimirum vt hominibus imperitent aues, à quibus homines Musicam didicerunt; nimirum vt leuissimam artem honoremus, & plenam periculorum, si dijs placet, Reginam foueamus. Videtis quis hanc ventus ambitionẽ propellat, quo se fastus non ferendus effundat, vt eæ dominentur in Rebusp. artes, quæ Resp. si non perdunt, certe deturpant ac diffamãt. Sed fortassis de Arithmetica quid dicturus sim expectatis: nolite ambitionẽ expectare; non ambitiosa est Arithmetica, non fucum obijcit; non fastum ostentat. illud tantũ dico, & pro ipsa dico: Tolle Arithmeticam, confusio erit in orbe, nullus in rebusp. ordo, vbiq; perturbatio. Intueamur curias & in ijs eos consideremus, qui Rerump. ordines constituunt ac regunt: quoties illi diuidere, quoties diuisis addere, quoties addita detrahere necessum habẽt? Consideremus in ijsdem quęstores, quorũ est vectigalia Regum, rerũque publicarum exercere, colligere, cõseruare, in vsũ ac necessitatẽ educere, distribuere. Quoties illi numeris numeros addere, numeris numeros detrahe-

Cõfirmatio Argumentũ ab vtili & consequẽtibus. *Necessaria bus.* *magistrati Gradatio.* *Necessaria quæstorib.*

trahere, illos permiscere, hos variare debēt? Quanquam & extra Remp. mediis in cāpis Imperatores ac belli duces cōstituamus: quam non illi Arithmeticam requirunt, vt ordines ac turmas instituāt, aciem disponant, paribus viribus onera dispensent, locorum interualla ac temporum momenta iusto numero ponderēt? Rursum in Rep. mercatorū officinas intremus; quonā se vertāt illi in tāta tot rerum variarum ac pecuniarū ratione, si Arithmeticam ignorēt? Nunquid illi & digitos suos & calculos consecrant? Sapere nimiū fortasse viderer, si Arithmeticam cœlo acceptā proferrē, atq; ipsam diuinam maiestatem terno personarum numero comprehēsam, spirituumq; ordines nouenario distinctos esse predicarē. Lateant altissima illa, dū nihil ambimus: Lateant ea secreta, quæ Arithmeticis sæpe numeris continētur, dum palam certamen inimus. Scitis omnes eos ab omnibus pueros appellari, qui numeros ignorēt. Non obscurū est vobis, quantam sæpe iucunditatē intellectui Arithmetica subministret Sed multo magis quāta exercitatione illū acuat & expādat. Hæc iactitēt ambitiosi, hæc efferāt superbi: satis est Arithmeticæ de Rep. bene mereri, cuius meritū cū vobis au-

Necessaria belli ducib.

Necessaria mercatoribus.

Præteritio.

Conclusio.

audientibus produxerim, honorandi Auditores, de tota re merito vobis iudicium relinquo. Nimirum

Tradit Arithmetice numeros, sparsimque vagantes
Colligit, & certâ in summas ratione coercet. DIXI.

ORATIO VII.

Pro Musicâ,

Hanc vtilitate iucunditateque cæteras artes superare.

LVDOVICI de RENESSE VLTRAIECTENSIS.

Carminibus neruos aptans & carmina neruis,
Dulcibus exhilaro pectora mœsta modis.

Exordiũ ab optatione & simili.

VTinam, Honorandi Auditores, ipsa apud vos pro se Musica loqui posset, vosque eius præclarũ vel potius diuinum spiritum humanis auribus haurire possetis, nequaquam dubito quin sicut olim insignis ipsius alũnus Orpheus, bestias agrestes ac feras eius

eius beneficio pertraxit, ita non modo vos, qui omni humanitate exculti atq; expoliti hoc in certamine spectatores sedetis, verum etiam certantes in hac arena nobilissimas artes ad principatũ sibi deferendum inflammaret. Verumtamen quoniam id assequi per naturam est nefas, vt præsentẽ hic Musicam intueamur; dabis mihi ô Musica sanctissima atq; optima hanc veniam, vt tuas in hac arena partes grata & egregia voluntate defendam, illudq; verbis impetrare cõtendam, quod tuo tu ipsa cantu hominibus & artibus non inuitis extorqueres. Ingredior igitur arenam: concedite Nobilissimarum Artium Oratores, vt pro Musica vobiscum sine inuidia contendã. Vultisne igitur vt Regina Artiũ ars sit illa & inter cæteras principatum obtineat, à qua in Rep. vtilitas maior redundat? Sit ista Lex pugnæ, sit scopus arenæ. Atque cum in Rep. status æterni fundamentum sit religio, præcipuum vero pacis ornamentum, honesta corporum animorumque relaxatio, hic Musicam vtilitate disciplinis omnibus præstantiorem esse contendo, quę religionem promouet ac fouet, recreationem animorum sola in Rep. producit atque conseruat. Etenim quis hic nobiscum hodie

Propositio per Apostrophen ad Musicam.

Cõfirmatio

Argumentũ ab vtili.

Effectus Musicæ.

hodie communem hanc auram respirās, qui nō homines ad sanctissimum quoddam gaudium commoueri animaduertat, dum suauissimos Musicę sonos auribus hauriunt arrectis, & excipiunt attētis? quot sunt qui plerumq; dum Musicæ suauitatem vacuis animis amplectūtur, non in pios quosdam gemitus ac lachrymas resoluuntur? Ita per Musicam ardentior pietas surgit, ita per dulcissimam harmonię illius modulationem, iam tum homines fœlicitatis æternę suauitatem sibi quandam persentire videntur. Illa est suauitas amabilis, quæ clarissimum Ecclesię iubar Augustinum medullitus aliquando ita sauciauit, vt iucundissimi memor vulneris, postmodum declamaret: O quantū fleui in canticis tuis, audiēdo hymnos & psalmos, & quam interne vocibus dulciter cantātis Ecclesiæ tuæ permouebar? Illa est suauitas, quæ Beatissimum Ambrosium Ecclesię doctorem eximium, & veram Christianæ pietatis ambrosiam, ita vicit, vt in templis ac Sanctorum delubris deesse Musicam non pateretur. Iam vero cum vita hominum non tantum honesta esse debeat, sed & iucunda, quid est quod illam vitæ iucunditatem apportat? Musica. Quid est quod animi habi-

Interrogatio.

Authoritas Augustini.

Argumētū à iucundo.

Complexio

habitum recte ad honestatem informat? Musica. Quid est quod mentes rapit, raptas constringit, constrictas alligat, alligatas retinet? Musica. Hæc est illa quæ graues & acerbos casus, quæ turbulentas vitæ tempestates serenat, hæc est illa quæ tristia fortunę vulnera mollioribus & delicatioribus sanat cantilenis, hæc est illa quæ Senatoribus à curia defessis, nec illis tantum, sed & ciuibus omnibus, negotiorum mole antea depressis mentem erigit, vires reparat, animum relaxat, vere dicam, *Gradatio.*

Musica turbatos animos ægrũque dolorẽ
Sola leuat, merito diuûmque hominumque voluptas,
Qua sine nil iucundum animis nec amabile quicquam:
Ad cuius numerum superi vertuntur & orbes
Et cœlo radiant ignes quibus emicat ingens
Signifer, & leges præscriptaque tempora seruat.

Quanquam liceat, Auditores, musicæ cantũ si nõ vocẽ audire, quid ais aut quid facis Musica?

Vinco, flecto, rego, cantu, dulcedine, plectro
Dira, cruẽta, feros, tartara, mõstra, viros.
Lãguẽtes releuo, morituros exciso, mœstos
Erigo, pallentes munio, vinco Deos.

Vicisti

Apostrophe. *Enumeratio effectũ.* *Similiter desinens.* Vicisti ô Musica, cum tuus Orpheus suã Euridicem ab inferis recepit; flexisti, cum immanes ille feras, Barbaros inquã homines, cantu suo ad Ciuilem societatem pertraxit; Rexisti, cum Alexãdrum Magnum cantante Timotheo suo nunc ab armis ad mensas, nunc à mensis ad arma reuocasti. Languentem releuabas Achillem, cum ab armis ad lyram reuerteretur: & excitas omnes, cum per te animum sumant omnes; erigis vniuersos, cum per te, mœrorem pellant vniuersi. Munis, cum tepidos & abiectos audacia corroboras; vincis, cum nõ homines cantu tantum, sed & Deum capis. Nimirum

Musica multiplici mentes modulamine mulcet,
Cui prabent operam vox, fistula, tibia, chorda.

Conclusio interrupta cantu. Enimuero pudet verbis pro Musica dicere, audite, audite. ———— *Factus est concentus aliquis Musicus.*

FR.

F. BERNARDINI GERIN DIONANTENSIS, Ordinis S. Francisci,

Laudatio D. LAMBERTI, In genere Demonstratiuo.

CVm aliquando Rex ille magnanimus Iudæorum, & sanctissimus Propheta Dauid diuinæ maiestatis immensitatem & omnipotentiæ abyssum paruo ingenij sui remigio pertentare desideraret, atque illud in infinitæ sapientiæ pelagus vela suæ considerationis expãderet: perterritus tandem rei ipsius tanquã maris cuiusdã immẽsitate, cum nec vadum nec fundum speraret, iamq; quadam desperatione cogitationes eius inuoluerentur, erupit in hanc vocem: Confitebor tibi Domine, quoniam terribiliter magnificatus es. Plane mihi idem euenire nõ modo animaduerto, verum etiam sentio, Humanissimi Auditores, dum in immensum illud laudationis sanctissimi Lamberti oceanum paruam huius orationis cymbam

Exordium à dicto Dauidis.

Allegoria.

Correctio.

Allegoria.

bam ducere contendo. Quis enim hic fundum speret vbi nullius est finis? quis ad portum aspiret, vbi laudum immēsitas in immensum diffunditur? nā si eius humilitatem intuear, abyssus est: si castitatem, prodigium est; si animi celsitudinem, vadum est sine fundo; si patientiam & iustitiam, miraculum. Adeo vt si vela dem, in temeritatis scopum incurram: si hæream, timoris & pusillanimitatis charybdim videar pertimuisse. Verumtamen cum non omnis spes absit; & honestus vbique conatus extollatur: audeamus aliquid, & magno ac fidenti animo quod incœpimus obeamus. Nam vt ait Poeta quidam, si deficiant vires audacia certè

Laus erit, in magnis & voluisse sat est.

Propositio & partitio. Itaque ergo omnem hanc nauigationem instituam, vt excedens è portu per omnem sanctissimi tanquam per mare quoddam excurram: sic tamen vt eius pueritiæ littus attingam, deinde adolescentiæ iuuentutisque promontoria legam, ac tandem in ipsum extremæ vitæ altum aliousque descendam. Quod si fortasse tempestas quædam exorta naufragij periculum attulerit, vela contraham, & victus hoc tantum exclamabo: Confitebor tibi sanctissime Lamberte, quo-

quoniam terribiliter magnificatus es. Fauete vos, humanissimi Auditores, & isto vestri fauoris & attentionis vento conatibus aspirate. Iaciam vestro in fauore anchoram, si opus erit, & nullum inde periculum reformidabo. *Conciliatio Audit.*

Solent qui laudationum argumenta verbis amplificant, cum virum aliquem illustrem, pro dignitate exornandum susceperint longam maiorum seriem enarrare, fumosas parentum imagines proferre, rerum prçclarè gestarum ab auis & atauis Catalogum explicare, imò vt verius loquar, plumis alienis vestes suas exornant, & aliena luce solem suum fulgere splendescereque faciunt: non ego hos hodierna die imitabor, siquidem *1. Argumentum à pueritia*

Et genus & proauos & quæ nõ fecimus
Vix ea nostra puto. (ipsi

Non eget aliena luce Lambertus noster qui sua luce orbem vniuersum cœlumq; repleuit. Non eget plumis alienis Lambertus noster, qui sua ornamenta in tantam amplitudinem religionis per omnes terras diffudit. Non eget alienis odoribus B. Lambertus: ad cuius virtutis odorem tot hominum religiosissimorum millia tot ætatibus ac sæculis concurrerunt, & nunc *Repetitio cum allegoria.*

etiam

Expositio parentum D. Lamb. per praeteritionem. etiam cursu indefesso currunt. Equidem filius fuit Apij viri probi & nobilissimi, natus in oppido Traiectensi. Sed lateat ille, & à filii face facem suam pater accēdat. Matrem habuit Heusplindem matronam integerrimam, & antiquitate familiæ, & generis nobilitate splendidissimam; sed lateat illa quoque, & à filii lumine suum lumen mutuetur. Hodie puerum deferamus sanctissimum, lateant omnia quæ eius esse nō possunt. Ipse vero puer se totum, quantum quidem pro ea ætate poterat, ad diuinæ maiestatis voluntatem conformauit: cuius vitæ fundamentum cum summa animi voluptate parentes eius animaduertissent, cum vix adolescentiæ spatia ingressum, quo litteris iisque optimis informaretur, B. Landoaldo Vvinterstouio viro ea tempestate & doctrina & integritate clarissimo tradiderunt; qui cum ita diuinis litteris instruxit, vt reuersus ad Parentes egregia pietatis & sanctitatis argumenta præbuerit, doctrinæ & eruditionis monumenta reliquerit. Fateor, vix excessimus è portu, humanissimi Auditores, & iam sistitur cursus nauigationis. Quid hic dicam, vbi rei magnitudo silentium deposcit? Erat puer, aut certè vix adolescens: sed

Laus à pietate pueri D. Lāberti

Dissimulatio.
Dubitatio

animum virilem supra ætatem, ac plane diuinum gerebat. Luxum suũ ei fortuna ostentabat? Luxus insolentiam pariebat? insolentia honestatem excludebat? hæc irridẽs fumũ esse asserebat. Delicię, voluptates sensus sollicitabant? orationibus & ieiunijs comprimebat. Diuitiarum apparatus voluntatem pertentabant? hic eos paupertate reijciebat. Pompa splendorq; oculos sollicitabãt? hos tanquam laruas irridebat: videbat honorum insignia; sed inania putabat: videbat ridentem venerẽ, sed fletus instrumenta esse indicabat; videbat fastum in fastu, aurum in auro, mundũ in mundo: & alta quadam mente præditus valeat, inquit, fastus mundi, valeat pompa. Quid mihi cum mundo si cœlum adest? Quid cum diuitijs, si inopia succedat? quid cum honoribus, si cum ijs sim reprobandus? quid cum voluptatibus, si desinant in dolores. Tu vna humilitas places, vna arrides: te vnam amo, te vnam ambabus vlnis amplector: te vnam exosculor: quam dęmones verentur, quã cœlites amplectuntur: quam custodem omniũ virtutum & fundamentum vna animi sentẽtia sapientes profitentur. Ita sanctissimus adolescens sentiebat, ita cogitabat; ita hæc animo vix adolescẽs

Prosopopæia.

Locus communis de laudib. humilitatis,

Repetitio.

mente reuoluebat. O admiranda futuræ incredibilis Sanctitatis rudimenta! O felix principium! O fœlix auspicium! O vere fœlix & beatus adolenscens: dicebas ô sanctissime Adolescens, tutelam & initiū omnium virtutum esse humilitatē: sciebas eum spargere , qui sine humilitate colligit; nō ignorabas eum destruere, qui non supra humilitatem ædificat: iudicabas eum, qui à se repellit humilitatem, etiamsi in cœlo domiciliū haberet, à Domino esse repellendum: cogitabas, eum qui in sinu suo collocat humilitatem: etiamsi in cœno peccatorū iaceret, in sinu Dei esse collocandum. O fœlicem iterum ac tertio te fœlicem Adolescentem, qui tuæ vitę fundamentum talem virtutem, quæ est fundamentum & custos (vt antea diximus) omnium virtutum, esse voluisti O dulce nomē humilitatis! O virtus præclarissima! mundi sapientibus minime nota: sed ab ipsa Dei sapientia mirifice commendata! O virtus admirāda! dilecta paucis mortalibus, Diuo Lamberto vnice grata. Sed huic virtuti aliam prestantia non inferiorē adiunxit. Nuntium diuitijs remittebat, eas temnebat: quidquid habebat in pauperes erogabat. O charitatem omni sęculo deprędicandam! Et quid obsecro non expectandum ab

Apostrophe ad Diuum Lambertū.

Exclamatio.

Laus à diuitiarum cō temptu & benignitate in pauperes.

Exclamatio.

dum ab

dum ab hoc initio fuit, in quo victoria sui difficillima, triumphus de mundo gloriosissimus, perfectionis & æternitatis amor ardentissimus effulgebat? nimirum amore diuino & afflatu tanquam magnete tactus, animus ascendit; terrena despexit: nimirum amore diuino, & afflatu tanquam sole quodam calefactum eius pectus, vberrimam omnium virtutũ segetem emisit, vt omnino nihil aliud esset Lambertus in terris quam lucerna virtutis ardens, & virtus potens: vt inquã nihil aliud esset Lambertus quam lucerna ardens in Corde suo per charitatem, suis in manibus per bonorum operum exercitationẽ, in orb vniuerso per exẽpla virtutum. Sed memorandi Adolescentis sanctum ad Theodardum Traiectenses tum temporis apud populos Pontificiam obtinentem dignitatem vsque peruenit rumor Sanctitatis. Cui vt honestatis cursum teneret, vt dignitatis atque gloriæ portum caperet vt cũ nutricis lacte moribus quamoptimis imbueretur; vt instar lapidis (dico) pretiosissimi in Regia aula multis modis expoliretur, traditur educandus. At fortassis de eo triũphũ sperare potuit caro? qui in aula Regia, vbi põpa, honor, luxus mẽtẽ animũq; sollicitare titillare, & sẽsꝰ subintrare solẽt versabatur

Repetitio simili dcnente.

Gradati

Laus à victa comm

imbellis sane & ridiculus hostis in eum exstitit caro; qui carnis blandimenta repudiauit, de carne ipsa iam triũphauit. Illa in diuitijs, in conuiuijs, in lectis suas insidias struit: hic eas paupertate, ieiunio, cilicio effregit. Christe bone, quot in vitæ nubibus atq; procellis reperiuntur, qui flammantem rotant ensem, ipsi ab vna cogitatione rotãtur? quot sunt qui ferocientes fremunt equos, ipsi ab vna carnis titillatione fremantur? quot sunt qui tanquam Hercules lucem hanc suauissimam aspiciunt, communemque spiritum hauriunt? sed & tanquam Hercules ardoribus impurissimæ carnis comburuntur? quot sunt, qui tanquam Alexandri, imperia, auctoritate, iure, legibus perbelle administrant ac moderantur: sed & tanquam Alexandri vno impuro mulieris aspectu seruituti mancipantur? quot sunt qui tanquam Sampsonis fortitudinem, vires, robur iactitant: sed & tanquam Sampson ab vna muliere superantur? Verum abducamus ab his sermonem aliquando: vt ad alia nescio an maiora perueniamus. Quis vestrum existimat latere posse solem, cum in fastigio meridiei positus iacentes infra terras vndequaque illustrat: nõ potest Humanissimi

Admiratio

Cõparatio.

Transitio.

Similitudo.

Interrogatio.

Metaphora

Au-

Auditores: nec potuit latere Diuus Lambertus, cuius virtutis splendor humanam aciem perstringebat. Posteaquam autem Diuus Theodardus Traiectensis Epis. opus huius adolescentis director, relictis huius vitæ (quæ potius mors est appellanda) miserijs in illã sempiternam domum triumphans, vbi æuo sempiterno perfrueretur, euolasset: rogatur Diuus Lambertus veniret. Quid ille? an huic vel illi gratias immortales tanto de honore sibi congratulans egit? an cibos exquisitissimos adferre? an mẽsas atticas quibus animum suum ergo Electores tantæ dignitatis testificaretur, iussit exstrui? nolite vsquequaquã Auditores cogitare. Quid egit igitur? respuit: quid? respuit tantum? reiecit: quid? reiecit tantum? imò vrgentibus sese inuitum ostendit; & quibus verbis se inuitum ostenderit petitis Auditores? se tanto munere, tanta functione indignum esse dicebat. O virum pium! & in vera humilitate fundatum! Quid vero plebs egerit cum hæc audiret fortasse rogatis? attendite obsecro, & videte quibus votis, quo desiderio, quam inaudita cupiditate Plebs Traiectensis prosequebatur: in eum plebeio impetu irruens has in voces irrupit: Lambertus

Interrogatio cum dubitatione.

Subiectio.

Correctio.

Exclamatio.

Renouatio Audit.

Prosopopœia.

ciuis noster operum bonorum copia celebris Episcopus noster erit, velit nolit. O infiniti amoris argumētum! ô præclarissimum admirandæ sanctitatis signū! ô virum non Episcopali tantum, sed Pontificali dignitate dignissimum! nimirum fugientem studiosè sequuntur honores: ambitiosum derelinquunt. nimirum hos ad sacra munera appellit Deus, quos honoribus animum non appositūros haud ignorat; nimirum is moderatoris vniuersi voluntate atque prouidentia, qui religionis gubernacula teneret electus est: is qui Christianam pietatem tueri, religionem amplificare, diuina atque humana rectissime tractare nouerat, creatus est. Qui cum ad hāc humanæ dignitatis arcem toto, quod aiūt corpore atque omnibus vngui culis ascēdisset D. Lambertus: quantopere pietatis opera amplificare & propagare studuerit, quis vel stylo vel voce exprimat? Hic, hic non Isocratis iucunditate, non Lysiæ subtilitate, nō Hyperidis, nō Æschinis sonitu, nō Demosthenis, nō Ciceronis: sed diuina potius opus esset eloquentia (& flumine dicendi) quæ nunquā ante hac audita, nunquam elata, nūquam excogitata fuisset. Singulis diebus in templo summa qua valebat eloquētia popu-

Exclamatio.

Studiose dicta repetitio.

Incrementum.

Laus à pietatis ardore

Dissimulatio ad excusationē ornata Epizeuxi & prateritiōe.

populum ad cœlestia meditanda prouocabat: plurima in egenos & pauperes erogabat, omnes admonebat sui officij: vniuersos doctrina salutari atque exemplis informabat, plurima miracula in lucem edebat: cuius virtutis & sanctitatis fama sese & longe & late diffundens: vt nullus esset tam ab omni hominum consortio remotus in terris locus, quo non huius præstantissimi Viri peruasisset; ad Childericum Galliæ Regem peruenit, atque ita peruenit, vt Rex Diuum Lambertum summo honore affecerit, & suis omnibus amicis eum præposuerit. O vere fortunatus & fœlix fuisti Rex Childerice, quod tāti Præsulis iussis parueris! O vere fortunatus, & fœlix tuus exercitus, qui à tāto Præsule dirigebatur. sed indignor, imo cōmoueor Auditores: nunquā magni sine inuidis, nunquam boni sine insidijs. Ecce Rex, contrucidatur, ecce eo cōtrucidato, maxima inuidiæ pestis nefandissimæ subito in pijssimum Iesu Christi, mortis domitoris, orbis reparatoris, seruum Lambertum cōcitatur. Ecce inuidia inuidorum inimicorum magis ac magis grassante, tandem summa iniuria & iustitiæ & publicæ libertatis defensor sua è sede, proh dolor, exturbatur. Opestē post

Exclamatio.

Apostrophe ad Regem.

Sententia è dicta.

Subiectio oculis motis regia.

Admiratio cum exclamatione.

hominum memoriam inauditam! O intolerabilem! exturbatus est Præsul: & quis Præsul? nonne Christianorum naufragorum portus? consilij pontus? pietatis promontorium? Doctrinæ littus? virtutum omnium oceanus: & à quo exturbatus est? nonne ab Ebronio homine omnium scelerum ex colluuione nato? nonne tyranno immanissimo? ô dolor! expellitur Diuus Lambertus; quam ob causam? an quia continuis cōcionibus distentus erat? an quia obstupescente natura miracula edebat? an quia sanctissimam vitam traducebat? Cur igitur ô Inuidia tu, tu, Diuum Lābertum expulisti, vbi eos, quorum animos inuaseras ac occuparas, hominum generis inimicissimus hostis suis laqueis & expansis retibus decepisset? Quid tu bellua tandē effecisti? Diuum Lambertum expuli. Quid inde? arbitrabaris cū ensem, quo iniuriam vlcisceretur, insolitumque apparatum instructurum? plus in eo patiētia valebat. existimabas eum nonnullos subornaturum, vt in statum pristinum rediret? plus honorum contemptus, & cœlestium memoria in eo requirebat. At in illud cœnobium tetendit, in quo extremus ordine fuit. & hoc eius humilitas postulabat. O hostis im-

Interrogatio.

Apostrophe ad inuidiā

Interrupta prosopopeia

Subiectio.

imbellis, & parum erga sanctum vafer! In Exclamatio.
eo cœnobio moderator vniuersi D. Lamberti sanctitatem manifestauit. Quomodo manifestarit petitis Auditores. Cum quadam nocte Diuus Lambertus cum fratribus in eodem conclaui dormiret, visum ei fuit è strato prosilire, quo attentius Deum diuturnè veneraretur: Verum calceorum alter fortuito casu è manibus lapsus fratrum quietem interturbauit: nec mora, Pater Cœnobij delicti patrati expiandi gratiâ eũ ad crucem sub dio collocatam, quanquã frigidissima aura foret, orare iubet. Quid Subiectio.
D. Lambertus? an patris nutum obseruare recusauit? plus apud eum obedientia valebat, an latuit vel dissimulauit? pluris veritatis partes ipse faciebat. Quid egit igitur? indutus vnico cilicio nocte illa frigidissima, & multa glacie & gelu asperrima patris voluntati morem gerens sub cruce stetit, & stante sacrosanctę Trinitatis hostia diuinitus subito importuni gallorum cantus tempus solitũ anteuerterunt. Surrexere fratres itaq;, & perfecto officio ignem quo frigoris acerrimi iniuriam propulsarent, instruere voluere: quos cum singulos Cœnobij Abbas contemplaretur, animaduertit Diuum Lambertum abesse. cui in-

terroganti vbinam esset, respondêre fratres eum esse iussum se sub crucem recipere. Tum Abbas admiratione perculsus vnâ cum fratribus singulis ad pedes Diui Lamberti prostratus, ignosce, inquit, ignosce, Venerabilis Præses, miserere turbæ dolentis, eique veniam dare ne dedigneris, quibus D. Episcopus ait: ne quæso fratres charissimi sic loquamini, surgite ocyus, surgite, & meis potius erratis ignoscite. Quid obstupescitis B. Auditores? Patremne cœnobij ad pedes D. Lamberti abiectum? viderat, viderat beati L eatam sole fulgētius resplendere faciem. O virtutem omni laude condecorandam! quam ad explorandam permotus fuit moderator vniuersi. Sed ad te redeo, ô Dæmon omniū incendiorum fax, eiecisse te iactitas D. Lambertum sua è sede? sed in eam Deo fauente tanta, tantâ omniū lætitiâ, quā-to cum luctu solum verterat, rediuit. Itaque pristina dignitate ornatus, multo magis sanctitatis suæ opera auxit, suos indefesso studio erudiuit: nec satis, neque eius ingens feruor ad Taxandros profectus est, quos partim ita eloquentia, partim patientia ad Catholicorum fidem conuertit; nec satis, neque ardentissimus iustitiæ feruor eius, Pipinum Regem Franciæ, quod repudiata

Epizeuxis

Exclamatio.

Apostrophe ad dæmonē

Metaphora

vxore pellicem cōplecteretur, dissimulantibus fere cæteris Episcopis, pro zelo domus Dei ferre nō potuit: sed cū opportune & importune arguere & increpare cœpit; atq; ita increpauit, vt Regē à pellicis amore reuocarit. Quod cum animaduerteret maligna mulier, fratrem suū, qui afflatu diabolico actus nil cogitabat, nil moliebatur, nil minabatur nisi mortē D. Lamberti, ad cōmunem spiritum ei eripiendū concitauit. Quo instituto, tyrannus ille sceleratissimus, ac quasi bestia quædā immanissima, quæ odio religionis semper exarsit, D. Lambertum expansis instar crucifixi brachijs ante altare SS. martyrum Cosmæ & Damiani gladio traiecit. O facinus execrādum! ô audaciam intolerandam! Itane hic, qui à puero, vitæ candorem amplexus, Vir sapientissimus, humillimus, pijssimus, (omnia vno vt verbo absoluā) virtutū thesaurus manibus sceleratissimi hominis expirare debuit? quanquam quid hominē appello? qui si homo fuisset, nō ita summa tyrānide, & sine causa hominis vitā petijsset. O mōstrū! ita omnē humanitatē exueras, ita belluarū quędam feritas totum animum occuparat: ita sine sensu, sine animo, totus inquam ferreus eras, vt innocentissimi sanguine

Repetitio.

Martyrium D. Lāberti.

Correctio.

Traductio.

Exclamatio.

manus tuas coinquinare, imo saturare non reformidaret? O dies! quomodo seruum tuum, altare fidei, pœnitentiæ domicilium, humilitatis sacrarium, pietatis sedem à peruersissima bellua interimi ferre potuisti? cur flammas, fulgura, tonitrua non immisisti? & tu sanctissima Ara sanctissimorum martyrum, belluam illam cur non obruisti? Heu periit sceleratissimæ belluæ manibus, amor & deliciæ generis humani. O dolor! iam mihi vocem indignitas eripit, fauces dolor occludit. Vos vero (Beneuoli Auditores) tantum orationi meæ concedite, quantum iusto & pio dolori tribuendum esse putatis; ex magna iactatione terram videre peropto, neq; enim laudibus istius par esse possum ego infans, qui nulla iniuria potuit commoueri, nullo labore defatigari, nullis minis perterreri. Et certe debebatur tibi Sanctissime Lamberte, sancti alicuius & eloquentis oratio, alter Augustinus, alter Ambrosius virtutibus tuis: alter Chrysostomus, alter Nazianzenus tuis laudibus debebatur. Quod si tamen infantum ex ore laudem suam perficit Deus: non dedignaberis hodie infantis vocem & orationem, quam hæc imbecillitas ingenii mei exorsa est. Tu

Conquestio ad Deum.

Incrementũ.

Exclamatio.

Excusatio.

Peroratio.

Apostrophe ad Diuum Lambert.

Colle-

Collegium hoc, in quo, tanquam in theatro quodam totius orbis terrarum amplissimo clarissimoque, omnium virtutum immortalium splendor elucet, hactenus tuo patrocinio gubernatum semper visita & conserua. Tu splendidissimum tantorum virorum consessum, quorum doctrinam spectare si lubet, eruditissimos, si vsum, peritissimos, si ingenia, perspicacissimos, si conditionem, nobilissimos, si pietatem, religiosissimos comperimus (animo pæne consternatus hęreo,) eadem charitate qua homines in terris agens prosequebare, nunc complectere beatus in cœlo.

Preces ad auxilium Collegio efferendum.

DIXI.

G VI.

GVILIELMI IMPENS LOVANIENSIS,

Oratio Suasoria In genere Deliberatiuo,

Viro docto priuatum potius, quam publicum vitæ genus esse amplectendum.

Exordiũ à diuersa viuendi ratione.

QVam multę sint ac diuersæ hominum omnium in hoc orbe mortali vitæ instituendæ rationes, non ignoratis, ornatissimi humanissimique Auditores, siquidem quocũque intueri atque oculorum aciem circumferre in hac rerum vniuersitate vobis tandem libebit alios, semper, atque alios videre status est necessũ. Sunt enim homines nonnulli, qui nescio quibus humaniorum officiorũ retibus popularem auram venantur, aut si mauultis, plebeiorum hominum fauori, leuitatis cuiusdam vento velificantur: alij viliorem turbam dedignantes animum ac pedem simul ad subsellia rerum publicarum attollunt, & in fortunæ digni-

Aliqui populares.

Allegoria.

Aliqui ambitiosi.

oris.

oris amplexu vitā omnem impendunt. Nec pauci sunt quos cum sublimis aularum apex inuitauit, cæterorum turbas hominum fastu quodam derelinquunt, ac se Principis alicuius totos obsequio mancipant: plurimi vero aut natura sua feruentes, aut inusitatæ gloria virtutis excitati bella sequi atque inter arma viuere laborareque concupiscunt. Denique quorundam animis ea opinio insedit, vt priuatam vitæ rationem inire, intraque parietes suos latitare quodammodo, nec alijs, sed sibi viuere dumtaxat velint & exoptent. In quibus omnibus ac singulis, tametsi variis diuersissimisque vitæ statibus cum plurimæ difficultates, maximaque pericula reperiātur, animaduerto quam arduam hodie ac non idoneam ætati meæ prouinciam sim ingressus, qui de eo vitæ genere, & ex hoc loco, & apud vos disserere sum ausus, quod eligere amplectique debeat vir aliqua eruditione sua doctrinaque cæteris antecellens. Vndenam igitur dictioni auxilium requiram, aut ætati patrociniū cōparabo? si me respiciā, deterret infantia, & impositū humeris onus detrectat; si vero vos aspiciam, Auditores, recreor ac reficior non parū, iāque spes ætatis infirmitatem attollit.

Aliqui Aulici.

Aliqui bellicosi.

Aliqui priuatā vitā amant.

Accedit ad hanc orationem.

Conciliatio auditorum à persona oratoris.

A persona auditorum.

Au-

Audebo aliquid, atque ita omnem huius dictionis arenam instituam, vt excellentem doctrina virum primum ab Aulis abducam, deinde ab excelsis rerũpub. subselliis faciam abhorrere, ac multo amplius à bello. Quæritis autẽ quam ad vitam illum reducam? Priuatam cogitate, nihil dico tamen, nec vestrum illum assensum nisi ratio conuincat requiro. Et ecce palatia principum atque aulas ingredior, in quibus quid obsecro tandem esse putatis, quod tot in se oculos ac corda conuertit? Equidem ita existimo nihil aliud aulam esse, quam pulchram turpitudinem, libertatem minime liberã, seruitutem speciosam, ergastulum depictum & ornatum. Nam si libertatis iucundissimæ beneficio fruuntur, & animi sui tranquillitate veluti reges quidam viuunt ac regnant, quos nulla ambitio vexat impotenter, nulla inuidia stimulat acerbe, nulla libido inflammat ardenter; quæ tandem eorum in animis libertas erit, qui ambitionis iugum trahunt, inuidiæ laqueis irretiuntur, libidinis immersi luto vix respirant? Scilicet ij sunt ac perpetui comites aulicorum, anxietas qua torquentur, inquietudo, qua pereunt; dissimulatio, qua non sunt semper ijdem: Scilicet eæ sunt ac molestissimæ auliorum occu-

Constitutio & partitio orationis.

Propositio.

Transitio.

Confirmationis Pars prima de vita Aulica.

Quid sit Aula Allegoria.

Repetitio.

Disiunctio.

A maiori ad minus.

Compar.

Ab adiunctis Aulicorum.

Distributio.

occupationes, in excelso quæ posita sunt ambire, aliorum fortunis ac felicitati inuidere, voluptates deperire, & voluptatibus nunquam satis satiari. Vnde tu profecto sapientum omnium, Aristoteles, magister, familiarem tuum & amicum Callisthenem monebas, nunquam aut raro regem Alexandrum alloqueretur, cuius in manu esset mortis ac vitæ potestas. Nihil possim, nulla sit nostrarum auctoritas rationũ; habitet in aula vir eruditus: securusne tandem viuet? Fraus sublimi regnat in aula. Pius erit, ac in Deum religiosus?

——— *exeat aula*

Qui vult esse pius. Virtus & summa potestas, Non coeunt.

Liber erit, ac sui forsã iuris? audi Alciatũ.

Vana Palatinos quos educat aula clientes,

Dicitur auratis nectere compedibus.

Mores conformabit & ingenium? imo quemadmodum appetitum & robur amittunt febricitantes, ita mentem ac bonos mores perdunt, qui principum aulas sequuntur. Nunquid luna quo propior est soli, minus lucescit? est apud Indos herba quædam sed odoris excellentis minutis referta serpentibus, quorũ ictu protinus est vnicuique moriendum. Et nunquid ita Principum quorundam Aulæ, quod

Ab occupationibus Aulicorũ.

Testimonium Aristotelis per Apostrophẽ

Permissio.

A periculoso.

Subiectio.

Testimonium Horatij.

Testimonium Alciati

Similitudo.

Alia dua.

Applicatio

hominum memoriam inauditam! O intolerabilem! exturbatus est Præsul: & quis Præsul? nonne Christianorum naufragorum portus? consilij portus? pietatis promontorium? Doctrinæ littus? virtutum omnium oceanus: & à quo exturbatus est? nonne ab Ebronio homine omnium scelerum ex colluuione nato? nonne tyranno immanissimo? ô dolor! expellitur Diuus Lambertus: quam ob causam? an quia continuis côcionibus distentus erat? an quia obstupescente natura miracula edebat? an quia sanctissimam vitam traducebat? Cur igitur ô Inuidia tu, tu, Diuum Lãbertum expulisti, vbi eos, quorum animos inuaseras ac occuparas, hominum generis inimicissimus hostis suis laqueis & expansis retibus decepisset? Quid tu bellua tandẽ effecisti? Diuum Lambertum expuli. Quid inde? arbitrabaris eũ ensem, quo iniuriam vlcisceretur, insolitumque apparatum instructurum? plus in eo patiẽtia valebat. existimabas eum nonnullos subornaturum, vt in statum pristinum rediret? plus honorum contemptus, & cœlestium memoria in eo requirebat. At in illud cœnobium tetendit, in quo extremus ordine fuit. & hoc eius humilitas postulabat. O hostis im-

Interrogatio.

Apostrophe ad inuidiã

Interrupta prosopopæia

Subiectio.

imbellis, & parum erga sanctum vafer! In eo cœnobio moderator vniuersi D. Lamberti sanctitatem manifestauit. Quomodo manifestarit petitis Auditores. Cum quadam nocte Diuus Lambertus cum fratribus in eodem conclaui dormiret, visum ei fuit è strato prosilire, quo attentius Deum diuturnè veneraretur: Verum calceorum alter fortuito casu è manibus lapsus fratrum quietem interturbauit: nec mora, Pater Cœnobij delicti patrati expiandi gratiâ cū ad crucem sub dio collocatam, quanquā frigidissima aura foret, orare iubet. Quid D. Lambertus? an patris nutum obseruare recusauit? plus apud eum obedientia valebat, an latuit vel dissimulauit? pluris veritatis partes ipse faciebat. Quid egit igitur? indutus vnico cilicio nocte illa frigidissima, & multa glacie & gelu asperrima patris voluntati morem gerens sub cruce stetit, & stante sacrosanctę Trinitatis hostia diuinitus subito importuni gallorum cantus tempus solitū anteuerterunt. Surrexere fratres itaq;, & perfecto officio ignem quo frigoris acerrimi iniuriam propulsarent, instruere voluere: quos cum singulos Cœnobij Abbas contemplaretur, animaduertit Diuum Lambertum abesse, cui in-

Exclamatio.

Subiectio.

terroganti vbinam esset, respondêre fratres eum esse iussum se sub crucem recipere. Tum Abbas admiratione perculsus vnâ cum fratribus singulis ad pedes Diui Lamberti prostratus, ignosce, inquit, ignosce, Venerabilis Præses, miserere turbæ dolentis, eique veniam dare ne dedigneris, quibus D. Episcopus ait: ne quæso fratres charissimi sic loquamini, surgite ocyus, surgite, & meis potius erratis ignoscite. Quid obstupescitis B. Auditores? Patremne cœnobij ad pedes D. Lamberti abiectum? viderat, viderat beati Leatam sole fulgêtius resplendere faciem. O virtutem omni laude condecorandam! quam ad explorandam permotus fuit moderator vniuersi. Sed ad te redeo, ô Dæmon omniũ incendiorum fax, eiecisse te iactitas D. Lambertum sua è sede? sed in eam Deo fauente tanta, tantâ omniũ lætitiâ, quâ io cum luctu solum verterat, rediuit. Itaque pristina dignitate ornatus, multo magis sanctitatis suæ opera auxit, suos indefesso studio erudiuit: nec satis, neque eius ingens feruor ad Taxandros profectus est, quos partim ita eloquentia, partim patientia ad Catholicorum fidem conuertit; nec satis, neque ardentissimus iustitiæ feruor eius, Pipinum Regem Franciæ, quod repudiata

Epizeuxis. *Exclamatio.* *Apostrophe ad dæmonẽ* *Metaphora*

vxore pellicem cōplecteretur, dissimulantibus fere cæteris Episcopis, pro zelo domus Dei ferre nō potuit: sed eū opportune & importune arguere & increpare cœpit; atq; ita increpauit, vt Regē à pellicis amore reuocarit. Quod cum animaduerteret maligna mulier, fratrem suū, qui afflatu diabolico actus nil cogitabat, nil moliebatur, nil minabatur nisi mortē D. Lamberti, ad cōmunem spiritum ei eripiendū concitauit. Quo instituto, tyrannus ille sceleratissimus, ac quasi bestia quædā immanissima, quæ odio religionis semper exarsit, D. Lambertum expansis instar crucifixi brachijs ante altare SS. martyrum Cosmæ & Damiani gladio traiecit. O facinus execrādum! ô audaciam intolerandam! Itane hic, qui à puero, vitæ candorem amplexus, Vir sapientissimus, humillimus, pijssimus, (omnia vno vt verbo absoluā) virtutū thesaurus manibus sceleratissimi hominis expirare debuit? quanquam quid hominē appello? qui si homo fuisset, nō ita summa tyrānide, & sine causa hominis vitā petijsset. O mōstrū! ita omnē humanitatē exueras, ita belluarū quędam feritas totum animum occuparat: ita sine sensu, sine animo, totus inquam ferreus eras, vt innocentissimi sanguine

Repetitio.

Martyrium D. Lāberti.

Correctio.

Traductio.

Exclamatio.

manus tuas coinquinare, imo saturare
Conquestio ad Deum. non reformidaret? O dies! quomodo
seruum tuum, altare fidei, pœnitentiæ
domicilium, humilitatis sacrarium, pie-
tatis sedem à peruersissima bellua inte-
Incremẽtũ. rimi ferre potuisti? cur flammas, fulgu-
ra, tonitrua non immisisti? & tu san-
ctissima Ara sanctissimorum marty-
rum, belluam illam cur non obruisti?
Heu periit sceleratissimæ belluæ mani-
bus, amor & deliciæ generis huma-
Exclamatio. ni. O dolor! iam mihi vocem indigni-
tas eripit, fauces dolor occludit. Vos
vero (Beneuoli Auditores) tantum o-
Excusatio. rationi meæ concedite, quantum iusto
& pio dolori tribuendum esse putatis;
ex magna iactatione terram videre per-
Peroratio. opto, neq; enim laudibus istius par esse
possum ego infans, qui nulla iniuria po-
tuit commoueri, nullo labore defati-
Apostrophe ad Diuum Lambert. gari, nullis minis perterreri. Et certe de-
bebatur tibi Sanctissime Lamberte, san-
cti alicuius & eloquentis oratio, alter
Augustinus, alter Ambrosius virtuti-
bus tuis: alter Chrysostomus, alter Na-
zianzenus tuis laudibus debebatur. Quod
si tamen infantum ex ore laudem suam
perficit Deus: non dedignaberis hodie
infantis vocem & orationem, quam hæc
imbecillitas ingenii mei exorsa est. Tu
Colle-

Collegium hoc, in quo, tanquam in theatro quodam totius orbis terrarum amplissimo, clarissimoque, omnium virtutum immortalium splendor elucet, hactenus tuo patrocinio gubernatum semper visita & conserua. Tu splendidissimum tantorum virorum consessum, quorum doctrinam spectare si lubet, eruditissimos, si vsum, peritissimos, si ingenia, perspicacissimos, si conditionem, nobilissimos, si pietatem, religiosissimos comperimus (animo pæne consternatus hæreo,) eadem charitate qua homines in terris agens prosequebare, nunc complectere beatus in cœlo. *Preces ad auxilium Collegio afferendum.*

DIXI.

GVILIELMI IMPENS LOVANIENSIS,

Oratio Suasoria In genere Deliberatiuo,

Viro docto priuatum potius, quam publicum vitæ genus esse amplectendum.

Exordiũ à diuersa viuendi ratione.

QVam multę sint ac diuersæ hominum omnium in hoc orbe mortali vitæ instituendæ rationes, non ignoratis, ornatissimi humanissimique Auditores, siquidem quocũque intueri atque oculorum aciem circumferre in hac rerum vniuersitate vobis tandem libebit aliosq; semperq; atque alios videre status est necessũ. Sunt enim homines nonnulli, qui nescio quibus humaniorum officiorũ retibus popularem auram venantur, aut si mauultis, plebeiorum hominum fauori, leuitatis cuiusdam vento velificantur: alij viliorem turbam dedignantes animum ac pedem simul ad subsellia rerum publicarum attollunt, & in fortunæ digni-

Aliqui populares.

Allegoria.

Aliqui ambitiosi.

oris

oris amplexu vitā omnem impendunt. Nec pauci sunt quos cum sublimis aularum apex inuitauit, cæterorum turbas hominum fastu quodam derelinquunt, ac se Principis alicuius totos obsequio mancipant: plurimi vero aut natura sua feruentes, aut inusitatæ gloria virtutis excitati bella sequi atque inter arma viuere laborareque concupiscunt. Denique quorundam animis ea opinio insedit, vt priuatam vitæ rationem inire, intraque parietes suos latitare quodammodo, nec alijs, sed sibi viuere dumtaxat velint & exoptent. In quibus omnibus ac singulis, tametsi variis diuersissimisque vitæ statibus cum plurimæ difficultates, maximaque pericula reperiātur, animaduerto quam arduam hodie ac non idoneam ætati meæ prouinciam sim ingressus, qui de eo vitæ genere, & ex hoc loco, & apud vos disserere sum ausus, quod eligere amplectique debeat vir aliqua eruditione sua doctrinaque cęteris antecellens. Vndenam igitur dictioni auxilium requiram, aut ætati patrociniū cōparabo? si me respiciā, deterret infantia, & impositū humeris onus detrectat; si vero vos aspiciam, Auditores, recreor ac reficior non parū, iāque spes ætatis infirmitatem attollit.

Aliqui Aulici.

Aliqui bellicosi.

Aliqui priuatā vitā amant.

Accedit ad hanc orationem.

Conciliatio auditorum à persona oratoris.

A persona auditorum.

Au-

Audebo aliquid, atque ita omnem huius dictionis arenam instituam, vt excellentem doctrina virum primum ab Aulis abducam, deinde ab excelsis rerũpub. subselliis faciam abhorrere, ac multo amplius à bello. Quæritis autẽ quam ad vitam illum reducam? Priuatam cogitate, nihil dico tamen, nec vestrum illum assensum nisi ratio conuincat requiro. Et ecce palatia principum atque aulas ingredior, in quibus quid obsecro tandem esse putatis, quod tot in se oculos ac corda conuertit? Equidem ita existimo nihil aliud aulam esse, quam pulchram turpitudinem, libertatem minime liberã, seruitutem speciosam, ergastulum depictum & ornatum. Nam si libertatis iucundissimæ beneficio fruuntur, & animi sui tranquillitate veluti reges quidam viuunt ac regnant, quos nulla ambitio vexat impotenter, nulla inuidia stimulat acerbe, nulla libido inflammat ardenter; quæ tandem eorum in animis libertas erit, qui ambitionis iugum trahunt, inuidiæ laqueis irretiuntur, libidinis immersi luto vix respirant? Scilicet ij sunt ac perpetui comites aulicorum, anxietas qua torquentur, inquietudo, qua pereunt; dissimulatio, qua non sunt semper ijdem: scilicet eæ sunt ac molestissimæ auliorum occu-

Constitutio & partitio orationis.
Propositio.
Transitio.
Confirmationis Pars prima de vita Aulica.
Quid sit Aula Allegoria.
Repetitio.
Disiunctio.
A maiori ad minus.
Compar.
Ab adiunctis Aulicorum.
Distributio.

occupationes, in excelso quæ posita sunt ambire, aliorum fortunis ac felicitati inuidere, voluptates deperire, & voluptatibus nunquam satis satiari. Vnde tu profecto sapientum omnium, Aristoteles, magister, familiarem tuum & amicum Callisthenem monebas, nunquam aut raro regem Alexandrum alloqueretur, cuius in manu esset mortis ac vitæ potestas. Nihil possim, nulla sit nostrarum auctoritas rationũ; habitet in aula vir eruditus: securusne tandem viuet? Fraus sublimi regnat in aula. Pius erit, ac in Deum religiosus?

——— exeat aula
Qui vult esse pius. Virtus & summa potestas, Non coeunt.

Liber erit, ac sui forsã iuris? audi Alciatũ.

Vana Palatinos quos educat aula clientes,
Dicitur auratis nectere compedibus.

Mores conformabit & ingenium? imo quemadmodum appetitum & robur amittunt febricitantes, ita mentem ac bonos mores perdunt, qui principum aulas sequuntur. Nunquid luna quo propior est soli, minus lucescit? est apud Indos herba quædam sed odoris excellentis minutis referta serpentibus, quorũ ictu protinus est vnicuique moriendum. Et nunquid ita Principum quorundam Aulæ, quod

Ab occupationibus Aulicorũ.

Testimonium Aristotelis per Apostrophẽ.

Permissio.

A periculoso.

Subiectio.

Testimonium Horatij.

Testimonium Alciati

Similitudo.

Alia dua.

Applicatio

quod alliciat, habent, sed lethale nisi caueas, venenum occultāt? Est apud eosdē spina quedam, cuius succus oculis inspersus cęcitatem inducit: Et nunquid puluis aulicus oculis inspersus homines excęcat? Verum si in speculis homines vultū suum melius intuentur & agnoscunt; viuis in speculis vitam aulicam cōtemplemur. Fuit aulicus Seianus & paris propemodum cum Tiberio imperatore authoritatis. Quid deinde? Mane triumphali in curiam pompa à senatu deductus, ita vespere laniatus ac discerptus fuit, vt quod tractare posset in eo carnifex non reperiret. Vixit in aula & in delicijs Iustiniani imperatoris Belizarius, quis exitus deinde? post triumphū de Gothis & Vandalis bonis omnibus exutus, erutis oculis in eam vitæ miseriam est adactus, vt hac voce stipem colligere mendicatim cogeretur: Date panem Belizario, quem virtus extulit, inuidia depressit. Egit aliquando cum Nerone Seneca, atque ita egit vt Imperatoris præceptor imperatoriâ liberalitate diuitijs Romanos omnes superaret; sed quas postea cum sanguine venis apertis amitteret vniuersas. Quid memorē Papinianū iuris asylum & clarissimū prudentię ciuilis iubar? ille quoq; vidit aulam, in aula vixit & cum defendero

Iterū alia.

Transitio ad exempla.

1. Seiani.

2. Belizarij

Senecæ.

Papiniani.

Præteritio.

dere parricidam Imperatorem Caracallam eloquentia suâ non vellet, mortuus est, quid dico? contrucidatus est in aula, quamobrem prudentissime poeta, *Testimonium Ouidij.*

Viue tibi, quãtumq; potes prælustria vita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Tempus est vt ab aulis palatijsque regum in senatorum Curias forumque reipub. migremus, vt hic quoque (si Dijs placet) serenitatẽ aliquam & animi tranquillitatẽ (hãc enim vir eruditus expetit) inuestigemus. *Transitio. 2 Pars confirmationis de vita in rep.* Quid? ipso in limine curiarũ pereo, & dum reip. forum intueor, oratione repressa deficio! *Dissimulatio.* Perturbant me non parum ac pedem retroferre propemodum cogunt præstantissimi olim rerũ publicarum administratores, Romani imperij miraculum Cicero, vniuersęque lumẽ Grecię Demosthenes. *Ab exemplo Ciceronis, & Demosthenis.* Quid ille? administrandæ reip conditiones deplorare sæpenumero solebat. Quid hic vero? si duę, inquit, mihi viæ proponerẽtur, quarũ vna ad remp. altera ad interitũ duceret, illã relinquerem, hãc amplexarer. *Subiectio.* Et in rep. viueret vir eruditus, quã interitu ipso, ac morte deteriorẽ quisquã vnq̃ iudicarit? Hoc erat q̄ Antisthenes manifestare desiderauit cũ ad Rẽp. nõ aliter q̃ ad ignẽ eũdũ esse respõdit. *Testimonium Antisthenis* Hoc erat cur Heraclitus remp. vt deploratã cõtẽneret ei- *Repetitio. Heracliti*

que dare

dare leges cum rogaretur recusaret. Secessit tum enim in templum Dianæ, ibique puerorum lusibus, qui talos versabant, sese adiecit. Circumstabat & admirabatur illũ populus. Perdite, inquit, an non præstat hoc agere, quam vobiscũ rempub. administrare? Enimuero non ista audiant, qui non credunt; cognoscãt vero & oculis suis atque animis repræsentent ea præmia laborum, quæ à republica reportarunt, qui non immorari in ea tantum, sed immori quodammodo voluerunt. Et quæ obsecro sunt illa? exilium. Tantumne? addamus & mortem. Exilium à Repub. parum esset. Mortem à Repub. nihil vltra est. & extremum à Repub. supplicium? Agedum vir erudite contemplare Rempub. circumspice senatorum subsellia, & animũ infer in Rempub. elige tibi locum, vt exilio postea commutes eundem: indue dignitatem, vt cum vita mox exuas eandem. Si sedere & occupare subsellia cõcupiscis, surgendum est & abeundum in exilium; si regere cæteros & administrare desideras, moriendum est. Non credis & orationi meę iocum inspergis? Recordemur, si siccis oculis tamen possimus, Marci Tullii principis oratorum, nunquid qui à ciuitate flammã auerterat,

Transitio.

Ab effectibus & miseriis Reip. administratorum.

Subiectio.

Apostrophe ad virum sapientem.

Repetitio.

Disiunctio

Iterum exemplum Ciceronis.

rat, seruitutis iugum à ceruicibus excusse rat, libertatem plene oppressam erexerat, tandem iugulum securi supposuit secandum? Concipiamus animo Themistoclem, magnū illū Græciæ totius propugnatorē, qui non semel è faucib. hostium patriam liberauit; quo pretio vero, ac qua tandem mercede? exilio. Addamus hinc eadem cogitatione Scipionem, quem cum nomino, Romanorum omnium æuo suo fortissimum excellentissimunque produco; qui non satis habuit suo quasi corpore Romanum Imperium protegere, nisi illud quoque in Africam fulmine quodam armorum trāsportaret. Sed ô miserā virtutem! in Africam trasportauit imperium, vt postea ab ingrata Repub eiectus, seipsum in exiliū transportaret. Meminisse tui, ô Demosthenes, non possum; & tamē cum mens ac consiliū, imò os ipsum Atheniensium esses, vertere solū debuisti. Vobis horum omnium cogitationem Auditores, relinquo: iudicate an in Repub. sedere vir possit eruditus, ego interim orationem ad vitā priuatā deflectā, quoniam eo me vestra in audiendo beneuolentia iam dudū inuitat, & ego non inuitus accedo.

Disiunctio Similiter desinens. Themistoc. Subiectio. Scipionis. Exclamatio. Demosthenis, per Apostrophen. Cōmunicatio cum Trāsitione Renouatio attentionis.

Hæc est Audit. optimi, vita illa, in qua liber

3 Pars confirmationis

de vita priuata. *Ab adiunctis vitæ priuatæ.* Libertas illa, quam ingenium requirit; illa trãquillitas, in qua floret doctrina, illa securitas, sine qua Musæ nihil possunt, Hæc est vita illa, quæ fœlicitas est quędam; illa fœlicitas, quæ omnẽ possidet opulentiam; quę virtutũ est ac sciẽtiarum. *Repetitio.* in hac vita tanquã in portu trã- *Gradatio.* quillissimo, respirans olim mortaliũ om *Ab exẽplo Socratis.* nium sapiẽtissimus Socrates, reipub. fluctus ac procellas irridebat. In hac tanquam sub lauro quiescens Philosophorũ *Platonis.* Deus Plato, fulmina principum ab excelsis arcibus non pertimescebat. In hac tanquam in ipso pacis conclaui secure *Aristoteles* vixit Aristoteles, & ingenio immortali sapientiam sibi immortalem desponsa- *Traductio.* uit. Ad hanc tanquam ad asylum, quos non numero, innumeri alij confugerũt; *Annominatio.* vt quiescentes peregrinarẽtur, peregrinantes non mouerẽtur; vt ingenio ne- *Gradatio.* gociantes omnia emerẽt labore, emẽtes nihil perderẽt aut conferrẽt. Et in hanc non ab aulis sapiẽs oculos contorqueret? *Interrogatio.* & in hanc nõ à rebus publicis sapiẽs pedẽ inferret? hic potẽs virtute sua popularis auræ mendicos irridebit; hic sibi rex factus & imperator aularum manci- *Contentio.* pia contemnet. Nulla hic fucata seruitus, sed regnũ. Nulla libertas insidiosa, sed status securus; nulla voluptas acerba,

sed

ſed ſuauiſſimum vitæ condimentum, contemplatio.

Quid amplius dicam? viri, ſi aſſenſum præbetis Audit. decurri prouinciam, ſi me eſtis aſſecuti; onus humeris, quanquam imparibus impoſitum, ad metam detuli, ſi animis veſtris accepiſtis. *Peroratio: Transitio Allegorica*

Quid? necdum excipitis? adhuc aſſenſum retinetis? adhuc vlterius cogitatione contenditis? quid eſt? nihil de bello fortaſſe dixi. Et in hoc viuere poſſe ſapientē exiſtimatis? ô me imprudentem! exciderat enim; ita me nimia veſtra beneuolentia pæne fecit obliuioſum. Non iſta veſtros animos opinio peruaſit, vt cū marte ac Bellona habitare poſſe putetis ſapientē; & me iam pudor quidā occupatat, vt verere ne imprudēs vobis viderer, qui in re clariſſima perderē ſermonem. Non enim virū eruditum galea decet, nō dexteram ſapiētis haſta, ſed calemus exornat, non clangor recreat tubarū, ſed dulcis reficit cantus muſarum. Vileſcat igitur aula ſapienti, ſordeat eruditis Reſpub. bellum doctis omnibus diſplicat, priuatam vitam, quiſquis eſt doctus, amet, iterum dico, & iam antea ſæpius, DIXI. *Dubitatio cum diſsimulatione. Exclamatio. Præteritio de vita militari. Contentio. Diſiunctio. Similiter deſinens. Breuis repetitio confirmationis.*

LAM-

LAMBERTI VERREYCKEN BRVXELLENSIS,

Oratio Suasoria In genere Deliberatiuo,

Pro more Bacchanalium in rebuspublicis Christianis retinendo.

Exordium à tempore præsenti

LÆtemur, Aud. frontem exporrigamus, ingenio ac genio gestientes indulgeamus. Adsunt ter optati dies illi, quos Mineruæ curiosioris homines Geniales nuncupant, ego nec ingrata voce Bacchanalia vobiscum appello. Illi dies Bacchanalium illuxerũt, quibus cum peccare libertas non possit, insolenti resplendent apparatu mensæ, omnia tumultu grato permiscentur, gula triumphat, venter exultat; culinæ laborant, penuaria vacuantur, cœnacula replentur, domus frequentantur, plateæ resonant, vrbes confunduntur. Quid amplius? pueri, iuuenes, viri, senes, virgines, matronæ, domini, seruique festos dies agunt, ac deducunt; Scholæ tacent, vel odiosæ cogunt; nihil cum libris, sed cum cibis

Amplificatio à circũstantijs & affectibus.

cibis; nihil cum intellectu, sed cum potu negotiandum; & dum venter hoc tẽpore totius anni fructum examinat, diebus istis æstatis messes, & Autumni fructus in hanc vsque metam delati, velut gratissimum naturæ vectigal intra ventrem reconduntur; immo ab horum humore dierum pinguique mensarũ cultu noui veris flores exurgunt. Non hic mihi capite demisso superciliisque contractis sedeant Theologi; nimis est angusta hominum istorum conscientia; facessant hinc Catones, non fero vultus istos seueros, tetricamque censuram; fugiant & cito fugiant grauitatis ementitæ Philosophi; non istam hodie grauitatem, nisi istos toruos humeros ac pectus fumo laudis inflatum olebit oratio mea. Bacchanalia sunt, & pro Bacchanalium retinendo more, quem nescio cuius homines sanctitatis exterminare cõtendunt, in arenam descendo. Et tu Rhetor, quid mihi leges istas tuas opponis, & meæ formæ limitesque præscribis orationi? sim fluxus, naturã enim sequor. sim solutus. etenim pro libertate retinenda surrexi; nec ego inanis exordij studiosus, vestram vnquam beneuolẽtiã Audit. emendicabo; noui vestrum ingenium, noui prudentiã; vt qui tenebras,

Amplificatio à remotione impedimentorũ.

Reijcit Rhetorũ leges.

carceres, ingeninm non ametis; ametis vero vitæ licentiam, libertatem omnino liberam, voluptatem suauissimam & effusissimam. Aduertite igitur, & quę esse retinenda contendo, oculis, auribus, animis retinete. Atque illam imprimis maiorum nostrorum prudentiam sapientiamq; diuinam propono, qui hoc tẽpore dies quosdam sepositos esse voluerunt, ad cutem farciendam, corpus fulciendum, iocum excitandum. Quorum dierum si mihi ab eorum mente rationem fas sit adferre, æquissimũ profecto fuit, vt ad focum languidi sedentes, aliquos curandæ cuti dies liberaliter indulgerent. Nimis est seuera vita, boum instar languidorum ad focum pœnas eorũ mente contemplari, qui in purgatorio flãmis expiãtur. Nimis est otiosa quies, vel in horto, vel in lecto, vbi vel odor excitat, vel calor afflat, de Cœli suauitate cogitare. Quod si ergo de hac vitæ seueritate remittendum est aliquando, nec ad istam iustitiæ normam actiones hominum omni tempore sunt reuocandæ; cur ni traditum à maioribus morem, nequaquam degeneres posteri seruaremus? Ne quis trium annorum consuetudinem violaret capite quondam sanciuerunt Athenienses. Omnes semper

Propositio.

Cõfirmationis. I. Argumentũ ab instituto maiorum.

Antisedẽs.

Ratio instituti.

Repetitio.

Consequẽs.

Probatio ab authoritate 2 Argu. à cõsuetudine

ſemper ætatum omnium nationes, conſuetudinem, tanquam alteram naturam tenuerunt; ipſæ leges ac iura tametſi Cæſarum auctoritatem oſtendant, conſuetudini cedunt ac parent. Et nos Bacchanalium conſuetudinem qua nihil antiquius, repudiaremus? Et nos ita degeneres viueremus, vt quem à parentibus filij, parentes ab auis, aui à proauis, proaui ab atauis morem acceperunt, deſerere, contemnere, exterminare deſideraremus? Dicant ſenes, loquantur viri, vocem aliquam apportent adoleſcentes, vſquamne quiſquã viuit, ac vlla vnquã ætate vixit, qui de Bacchanalibus non à ſenioribus intellexerit? Profecto non res iſta cum pueris agenda, quos in obliuionem facile ſuccedens ætas inducit: viuunt in orbe viri, & antiquarum conſuetudinum tenaces; quas ſi vnquam elabi, imò conculcari permitterent, quæ non tandem perturbatio res vniuerſas occuparet? Quanquam vero ita mundus fato iniquo vexaretur, vt omnia paſſim interirent, retinenda tamen eſſet Bacchanalium conſuetudo, in quibus ea conuiuiorum eſt libertas, vt non labris ſupremis

Gradatio.

Distributio

Transitio. 3. Argumentum ab vtili & effectibus.

premis, sed lateribus firmissimis, vinum hauriatur & exhauriatur; vt homines lauti epulentur in delitijs, ebrij cyathissent in conuiuijs, hilares iocentur in facetiis, lasciui debacchentur in insolentijs. *Exclamatio* O dulcis insipientia! O amabilis insania! hoc est quod prudenter inculcat Poeta:

Dum licet, in rebus iucũdis viue beatus.

Testimoniũ

4 Argumẽtũ à tẽporis libertate. Iam vero si nihil hominibus iucundius esse potest libertate, si liberos nos natura procreauit, si armis quęrimus, & effuso sanguine defendimus libertatem: quid est quod hæc tempora tantopere repudiemus, quæ sunt humanę tempora libertatis? Tunc grassari generositatis est; *Repetitio.* *Compar.* *Effectus libertatis.* *Similiter desinens.* conuitiorum plaustra euomere, eloquẽtiæ; inebriare sese, & ingurgitare magnę omnino potentiæ. Tunc nullas plenissimus venter leges audit; nullum corpora supplicium reformidant, nullos animus timores apprehendit. Quidquid cupis voluisse licet; quidquid optas, assequi est *Repetitio.* permissum: Verbo dicam, omnia tunc potest ebriosus. Age vero quænam leges supplicium sobrijs intentant? Si so*Cõparatio conditionis ebriosi cum conditione sobrii.*brius alienam contumelia famam infeceris, supplicio coerceberis, nihil ebrius timebit; si sobrius verseris in popinis, parata est infamia, si ebrius, adsunt qui te feli-

felicem admirentur; si sobrius verberibus alium afficias, certa crux est; si ebrius, sperata semper impunitas. Ita tunc reges viuunt ac volitant ebrij, sobrij vero tūc serui contemnuntur. Quod si nondū hæc libertas horum temporum animos inflāmet, subeat illos ac permoueat tādem illa voluptas, quam iucundissimam Bacchanalia secum ferunt. Obsecro quid iucundius esse potest, quam curis omnibus carere; curas eluunt Bacchanalia cutē laxare cibis, ventremque distendere? laxant & distendūt Bacchanalia. Vino immadere, imò vino se totos submergere? submergūt Bacchanalia. Nondū assequi voluptatem hāc tantam potestis? mensas horum temporum introspicite, ac simul ridete. Ventris ingenium quis non admiretur? Insatiabilis tum gula elemēto cuiuis exitium minatur; quidquid in mari rete scrutatur, quidquid in siluis indago obsidet, quidquid in campis canes persequuntur; quidquid auium volitat, quidquid ferarum discurrit, in mensis tunc apparet. Quid deinde? oculi per singula epularum spectacula diuagantur, & qua gula tutius mēsam impugnet, fercula inuadat, ventrem opimis cœnarū spoliis saginet, explorat. Interim gustus in delitiarum delectu oberrat, nares odori-

5. Argum. à iucundo.

Probatio ab effectib. Subiectio.

Demonstratio. hypotyposis

Amplificatio per enumeratione.

feris aromatum exhalationibus replentur, venter tanquam amplissimum sepulchrum carnium ac piscium exuuias recondit. Nunquid amplius? in conuiuijs sane magna pars libertatis est. Accedit inter pocula gloriæ certamen. Scyphi vallatim ad pugnam disponuntur, aliquando in orbem circumaguntur, & circuli coronam efformant. Longo halitu vitra protrahere, cyathum ex cyatho haurire, trifaucis oris hiatu linguam protendere, sorbere simul & flare, ad vnguem exhaurire, versi cyathi vmbilicum exosculari, quantæ tandem voluptatis? hæ solemnes Bacchanalium sunt cæremoniæ, hi ritus præclarissimi: hos inclyti potatores obseruant, strenui Helluones defendunt. Sed nondum attigi iucunditatem illam, quæ voluptatibus omnibus antecellit. Quæ est illa vero? quam vinolentus & ebriosus solus experitur. Reditne domum? omnes lacerat, tundit, prosternit; interim dominus salutatur, humanissime excipitur. omnes illi lenitate verborum adulantur. Conciditne crapula oppressus? statim in Cathedra tanquam in solio regio collocatur, vbi fœde porcino more ructat, canino turpiter

Certamen conuiuiale.

6. Argum. à voluptate ebriosi & consequentibus.

Demõstratio qua res oculis subijcitur.

ter vomit, hircino teterrimum pedorem exhalat. Circumſtant omnes, & operam ſuam ſinguli nauant. Hic os illi tergit, hic ille ſordes abſtergit: hic ſcopas tenet, ille patellam; hic caput ſuſtẽtat, ille dorſum leui verbere impellit. Omnes animoſe, clamant; ſic ſanitas procuratur ſic ſtomachus purgatur, ſic ad menſam rurſus aptatur. O quanta illa & quam amabilis libertas? hac vnica oblectabatur Heliogabalus, & eadem reges omnes ſuperauit, hanc ſummum bonum Nouellius Tricongius habebat, hanc Promachus Deorum nectari & ambroſiæ præferebat, huic quotquot ſunt potatores inclyti, animum ac corpus ſacrant. Non mihi iam occinant ſcrupuloſi. inſtat ſanctum Quadrageſimæ tempus. Quid? nunquid per Bacchanalia melius ad ieiunium corpora præparantur? nunquid acerbius ac moleſtius ieiunium videtur cum ingurgitatio præceſſit? Muniunt ſe milites armis, cum ad pugnam contendunt & cur non ſe cibis Chriſtiani farcirent, cum ieiunium aggrediuntur? Sed non onerant bruta naturam, obrues tu homo? Audi quidquid hic ſuſurras, nunquid qui omnium rerũ dominus eſt homo, res inter

Diſtributio *Repetitio.* *Probatio ab exẽplis.* *Traductio* *Obiectio.* *Reſponſio.* *Alia obiectio.* *Reſponſio.*

Tertia obiectio. inter inops erit? non se aliquando ingurgitabit, cuiuis in vsum Deus omnia creauit? iterum, aiunt, non ferendum est, faciebus laruas inducere. O te hominem imprudentem! nunquid pruden-

Responsio. tiæ cuiusdam est laruis vti, vt cum nonnulla liberius fiant, nulla interim naturę

Peroratio. turpitudinis nota inuratur? Videtis Audit. quid obstet, nihil; intelligitis quid inuitet; maiorum institutum, consuetudo recepta, vtilitas maxima, voluptas suauissima. Quid ergo? maiores

Repetitio confirmationis. imitemur, consuetudinem retineamus, genio indulgeamus. Nec verbis hic est opus, igitur.

DIXI.

GVIL.

NICOLAI MOVRMAN IASPERIENSIS,

ORATIO DISSVASORIA.

Bacchanalium morem in rebusp. Christianis retinendum non esse.

DA vocem iuste dolor; succurre dolori indignatio, impelle indignationem iracundia. Itane ergo Orgiophantæ fœdissimi, ventris inertis mancipia, idololatræ facti sunt Christiani? Itane Christianorum venter est Deus, & ipsi belluis facti deteriores, liberi hominis naturam violant, & rationis præstantiam communi cum brutis commercio confundunt? Itane iam ignorant, quod Deus

Exordium abruptũ & patheticũ.

Os homini sublime dedit, cœlũque videre
Iussit. & erectos ad sidera tollere vultus;

Bruta vero ad pasta abiecit, ventrique obedientia finxit? vbinam pro Deum immortalem! viuimus? vbi lux nostra? vbi nominis dignitas Christiani? O frugalitas quo recessisti? ô continentia quo tandem in exilium abiisti? ô modestia cur hoc tempore tam turpi licentia te fugant Christiani? vsque adeone homines esse nos piget, vt mõstrosas induere formas

A fine & dignitate hominis Christiani.

Exclamatio.

formas sit iuiundũ? vsq; adeone Christianos esse nos tædet, vt vitæ turpitudine religiosum nomẽ mẽtiamur, & pro Christo Bacchũ, pro cœlo ventrẽ colamus? Date veniã Audit. & hãc voci nostrę concedite libertatẽ, vt quo possũ affectu, quo spiritu, ac voce valeo detestandũ hũc Bacchanaliũ morẽ persequar, et ã si possũ extermінẽ. Non facessere hinc vllos volo, sedeant ac iudicẽt quicũque Christiani, imò vero, qui homines sunt, qui frõtem habent, qui nondũ omnẽ rationẽ amiserũt.

Præparatio Auditoris propositionem.

Agedũ ergo, te hominẽ quisquis es appello, si naturã bruta animãtia sequũtur, nunquid indignissimũ est, te nescio quo furẽtis animi impetu, & degeneris cõsuetudinis imperio cõtra Naturam pugnare? Nunquid est inhonestissimum, illa modũ seruare, te passim sine sexus discrimine adulterina quadã licentiâ in luxũ omnẽ ac petulantiã dissolui? Intuere cõditionẽ illorum, ac teipsum postea contemplare. Si satura sint & desiderium natura sedarit, appone pabulum, abhorrent; abhorrent? immo dissipant, reijciunt, calcant, ac in mortem ferro flagrisque citius cogentur quam obruant naturã, quia scilicet in animantibus illis natura prudens non ad desiderium, sed famem, non ad oppressionem, sed ad virium restau-

Confirmatio. 1 Argum. à brutis qua naturã nõ excedũt

Anticulus.

Contentio.

stauratione m. sumendum esse pabulum decernit. Quid tu homo? In te naturam voluntas obruit; & cum cibo desiderium famis sedasti, sitis ardorem potu restinxisti, vltro, vltro sarcinatus & velut eructans mensam requiris. Illa pabulum satura repudiant, tu plenus auiditate maiori cuncta voras; illa mortem malunt, quam negante necessitate nutrimentum, tu obruta iam pene natura prouocas ad cibum; illa necessitate metiuntur appetitum, tu oculis ventrem homo metiris. Quid oculis dico? non illi comprehendere satis multa possunt, quibus ventrem farcire & abluere fauces possis ardentissimas. Videtis quam nō temporum, sed hominum iniquitatem ostendam; sed tamen si his illa temporibus impune regnat, adhuc ne Bacchanalia retinenda Christiani proclamabūt? Quid ita? nunquid forsan ingurgitatio liberabit à morte, & salutem Bacchanalia cōtinebūt? O te imprudentē, quisquis putas! Nunquid nō audebit te mors occupare, quia cibo potuq; redūdas? O te cæcū hominē si in mentē hoc admittas. Affluebat delitiis omnibus Chrysaorius, quid illud? irritamenta mortis fuerunt. Mensa vtebatur lauta & opipara; quid illa? inuitatio mortis fuit; ingurgitauerat

Cōparatio ex dissimili

Correctio.

2. Argum. ab inutili.

Ab exēplo.

rât ſe & oppletus ructabat; cur hoc vero? vt magnorum ſpirituũ furore corriperetur, & aſtantium aſpectu territus inducias vſque mane peteret, nec obtineret. O miſeram, immo ô deprauatam perditorum hominum conditionem! Et adhuc Bacchanalia placere poſſunt? vt nimirum morborum ſeries quædam ab illis nectatur, vt homines vaſis ac doliis ſuũ munus eripiant; vt pleno ventre pleno quaſi alueo flumen ſuperinducant, ac tandem ſubmergantur. Sed hoc non intelligũt Chriſtiani; Bacchanalia iudiciũ amiſerunt. Non ſentiũt Chriſtiani, Bacchanalia ſenſum hebetarũt. non pudet Chriſtianos; pudorem ac verecundiam Bacchanalia ſuſtulerũt. Ergo Chriſtianis ſapiẽtiores ethnici vixerũt? vbi eſtis Curij, Fabricij, Coruncani, qui læta veſtris manibus olera ad menſam apportabatis? Vbi vos Quintij & Serrani? qui lautiorẽ nunquã cibũ guſtauiſtis? vbi tu es Cenſorie Cato, qui tenuiſſimo ac plebeio ſemper apparatu menſam tuã adornaſti? Nõ iſtis mouentur. Non mouentur? Quid ſi audeãt Valentinianum Imperatorem cũ legationi Quadorum reſpõderet, voce impetu ſanguinis amiſſa, ſenſu integrum exſpiraſſe, nõ mouebuntur? Quid ſi intelligant Septimium Seuerũ imperatorẽ,

Enumeratio incommodorum.

Exempla diſſimilia per apoſtrophen.

Exempla guloſorum punitorum.

cum

cum incoctæ carnis cruditatem pateretur, occidisse, nō mouebūtur. Quid si recordētur Audebuntum Anglorum regē crapula repente suffocatum, non mouebuntur? Quid si animis repræsentem Saxonem Childericum cum se cibis ad ambas vsq; aures ingurgitasset, in lecto animā efflauisse, non mouebuntur? Hi sunt ingurgitationis effectus, opprimere miseros sine mente, vino sepultos sepelire, suauiter accedere sed crudeliter occidere. Verum ne ego hic seuerus Cato Cēsoriam frontem induā & tēporis obliuiscar, Bacchanalia sunt, insánire licet. Quid aio? Ergone modestiā pulchrum est aliquando calcáre? Quod tempus obsecro aut continētiā iure repudiat, aut insaniam sine iniuria permittit? scilicet hoc est tēpus, quo ieiuniū olim Christus suscepit, & tu Christiane te ingurgitādo laborabis? quo Christus famebat, tu plenus ructabis? quo Christus ad profundēdū sanguinē properabat, tu comessationibus intēpestiuis difflues? Quid si adesset? nō abest tamen. Quid si videret? videt tamē. qua voce Christianos corriperet, nūquid hac? Non possum Auditores exprimere. Quonā igitur affectu dānaret? nunquid hoc? Non possum iterū nimiā patientiā oratione declarare. Quod possum

Conuersio.

Effectus ingurgitatione.

Obiectio. Malefacere nunquā licet.

Reticentia & affectus.

tamen omni voce atque animo dico, ita diceret: Quid facitis ô populi, cur cum natus nuper venerim vt à scelere vos auocarem, vltro in scelus flagitiaque furentes ruitis? ecce ad ieiunia & famem me paro; vos ad pocula & ingurgitationes: festino pro salute vestra ad crucem, vos ad mēsā pro vestra pernicie curritis: corpus meum sanguine pro vobis exhaurio, vos corpora vestra potu repletis: fameo, vos saturi, plenique estis: sitio, vos vina saginati ructatis: vigilo orando, vos potando, cur mihi non inter vos est locus? Non erro, sic enim diceret. Non sermonē vnquam retexam; cogitate cetera quæ memorare pudor vetat, vnum ebriosum tantum aspicite vndique potu diffluentē, titubantem, cadentem. Ire nequit, loqui non potest, in quo iacet locum ignorat; non à mortuo nisi dolore distinguitur: & tamen qui rationem amisit non est homo: qui circumstanti naibus occlusis fetorem excludunt, ipse in sordibus suis volutatur ructans & vomens. O flagitiosam fœditatem! O pudendam conditionem! & idcirco Bacchanalia retinebuntur, vt fetcas ac vomas? Et idcirco Bacchanalia celebrabuntur, vt tuam naturam obruas & fætore cuncta repleas? Ecce quam non seuerus sum temporum æstima-

Prosopopœia.

Descriptio ebriosi.

ſtimator: celebrentur conuiuia; quando petis? cum eſt opus, ac honeſtum. Sint animi relaxationes; quo tempore? quocumque, quo temperantia modeſtiaque poſſunt adeſſe. Liberalior etiam ero; ſucamur, maiorum conſuetudinem, ſed non expellamus virtutem; libertatem amemus, ſed turpiſſimã ſeruire vitijs ſeruitutem exiſtimemus. Quid vero de voluptate dicam? Indignũ eſt prorſus participẽ rationis hominem non mente ſua ſed ventre delectari; illam negligere, hunc cibis farcire, potuque ingurgitare. Laruas ad prudentiam reuocaſti, ego interpretor ignorantiam; & nunquid hominis labes & peccata laruæ tegent? Dicat Cicero, & audiamus: non vt edam viuo, ſed vt viuam edo. Loquatur Eccleſiaſtes, & credamus in multis eſſe ferculis infirmitatem. fateamur nos, ac ſimul ſuperſedeamus, in continentiá modeſtiaq; virtutis omnem dignitatiſque gloriam reſidere. DIXI.

Peroratio cum reiectione præcedentis orationis.

BAR-

BARTHOLOMÆI BACHVSII LOVANIENSIS,

ORATIO.

IN LAVDEM D. NICOLAI. In genere Demonstratiuo.

Exordium amore oratorum.

REceptum est apud Oratores illos è schola politos, *Ornatissimi Domini, Iuuenes bene nati*, vt cum grauem aliquam dicendi prouinciam, cui impares sese arbitrantur, susceperũt, nuncupatis mox votis orationem aliquã vel Ciceronis floribus conspersam, vel Isocratis suauitate iucũdam, vel Demosthenis robore neruisque inuictam cũ ad aures audientium deliniendas, tum ad animos vi quadã percellendos à Deo ter Optimo, maximo concedi precentur. Quam quidẽ consuetudinẽ hodierna die libenter apud vos, & ex hoc loco ad dicẽdũ ornatissimo persecutus fuissem, si illum cui vocem hãc promptę voluntatis, & hunc affectum concitatę pietatis consecraui, vllo politæ orationis officio potius, quam decora famulantis affectus modestia delectari, putauissem. *Propositio.* Dicendum est de beatissimi gloriosissimique Ni-

Nicolai laudibus, cuius vitam cum humilitas ſtabilierit, modeſtiâ conformarit, virginitas decorarit, ſi fucatos pictæ cuiuſdam eloquentiæ colores adhibuero, non placebo; ſi fulminantis dictionis tonitrua vibrauero, parum agere decore videbor, qui tanti Diui virtutem omni eloquentia maiorem, augere vel illuſtrare ſaltem oratione contendam. Non, non faciam, neque vnquam accenſa face ſolem vobis oſtendam, ſed protenſo tantum digito demonſtrabo; ſolem, inquam, illum Sanctorum Nicolaum, electum ab vtero, ſanctum à puero, iuuenum gloriam, ſenum reuerentiam, ſacerdotum honorem, Pontificum ſplendorem. Date vos mihi veniam Audit. ſi titillantibus verbis veſtris auribus nõ adblandiar; non vult Nicolaus, qui nos ſuę pueritiæ virtute delectabit. ignoſcite ſi non admotis eloquentiæ machinis veſtros animos oppugnem; prohibet Nicolaus, qui nos adoleſcentiæ ſuæ ſplendore attonitos percellit: excuſate, ſi tanto ſub onere deficiam, & his laudibus nequaquam par exiſtam; in cauſa eſt Nicolai vita, quam admirari licet, exornare dicendo nemo poteſt.

Cõciliatio.

Cum excuſatione oratoris.

Inci-

Confirmatio.
Primus locus à pueritia.
Allegoria.
Puer singulari gratia diuinitus illustratus.
Sustentatio. Puer stetit in balneo.

Incipiamus igitur à puero puerū ipsum cognoscere, & primas pueritiæ cunas euoluamus. Christe bone! quid assecuturum dicendo me sperem, aut quomodo laudationis huius nauim in portu sistam, cuius vela cum vix explicarim, teneræ huius ætatis virtutibus, tanquam scopulis quibusdam deterreor? Non cōtineo vocem quin attonitus exclamem: *Domine præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis*. Fuit Nicolaus hic noster gemituum filius & orationum, quem cum pater producere per ætatem, mater concipere per sterilitatem non posset, vtriusque sanctitati, dum assiduis precibus diuinæ maiestatis benignitatē sollicitant, benignissimus Deus illum indulsit. Vere, vere quemcunque elegerit Dominus, hic sanctus erit. Vixdum communē hanc aurā spiritumq; vitę teneris faucibus respirabat; vixdū è matris sinu in vbera eius atq; oscula pedibus manibusque reptabat, illū Deus singulari sanctitatis priuilegio donauit, & cœlestium gratiarū thesauris repluit; Etenim cū illū primo natū vt lauaretur in balneū detulisset, quid exspectatis Auditores? vagitū fortassis aliquē & ad aquæ contactū horrorem? Non erat ita imbellis infantulus Nicolaus risumne aliquē & gestientis infantiæ exultationē? nimis parū id fuisset

ſet,ſtetit in balneo,& qui nondũ per ætatem figere paſſus didicerat,firmitatis ſuæ præſagiũ & ſanctitatis futuræ ſignũ fixis in balnea pedibus cõfirmatoq; corpore demõſtrauit. O pulcherrimũ naturæ prodigiũ! ô miraculũ ſed admirandũ! Credo iã tũ infantulus medio in balneo conſiſtẽs,cæteris,qui adſtabãt,hærẽtibus & attonitis cœlũ intuẽs,ſi nõ voce,ſaltẽ affectu dicebat: *Spes mea ab vberibus matris mea, in te cõfirmatus sũ ex vtero.* Nimirũ, q ſtetit in vitę principio per gratiã, non erat in vitæ decurſu caſurus à gratia. Nimirũ qui ab vberib. matris ſuę ſanctitatis donũ acceperat, nõ poterat quin eſſet in vita ſanctorũ omniũ miraculũ. Et quẽad modũ ita ſurgentẽ ab Oriente ſolẽ videmus,vt poſtea lux eius nõ augeatur,ſed in plures atq; adeo in oẽs mũdi partes diffũdatur; ita q recẽs natus ſanctitatis lucẽ à Deo ſortitus erat Nicolaus,retinuit & cõſeruauit in vita,& qualis pueritia talis adoleſcẽtia; qualis iuuẽtus talis ſenectus ipſius fuit,dũtaxat aũt radij illi virtutis eximię in orbe vniuersũ poſtea sũt diffuſi,q ãguſtiis paternæ dom⁹,nataliſq; prouinciæ limitib. nequaquã cõtinebãtur. Nõ poterat creſcere in adoleſcẽtia,q sũmus erat in pueritia. Nõ poterat ſanctior euadere, decurrẽte vita; qui vita incũte ſanctitatis *Similitudo*

apicem

Lusus à temperantia in puero

apicem attigerat. Obsecro quantus erat ille puer, qui cum de temperantia nihil adhuc audiuisset, iam temperantiam colebat; abstinentiæ nomen nondum intellexerat, & iam tamen abstinens erat; ieiunij rationem nondum perceperat, & iã Mercurij Venerisque diebus, quibus semel, idque vesperi duntaxat nutricis lac sugebat, ieiunio corpus suum macerabat. O te felicem, ô te beatam (quæcumque tandem extitisti) tanti pueri nutricem! Dic, amabo, quæ tibi mens tum erat cum sanctissimum illum puerum Mercurii Venerisq; diebus mane ad vbera tua inuitabas, ille recusabat? Vlnis tuis inuolutum retro admouebas, ille reluctabatur; risu, blanditiis & osculis sollicitabas, ille manibus ac pedibus resiliebat? quid cogitabas cũ paulo post ad puerulũ tuum redibas, & nihil obtinebas? Cũ medio die prandentibus omnibus nihil ipse sumebat, cũ ad vbera paulo post rursum inuitatus, nihil desiderabat? Quis erat autem tibi tum animus & sensus, cum expleto integri diei ieiunio ineunte iam nocte puer exultans ad vbera recurrebat? Quanto gaudio gestiebas, ô nutrix! quãta admiratione defigebaris, cum inauditam hanc pueri consuetudinem parentibus enarrabas! Quas non lacrymas ipsi

Exclamatio

Apostrophe.

pa-

parentes suo gaudio permiscebant, cum quod stupentes audierant in filio cernebant; quod ignorabant pene senes, ab infantulo filiolo suo discebant? Non sunt hæc pueri, Aud. quæ homines ipsi non possunt; vincebatur hic Natura. non sunt hæc viri, quę in puero adhuc tam tenello contingebant. Immo tamen sunt pueri, sed pueri ante ętatem virilis; sunt hominis, sed hominis sine virtute per gratiam diuini. Profecto singulari prorsus non hominis alicuius dicam, sed ipsius Dei iudicio prouidentiaque factum fuit, vt tam admirabilis hic puer, quo maiorem nulla post ætas aspexit, Nicolaus, id est, populi victor, appellaretur. Vicit populos Nicolaus, sed seipsum vicit prius: Vicit populos splendore virtutis, vicit seipsum maceratione carnis: alij ipsum admirabantur & extollebant, ipse seipsum deprimebat. Sufficere posset sola Nicolai pueritia sãctitate delibuta, diuinitate plena, vt eius admiratione perculsi aliquam ex eius splendore scintillã cõparare nobis optaremus; adolescentiam tamen eius, & iuuentutem, si lubet, sed strictim percurramus. Nihil hic esse nimium potest, vbi nulla satietas reperitur; nihil tædium aut fastidium excitabit, vbi admirationem continua voluptas produxit, Quæritis igitur

Repetitio.

Correctio

Laus à nomine.

Secundus locus ab adolescentia & iuuentute.

gitur qualis adolescens Nicolaus extiterit? Omnino qualis puer, sanctus & diuinus; quē adolescentes cum sanctum appellarent, virtutum omnium exemplar esse fatebantur; cum diuinum admirarentur, non hominem sed quendam in terris Deum esse dicebant. Nullum erat sapientiæ genus, quod ingenij magnitudine non superaret; nulla erat sane mentis doctrina, quam non admirabili iudicio penetraret; subtilissimus in rebus arduis, prudentissimus in dubijs, fortissimus in periculosis. Illi artes omnes & scientiæ familiares erant, illi docti omnes & sapientes adolescenti palmam concedebant. Agite vero, quomodo tandem tantam ad scientiam adolescens tam cito peruenit? Nimirum quæ res alios ad ignorantiæ & inscitiæ scopulos ruptis quasi venis impellunt, hæ Nicolaum ab incœpto cursu non retardarunt. Non illum cœtus hominum inutilium à labore ad otium reuocabant; non conuiuia ad hilaritatem, non spectacula ad voluptatem, non ludi ad delectationem, non labores ad quietem; postremo ieiunijs, precibus, lucubrationi-

Laus à sapientia & doctrina.

Similiter cadens.

Distributio

Adiunctio.

Cōtraposita.

tionibus, & vigilijs quibus alii deterrentur, & exànimantur, ipse confirmabatur, crescebat, animabatur. Ecce an non illum, plusquam virum animaduertistis? Videte tamen virum. Profecto si à virtute virum appellamus, nescio an virum aliquem, an virtutem ipsam Nicolaum appellem. Iudicate vos ipsi Audit. quæro enim illud à vobis, hominisne esse putatis Oceano legem imponere, & ventis imperare? Cum aliquando in Ægyptum sanctissimus Nicolaus nauigaret, & iam quasi citatis in pugnam ventis, grauissima tempestas excitata esset, in mari fulmina ab astris, ab imo fluctus dimicarent, omnia obscura nocte naufragiuum minitarentur; ille præmissis in cœlum precibus mari, vt quiesceret, ventis, vt cessarent imperauit. Quid hic dicetis? Si virum appelletis, illi tanquam cuidam in terris Deo venti obsecundabant, maria obediebant; fulmina & imbres obtemperabant. Certè plusquam vir est, cuius legem elementa audiunt, plusquam vir est, cui natura parere non recusat. An non illi tunc rursum obtemperauit, cũ è Palæstina

Incrementum.

Tertius locus à virili ætate.

Dubitatio.

Cõmunicatio.

Laus à miraculis.

Synonyma.

Distinctio.

na in Lyciam abiens nulla penè voce concitatam in Oceano medio tempestatem sedauit? An non illum, illum non natura sed mors ipsa, diuina quadã virtute potentem agnouit, cum Alexandriæ multi, plures alibi vita functi manus eius sanctissimæ signo, quasi quodam cælesti plectro percussi ad vitam cõmunemque lucem redierunt? An non illi necessitas ipsa se submisit, cum eo ante templum Hierosolymitanum noctu orante clausæ ante & obseratæ fores subito patuerunt? O sanctissimum hominem, cui paruisse lætantur elementa! O diuinum cœlestemque virum, cuius legem libenter accipit Natura, necessitas ipsa non recusat! O immortalem Nicolaum, cui mors quod abripuit, vi coacta restituit! & non talem ecclesia tam sanctum, tam admirabilem, tam diuinum Antistitem optauisset? quid dico optauisset? Non optauit tantum, sed etiam quasi de cœlo demissum complexa, virtutum omnium exemplar coluit, & in omni necessitatate Patronum obseruauit. Non quærebat Nicolaus honores, sed Nicolaum honores sequebantur: latere humilitas eius cupiebat; sed latebras virtus eius nesciebat; Bone Deus

Exclamatio.

quanta

quanta vis est non fictæ sanctitatis! Scio vos non ignorare, dicam tamen. Quærebant Myrrhenses Antistitem: quid deinde? conuenerãt vicini Præsules, vt de Antistitis electione consultarent, ecce diuina vox monet, vt qui primus cuius quidẽ nomen esset Nicolaus, mane templum ingrederetur, vrbis Antistes renunciaretur. Venit ad templum mane Nicolaus, sistitur, nomen inquiritur, Antistes salutatur, & omnium applausu consecratur. Neque tamen Nicolaus hic mutatur, remanet in eo modestia cum humilitate, neque tunc quicquam sanctissimum pectus arrogantia percellit, remanet abstinentia, neque sępius quam semel in die cibum vesperi sumit, carnesque nunquã ad mesam admittit, remanet liberalitas, & qui antea prostituendas tres puellas dote data liberarat, plures postea iuuat, & omnium factus pater, omnia sua omnibus elargitur. O sanctissime Antistes. gloriosissime Nicolae, cogor te admirari, quem eloqui digne non possum; cogor tuis in laudibus humanam vocem reprimere; qui humanam naturam tua virtute superasti. Te, cum fulgura corruscant, cum tonitrua terrent, cum tempestates desæuiunt, homines inuocant, & in ore nomen tuum tenetur, in corde requiescit.

Creatus Antistes Myrrhensis.

Honores non mutuerunt Nicolai mores. Conuersi

Laus à liberalitat

Perorati per Apostphe.

na in Lyciam abiens nulla penè voce concitatam in Oceano medio tempestatem sedauit? An non illum, illum non natura sed mors ipsa, diuina quadã virtute potentem agnouit, cum Alexandrię multi, plures alibi vita functi manus eius sanctissimæ signo, quasi quodam cælesti plectro percussi ad vitam cõmunemque lucem redierunt? An non illi necessitas ipsa se submisit, cum eo ante templum Hierosolymitanum noctu orante clausæ ante & obseratæ fores subito patuerunt?

Exclamatio.

O sanctissimum hominem, cui paruisse lætantur elementa! O diuinum cœlestemque virum, cuius legem libenter accipit Natura, necessitas ipsa non recusat! O immortalem Nicolaum, cui mors quod abripuit, vi coacta restituit! & non talem ecclesia tam sanctum, tam admirabilem, tam diuinum Antistitem optauisset? quid dico optauisset? Non optauit tantum, sed etiam quasi de cœlo demissum complexa, virtutum omnium exemplar coluit, & in omni necessitatate Patronum obseruauit. Non quærebat Nicolaus honores, sed Nicolaum honores sequebantur: latere humilitas eius cupiebat; sed latebras virtus eius nesciebat; Bone Deus quanta

quanta vis est non fictæ sanctitatis! Scio vos non ignorare, dicam tamen. Quærebant Myrrhenses Antistitem: quid deinde? conuenerãt vicini Præsules, vt de Antistitis electione consultarent, ecce diuina vox monet, vt qui primus cuius quidẽ nomen esset Nicolaus, mane templum ingrederetur, vrbis Antistes renunciaretur. Venit ad templum mane Nicolaus, sistitur, nomen inquiritur, Antistes salutatur, & omnium applausu consecratur. Neque tamen Nicolaus hic mutatur, remanet in eo modestia cum humilitate, neque tunc quicquam sanctissimum pectus arrogantia percellit, remanet abstinentia, neque sępius quam semel in die cibum vesperi sumit, carnesque nunquã ad mesam admittit, remanet liberalitas, & qui antea prostituendas tres puellas dote data liberarat, plures postea iuuat, & omnium factus pater, omnia sua omnibus elargitur. O sanctissime Antistes. gloriosissime Nicolae, cogor te admirari, quem eloqui digne non possum; cogor tuis in laudibus humanam vocem reprimere; qui humanam naturam tua virtute superasti. Te, cum fulgura corruscant, cum tonitrua terrent, cum tempestates desæuiunt, homines inuocant, & in ore nomen tuum tenetur, in corde requie-

Creatur Antistes Myrrhensis.

Honores non mutuerunt Nicolai mores.

Conuersi

Laus à liberalitat

Perorati per Apostphe.

na in Lyciam abiens nulla penè voce concitatam in Oceano medio tempestatem sedauit? An non illum, illum non natura sed mors ipsa, diuina quadã virtute potentem agnouit, cum Alexandriæ multi, plures alibi vita functi manus eius sanctissimæ signo, quasi quodam cælesti plectro percussi ad vitam cõmunemque lucem redierunt? An non illi necessitas ipsa se submisit, cum eo ante templum Hierosolymitanum noctu orante clausæ ante & obseratæ fores subito patuerunt?

Exclamatio.

O sanctissimum hominem, cui paruisse lætantur elementa! O diuinum cœlestemque virum, cuius legem libenter accipit Natura, necessitas ipsa non recusat! O immortalem Nicolaum, cui mors quod abripuit, vi coacta restituit! & non talem ecclesia tam sanctum, tam admirabilem, tam diuinum Antistitem optauisset? quid dico optauisset? Non optauit tantum, sed etiam quasi de cœlo demissum complexa, virtutum omnium exemplar coluit, & in omni necessitatate Patronum obseruauit. Non quærebat Nicolaus honores, sed Nicolaum honores sequebantur; latere humilitas eius cupiebat; sed latebras virtus eius nesciebat; Bone Deus quanta

quanta vis est non fictæ sanctitatis! Scio vos non ignorare, dicam tamen. Quærebant Myrrhenses Antistitem: quid deinde? conuenerãt vicini Præsules, vt de Antistitis electione consultarent, ecce diuina vox monet, vt qui primus cuius quidẽ nomen esset Nicolaus, mane templum ingrederetur, vrbis Antistes renunciaretur. Venit ad templum mane Nicolaus, sistitur, nomen inquiritur, Antistes salutatur, & omnium applausu consecratur. Neque tamen Nicolaus hic mutatur, remanet in eo modestia cum humilitate, neque tunc quicquam sanctissimum pectus arrogantia percellit, remanet abstinentia, neque sępius quam semel in die cibum vesperi sumit, carnesque nunquã ad mesam admittit, remanet liberalitas, & qui antea prostituendas tres puellas dote data liberarat, plures postea iuuat, & omnium factus pater, omnia sua omnibus elargitur. O sanctissime Antistes. gloriosissime Nicolae, cogor te admirari, quem eloqui digne non possum; cogor tuis in laudibus humanam vocem reprimere; qui humanam naturam tua virtute superasti. Te, cum fulgura corruscant, cum tonitrua terrent, cum tempestates desæuiunt, homines inuocant, & in ore nomen tuum tenetur, in corde requie-

Creatus Antistes Myrrhensis.

Honores non mutuerunt Nicolai mores.

Conuersi

Laus à liberalitat

Perorati per Apostphe.

na in Lyciam abiens nulla penè voce concitatam in Oceano medio tempestatem sedauit? An non illum, illum non natura sed mors ipsa, diuina quadã virtute potentem agnouit, cum Alexandriæ multi, plures alibi vita functi manus eius sanctissimæ signo, quasi quodam cælesti plectro percussi ad vitam cõmunemque lucem redierunt? An non illi necessitas ipsa se submisit, cum eo ante templum Hierosolymitanum noctu orante clausæ ante & obseratæ fores subito patuerunt? O sanctissimum hominem, cui paruisse lætantur elementa! O diuinum cœlestemque virum, cuius legem libenter accipit Natura, necessitas ipsa non recusat! O immortalem Nicolaum, cui mors quod abripuit, vi coacta restituit! & non talem ecclesia tam sanctum, tam admirabilem, tam diuinum Antistitem optauisset? quid dico optauisset? Non optauit tantum, sed etiam quasi de cœlo demissum complexa, virtutum omnium exemplar coluit, & in omni necessitatate Patronum obseruauit. Non quærebat Nicolaus honores, sed Nicolaum honores sequebantur: latere humilitas eius cupiebat; sed latebras virtus eius nesciebat; Bone Deus

Exclamatio.

quanta

quanta vis est non fictæ sanctitatis! Scio vos non ignorare, dicam tamen. Quærebant Myrrhenses Antistitem: quid deinde? conuenerãt vicini Præsules, vt de Antistitis electione consultarent, ecce diuina vox monet, vt qui primus cuius quidẽ nomen esset Nicolaus, mane templum ingrederetur, vrbis Antistes renunciaretur. Venit ad templum mane Nicolaus, sistitur, nomen inquiritur, Antistes salutatur, & omnium applausu consecratur. Neque tamen Nicolaus hic mutatur, remanet in eo modestia cum humilitate, neque tunc quicquam sanctissimum pectus arrogantia percellit, remanet abstinentia, neque sępius quam semel in die cibum vesperi sumit, carnesque nunquã ad mesam admittit, remanet liberalitas, & qui antea prostituendas tres puellas dote data liberarat, plures postea iuuat, & omnium factus pater, omnia sua omnibus elargitur. O sanctissime Antistes, gloriosissime Nicolae, cogor te admirari, quem eloqui digne non possum; cogor tuis in laudibus humanam vocem reprimere; qui humanam naturam tua virtute superasti. Te, cum fulgura corruscant, cum tonitrua terrent, cum tempestates desæuiunt, homines inuocant, & in ore nomen tuum tenetur, in corde requie-

Creatur Antistes Myrrhensis.

Honores non mutuerunt Nicolai mores.

Conuersi

Laus à liberalitat

Perorati per Apostrophe.

gitur qualis adolescens Nicolaus extiterit? Omnino qualis puer, sanctus & diuinus; quē adolescentes cum sanctum appellarent, virtutum omnium exemplar esse fatebantur; cum diuinum admirarentur, non hominem sed quendam in terris Deum esse dicebant.

Laus à sapientia & doctrina.

Nullum erat sapientiæ genus, quod ingenij magnitudine non superaret; nulla erat sane mentis doctrina, quam non admirabili iudicio penetraret; subtilissimus in rebus arduis, prudentissimus in dubijs, fortissimus in periculosis. Illi artes omnes & scientiæ familiares erant, illi docti omnes & sapientes adolescenti palmam concedebant. Agite vero, quomodo tandem tantam ad scientiam adolescens tam cito peruenit? Nimirum quæ res alios ad ignorantiæ & inscitiæ scopulos ruptis quasi venis impellunt, hæ Nicolaum ab incœpto cursu non retardarunt. Non illum cœtus hominum inutilium à labore ad otium reuocabant; non conuiuia ad hilaritatem, non spectacula ad voluptatem, non ludi ad delectationem, non labores ad quietem; postremo ieiunijs, precibus, lucubrationi-

Similiter cadens. Distributio

Adiunctio.

Cōtraposita.

tionibus, & vigilijs quibus alii deterrentur, & exànimantur, ipse confirmabatur, crescebat, animabatur. Ecce an non illum, plusquam virum animaduertistis? Videte tamen virum. Profecto si à virtute virum appellamus, nescio an virum aliquem, an virtutem ipsam Nicolaum appellem. Iudicate vos ipsi Auditores. quæro enim illud à vobis, hominisne esse putatis Oceano legem imponere, & ventis imperare? Cum aliquando in Ægyptum sanctissimus Nicolaus nauigaret, & iam quasi citatis in pugnam ventis, grauissima tempestas excitata esset, in mari fulmina ab astris, ab imo fluctus dimicarent, omnia obscura nocte naufragiuum minitarentur; ille præmissis in cœlum precibus mari, vt quiesceret, ventis, vt cessarent imperauit. Quid hic dicetis? Si virum appelletis, illi tanquam cuidam in terris Deo venti obsecundabant, maria obediebant; fulmina & imbres obtemperabant. Certè plusquam vir est, cuius legem elementa audiunt, plusquam vir est, cui natura parere non recusat. An non illi tunc rursum obtemperauit, cū è Palæsti-

Incrementum.

Tertius locus à virili ætate.

Dubitatio.

Cōmunicatio.

Laus à miraculis:

Synonyma.

Distinctio.

quanta vis est non fictæ sanctitatis! Scio vos non ignorare, dicam tamen. Quærebant Myrrhenses Antistitem: quid deinde? conuenerãt vicini Præsules, vt de Antistitis electione consultarent, ecce diuina vox monet, vt qui primus cuius quidẽ nomen esset Nicolaus, mane templum ingrederetur, vrbis Antistes renunciaretur. Venit ad templum mane Nicolaus, sistitur, nomen inquiritur, Antistes salutatur, & omnium applausu consecratur. Neque tamen Nicolaus hic mutatur, remanet in eo modestia cum humilitate, neque tunc quicquam sanctissimum pectus arrogantia percellit, remanet abstinentia, neque sępius quam semel in die cibum vesperi sumit, carnesque nunquã ad mesam admittit, remanet liberalitas, & qui antea prostituendas tres puellas dote data liberarat, plures postea iuuat, & omnium factus pater, omnia sua omnibus elargitur. O sanctissime Antistes. gloriosissime Nicolae, cogor te admirari, quem eloqui digne non possum; cogor tuis in laudibus humanam vocem reprimere; qui humanam naturam tua virtute superasti. Te, cum fulgura corruscant, cum tonitrua terrent, cum tempestates desæuiunt, homines inuocant, & in ore nomen tuum tenetur, in corde requiescit.

Creatus Antistes Myrrhensis.

Honores non mutuerunt Nicolai mores.

Conuersi

Laus à liberalitat

Perorati per Apostphe.

ſcit. A te medio in mari nautæ, in iudicio innocentes, in aduerſitate miſeri, opem & auxilium exſpectant. Te pueri puerum ieiunantem laudant, iuuenes iuueni diuino congratulantur, virgines virginem, & virginum liberatorem extollunt. Age ergo gloria ſexus omnis & ætatis Nicolae, cape hanc infantis Oratoris vocem; & qui omnes dignatus es auxilio in terris, dignaré patrocinio in cœlis.

DIXI.

CON-

CONSVLTATIO

An Imperator seu belli Dux vir litteratus esse debeat.

In genere Deliberatiuo,

ORATIO I.

Dissuasoria.

GEORGII *Felicis Nievvarovvski Poloni.*

MIrabuntur non pauci fortassis, cur hodie, cum in publicā illustris Academiæ lucē, nō ad famā ambitiosè lacessendā, sed amorē suscepto honesto exercitio promerendum, prodeā, eoq; in loco suggestū conscendā, vbi nō strepitus tympanorū, nō lituorū, aut tubarū clāgor audiatur, sed modulatæ Musarū voces, & sapientiæ Antistitū authoritas informāda nō ad pugnā sed doctrinam iuuentute occupetur, de Imperatore ac belli duce disserere præsumā, atque cum quodam armorū fulgore splendentem in scholasticā arenā deducere, quem melius fatalis aliquis pugnæ campus expectaret. Quid enim differat is de Imperatore, & orationis finibus, armorū arenā, pugnæq; campū circumscribat *Exordiū per praeoccupationem.*

ſcribat, qui non arma, ſed calamos tra-
ctat, non ad aciem accinctus, hoſtilem
patitur aſpectum, ſed in Academia illu-
ſtri ac tranquilla, in publico ſcholarum
puluere ſapientiam perquirit, & ad vo-
ces doctorum excitatur? Quod ſi tan-
dem conſiderent homines illi, quos hic
ſtupor fortaſſis iuuadet, iudicio, decreto-
que ſapientis illius Antiquitatis non A-
pollinem tantum Cytharâ ſuâ ornatum,
non Muſas inermes ſcholis ſapientiæque
ludis præſidere, verum etiam galeatam
Mineruã, cuius cum manum vnam liber
impleat, alteram arme hasta; animaduer
tent, non alienum ab alumno ſapientiæ
fore de armis Imperatoreque in ſcholis
diſputare, acũ hoc aliud profecto non ſit,
quã illam Mineruæ haſtam explicare. Et
vero quis exiſtimet hoc tempore Adole-
ſcẽtes omnes illos, qui ſapiẽtiæ ſtudijs o-
perantur, vel ad Remp. tantum, vel ad
Eccleſiam, non etiam ad bellum deſti-
nari? Non ego igitur hodierna die ſcho-
larum iura, aut leges infringam, ſed
alteram Mineruæ manum, quoniam ita
ſapientum decreta volunt, venerabor,
ſi de Imperatore, quemadmodum iam
apud vos aggredior, Humaniſſimi Au-
ditores, ea dictionis audacia peroraro,
(celare animũ, quem ratio propellit nõ
poſ-

Ratio cur ad dicendũ ſurrexerit.

Conſtitutio propoſitæ orationis.

possum) vt eum nullo litterarum, quæ militarem tollunt generositatem, præsidio munitũ esse oportere, declarem. Qua in re si egregio conatu amplissimũ hunc locum impellam, & in silentio præclarissimi huius consessus vocem nõdum fortè satis firmam & instructam, reducam, rogo vos omnes atque obtestor, vt quo fauore præsentes esse voluistis, eodem me prosequamini dicentẽ. Atque vt non tam verbis, quam rebus agam, prodeant in primis illi strenuissimi, & illustrissimi Heroes, qui vt armis suis & egregijs facinoribus, sæculorum immortalitatem impleuerũt, ita nullis litteris imbuti vixerunt. Vixit aliquando Imperij Romani parens, & moderator Romulus; (Dij boni) qui vir, & quantus! Expositus fuerat, & in Tybrim abiectus, sed vt gentis gloriosissimę author esset diuino fato seruatu, & educatus fuerat inter oues ac pastores, sed vt nullis litteris emasculatus, robore, ac virtute duces omnes superaret. Quis ardentior illo fuit? quis animosior labãtem vnquam aciem erexit? quis fortior vllius Imperij, medijs in odijs consurgentium vndique prouinciarum, fundumenta iecit? Immortalis est singulari virtute, qui à litteris nullam vn-

Postulatio beneuolẽtiæ

Cõfirmatio 1. Argumẽtum ab exemplis.

Romuli.

Similiter desinens.

C Marij. Metaphora. quam laudẽ ambiuit, Floruit in eodẽ illo imperio barbarũ gentiũ terror, & Romanę virtutis fulmen Caius Marius. *Exclamatio.* O virũ seculis omnibus admirandũ, populis omnibus reformidandum! vnicum armorũ decus ac vere deum! *Enumeratio populorum à Mario victorum.* Loquantur Cymbri, Teuthones, Tigurini; Loquantur Numidæ ac Mauri, hi enim victorias eius suo sanguine, triumphos suis spolijs ornauerunt. Quid dicent aliud; quã hunc vnum Romana Aquila dignum Imperatorem, triumphis omnibus sublimiorẽ exstitisse? Quid aliud testabuntur, quam eum Martem quendam bellique deum, virtutis hæredem, fortunæ domitorẽ ita mundum, fama, terrore, gloria occupasse, vt apud suos vrbis conditor, apud exteros orbis terror salutaretur? Et tamẽ vir tantus, quem cum exilio, extremaque miseria fortuna mulctauisset, fortunam puniens, seipsum ab exilio reuocauit, & miseriam in victoriam commutauit, vir, inquam, tantus sine litteris tanta perfecit quæ assequi nunquam satis admirando valemus. *Præteritio.* Non est quod hic illos veteris Romæ Patres, quorum semper in pectoribus ab auo suo Marte, virtus & generositas deriuata gloriæ faces ita accendit vt omnem nationũ omniũ famã suis armis obtinerent, in hanc arenam producam

ducam. Nota sunt eorũ bella ac trophæa, notæ victoriæ ac triumphi; sed & illud notissimum est ætatibus omnibus, non eos à libris, sed à stiua, non è ludis litterarum, sed ex agris, ad sagum, ad arma, ad aciem prodijsse. Tunc nimirum cæteros vicerunt Romani, cum stiuam & aratrũ consules tenuerunt; tũc virtus illa principis populi iã tum orbis candidati lucem inuasit, cũ belli duces nõ scientiam pacis tempore, sed terrã coluerunt. Age vero nõ homines tantum aliquos in exempla, sed populos ac prouincias adducamus. Quibus vnquã inauditum Scytharũ nomẽ fuit? Rudes illi semper, & inculti vixerunt, sed quorum ita robur comite fortuna processit vt in inferiores Orientis regiones ad Danubium vsque Nilumque penetrarint. Quantus fuit Rex illorum Quingus, qui Orientem vniuersum peruasit armis, & deuastauit? Quantus fuit Magnus ille Tamberlanes, qui gloriari solus põt acie Turcã se vicisse & prostrauisse? qui Baiazetem Turcarũ Imperatorem catenis aureis vinctum, & caueâ ferreâ inclusum ita secum circumduxit, vt equum ascensurus dorsum eius pede calcaret! Quid Mogores? quales vnquam, nisi ab omni eruditione alienissimi extiterunt? Illi sunt, qui egressi quondam

2. Argumẽtum ab exemplo populorum.

Scytharũ.

Quingi.

Tamberlanis.

Mogorum.

Tartarorũ Tartaria magnam Indiæ partem occuparunt. Illi ſunt, quorum Imperator, Magnus ille Chamus, barbarus & incultus homo, cæterorum Monarcharum potentiam, potentia ſua deterret. Veniam ad notiora. Quid Heluetiorum *Heluetiorũ* craſſius ingeniis? quid eorum olim incultius natura fuit? Horum amicitiam non tantum expetunt Principes & Reges, verum etiam largitionibus profuſiſſimis emunt. Quod cum ignorare nemo poſſit, lateant res ab ipſis fortiſſime *Præteritio.* ad Nanceium in Lotharingia geſtæ; nõ memorẽtur ad Nouariam & Marianum in Italia, ad Druidarum vrbem in Gallia victoriæ celeberrimæ famoſiſſimęq; Turcarum non auditum tantum eſt nomen vbique, ſed etiam terror quidam diffuſus ab illis omnium animos occupauit. Illi barbarie ſua delectantur, artes ingenuas & elegantes contemnunt, litteras omnemque doctrinam ſtultitiã appellant, doctum aliquem & eruditum tanquam hominem viliſſimũ aſpernantur. Nosne iſta fortaſſis ridebimus, & *Turcarum* Turcas homines inertes, ad iugum natos, ab imperijs excluſos, eſſe dicemus? Qui ſunt hodie qui ſeptuaginta regnorum fines ſuis præſidiis armorum & legum coercent? Turcæ, totius propemodum

dum iam Reges orbis. Qui sunt qui tribus imperiis inusitatam terris omnibus Cæsareę Maiestatis gloriam ostentant? ijdem soli gentium omnium imperiosi Turcæ. Qui sunt quas à mille iam fere annis per Asiæ, Africæ, Europæ imperia ita fortuna circumduxit, vt quicquid attentarent, occuparent; quicquid desiderarent, obtinerent, quicquid displiceret, amouerēt? Turcæ terrarum victores. Qui sunt, quos reformidant potentissimi Monarchæ, quos aggredi singuli non audent, superare nescio an omnes possint? Sunt Turcæ, Auditores, quorum vsum ac industriam militarem si in tanta barbarie scientiarumque omnium contemptu videre possetis, ita credo diceretis: Nihil est tam arduum ac difficile quod aggredi conficereque non possint; nullum est bellum tam laboriosum, quod facile Turcarum virtus non reddat. Illi sunt quorum industriam primum admirati sunt Itali; postmodum etiam imitari cœperunt. Illi sunt, qui prodigi vitæ mortisque contemptores nulla fortunæ pericula reformidant. Illi sunt, qui iuga gentibus suo bello imponunt, qui Reges alios suo imperio aut terrent, aut frenant. Quanquam ad principia

Complexio

Similiter desinens.

Obliqua prosopopœia

Virtus Turcarum.

Repetitio.

Transitio

Transitio. cipia nostra reuertamur, & in clarissimâ Reip. Romanę luce clarissimam experientiam notemus. Cum è Græcia in Italiam Romamque studia litterarum importata fuissent, & iam in deliciis atque osculis suis Martius antea populus pro gladiis calamos, pro galeis libros, pro militibus Legionariis Græculos Philosophos & tabulas haberet, nunquid simul masculâ illam virtutem suam amisit? Tunc Iugurtha venalem vrbem habuit; Tunc Cimbri ad extrema vota Romanos compulerunt; tunc actum penè de imperio esse Mithridates ostendit; Tunc studiosi illi politi, & litterati Romani gentium exterarum rabiem perhorrescebant; Tunc molles & effœminati, suis cladibus ingemiscebant; Tunc à Parthis, sed inuictis ridebantur; à seruis, sed tum dominis vexabantur; à sociis, sed iam hostibus misere deuastabantur, vt suo tanto incômodo discere possent, eos omnium bellicosissimos populos esse, qui ab omni humanitatis cultu ac deliciis quam maxime abhorrerent. Enimuero vt in hac notissimarum rerum luce non magnopere tenebras videar oppugnare, percipite quæ dicam attentius. Quid si artes illę & disciplinę liberales pacis asse-

Argum. 3. ab experientia.

Studia Romanorum virtutem emascularunt.

Repetitio.

Amplificatio ab enumeratione incômodorũ à Romanis literatis acceptorum.

clæ

clæ sint, & ornamenta, non belli? Hic omnium consensus hęret. Quid si corda emolliunt, emasculant animos, timidos reddunt & effœminatos? Quid si omnem ex animis belli Martisque vigorem tollunt? Quid si qui eruditi sunt, cum arma tractant, meticulosi, delicati, molles exstant? Scilicet egregius Imperator multa bella confecit, multos hostes prostrauit, multas hostium vrbes accepit Marcus Tullius, cuius in discrimine capitis fortunarumque omne præsidium in lachrymis positum fuit, & qui plus lingua, quam manu, plus calamo, quā gladio, potuit. Scilicet reformidādus in Græcia miles fuit facundus ille Demosthenes, cuius nunquam frontem aut pectus hostes viderunt. Non ignoro vos aut sæpius audiuisse aut legisse, quod cum in Græciam Gothi torrentis instar omnia longe lateque depopulantes irruissent, non paucis direptis, plurimis etiam euersis oppidis, cæteras inter prædas magnum omnis generis librorum numerum eos inuenisse, quorum vsum cum ignorarent, & iam vno igne concremare vniuersos constituissent, Ne, inquit nonnemo ex ijs, ne facite, ô populares, habeant Græci hanc pestem suam, quæ omnem

4. Argumētum à conditione & effectibus litterarum.

Amara Ciceronis irrisio.

Item Demosthenis Authoritas

in animis eorum generositatem extinguet. Animaduertebat quippe nihil esse quod facilius animos ab armis alienaret, quam studia litterarum, quibus qui dediti essent, pugnas odissent, acies perhorrescerent, seipsos suis hostibus prædas offerrent. Quam id non obscurum tunc fuit cum Rex Francorum Carolus Octauus paruo omnino exercitu totam Italiam percurrit, Neapolim totumque regnum eius occupauit, Hetruriæ non minimam partem inuasit? Mirabatur Rex tantam sui exercitus fœlicitatem, stupebant Galli duces tantã Italorum principũ inertiã; vbique clades Italorũ & miseriæ deplorabãtur. Quid caussæ fuisse putatis, Auditores? Nimirum quia dediti litterarũ studiis Itali cogitationẽ armorum deposuerunt, & Musis suis mancipati audacem auiti Martis libertatem amiserant. Ite nunc, & disciplinas in Imperatore desiderate, Imperatorum omnium præstantissimi rudes exstiterunt: proclamate ad victorias, opus esse eruditione cultuque scientiarum; victoriosissime temporum omnium nationes barbaræ fuerunt; dicite litterarum studiis adiuta bella triumphos aucupari: clades, quas bella Romana reportarunt cum studiis.

Ab exẽplo Caroli 8. Similiter desinens.

Cõmmunicatio cum resolutione.

Peroratio.

Repetitio cõfirmationis.

diis

diis claruerunt; affirmate omnē animi generositatem à libris & artibus esse, effœminant artes generosos, & bellicosissimum libri spiritum eneruant. Quid ergo? profectò si ducum est & Imperatorum arma tractare, pericula intrare, hostem videre nec ferre, togatorum vero hominum ac sapientum, forum ac curias perambulare, nihil timere, & otiosis consilia suggerere: lateant in bibliothecis artes, ac libri, non videantur molles inter arma Musæ, vrbiumque mœnibus concludantur mitissimi scientiarum alumni. tuba duros, arma fortes, prœlia inuictos requirunt. DIXI.

ORATIO II.

Suasoria.

PAVLI NIEVVVAROVVSKI NOBILIS POLONI

Exordium à munere & officio Imperator.

MAgnum est & arduum omnino munus Imperatoris, Audit. Humaniss. vtpote cuius est pro sanctissima religione nullum vnquam discrimen reformidare, pro sociis atque aris insultantium hostium impetus sustinere, medias inter acies inuicto semper erectoque animo stare, arbitrum ignauiæ omnium ac virtutis esse, turbatas acies restituere, fugientibus obsistere, voce & manu singulis adesse, cõsilio vniuersis prodesse, hostem denique profligare, euertere, subiugare. Vnde preclarissime Poeta quidam:

Similiter desinens.

Res gerere ac captos ostẽdere ciuib hostes
Attingit solium Iouis, & cœlestia tentat.

Quod cum animaduertissent illi omnes sapientiæ parentes & priscorum miracula sæculorum, cum vnã Mineruæ manu hasta armauissent, librum hastę in altera consociauerunt, vt quoniam tam ardua tamque difficilis est res militaris, litte-

litterarum & eruditionis auxilio peragi illam posse declararent. Quæ causa est cur non parum nostri huius orato- nis nescio an impudentiam dicam, an astutiam admirer, qui cum audientibus vobis Hastam se Mineruæ explicaturum promisisset, tanquam immemor libri eius, nullam in Imperatore eruditionem requisiuit, vt ignorasse prorsus videri possit, sedisse olim Alexandrum Magnum docente Aristotele, Scipionem, Pompeium, Cæsarem, sexcentos alios generosissimos & illustrissimos belli duces scholarum puluerem triuisse, ac forte etiam armorum iura cum ex ore doctorum, tum ex libris hausisse. A quo cum vehemẽtissime dissentiam, vt facilius hanc omnem arduæ disputationis arenã ingrediar, nec quicquam sit quod incedentem valeat remorari, agam cum eo primum, qui Imperatorem bellique ducem rudem hominem & ignarum esse debere contẽdit. Atque ne seueriori quodam stylo ac hostili propemodum animo pugnare videar, nõ infitior duces exstitisse nõnullos rudes homines & imperitos. Quid inde vero? an hos imitari fas erit, ac nõ potius Alexãdrum, nõ Cyrũ, nõ Epaminõdã, nõ alios innumeros sequi quorũ partam

Accedit ad propositum

Propositio refutatiõis.

Ad primũ argumentũ fatetur.

tam in immortalitate gloriam pauci illi nunquam adæquabunt? Et vero quis singularẽ illam sibi, & vere Martiam naturam atque indolem promittat, qua rudes illi Imperatores donati fuerunt? Quis etiam non excellentiores futuros illos fuisse dicat, si ad naturã, doctrinæ excellentiam adiunxissent? Sed in exteras barbarorum nationes illis placuit exspatiari, vt non homines tantũ aliquos sed populos ac prouincias sibi suffragantes haberet, in quo profecto non tam aut virtutẽ aut peritiam reimilitaris, quam fortunam, & fortunatum earum impetum, liceat admirari. Quanquam non illum gentium istarum calculum improbabo; fuerunt, imo etiam hodie sint victoriosi Scytæ, fortes Magores, strenui Sarmatæ; fauit illis fortuna illa rerum humanarũ domina, moderatrix armorum, gubernatrix victoriarum. An vero excultos inquam Macedones superarunt? an eruditis iugum Græcis imposuerunt? an politos suo imperio Romanos frenauerunt? Nimirum torrentis instar aliquando exundarũt, & armorum quodam impetu nationes aliquas, quid dico nationes? Prædas, inquã, aliquas subegerũt, imperium vero nunquam aut firmum aut diuturnum tenuerunt. Verum si nõ omnia

Ad secundum argumentum respõdet ea omnia fortuna tribuenda esse

Comparatio cum cultioribus nationibus.

Interrogatio.

Correctio.

nia ignorare velimus, quoties obsecro, victoriosæ illæ nationes sub auspicijs ac ductu doctissimorum Imperatorum militauerunt? Quoties ille furor earum eruditi capitis sapientia temperatus, militiæ leges accepit? quoties prudentissimi consilio ducis barbaries earũ cessit? Heluetiorum meministis, quorũ amicitiam tanto studio Principes ambire videmus; quid ais, propter arma, an propter fidelitatem? Video sensum vniuscuiusque, nec interturbo, ad illum vero Tartarorum Chamum, quem tantopere reformidandum proposuisti, si respondere mens esset, quot, & quantos omnium ætatum Heroes vni illi opponerem virtute maiores, gloria excellentiores, triumphis celebriores? Ille suam potentiam mari tuetur, alij bello; ille regionis suæ situm asperum opponit, alij arma; ille nõ vincitur, alij vincunt. Quid vero? Cum studia literarum in delicijs Romani habuerunt, clades acceperunt, virtutem amiserunt, effœminati sunt? Vbi ergo tunc Cæsar fuit omniũ gloria imperatorum; vbi Pompeius magnus, non de vrbe vna aut regione, sed orbe toto triumphãs? vbi Sylla, Metelli, Scipiones, Luculli, quibus ex antiquiori illo æuo comparari nemo potest? Conferimus tempora cum tempo-

Victoria ducibus doctis attribuenda.

Comparatio Chami cum alijs.

Similiter cadens.

Ad tertiũ argumẽtũ negat.

Probatio ab exemplis.

Collatio temporum.

temporibus, nunquid qui quingentis, & amplius annis vix Italiam antea rudes subegerant, ducentis postea vniuersum orbem vicerunt? Nunquid tunc res illę admirandæ sunt gestæ, quas posteritas nunquam satis poterit admirari? Sed ad illam Turcæ tui bellicosissimā potentiam nihil, inquis, adduco. Esto, fac me prudentem aberrare, qui cæterarum illius barbariei nationum impetu fortunato, Turcarum fortunas metiri contendo: certe non prouincias vincunt, sed prædas agunt. Non disciplinam ostentant, sed rabiem, non generositatem habent, sed furorem, non virtute procedunt, sed fortuna. Quid si tamen etiam scientiarum auxilio procedunt, vincunt, dominantur? Sed nondum hac de re dico, nec vsque adeo rationem odisse me volo, vt litterarum disciplinis effœminari quenquam, possim arbitrari. Putauerunt Galli Gothique, Martium ex animis vigorem per libros tolli; & nos horum iudicium vanamque duntaxat opinionē amplectemur? qui dū suis armis victoriam attribuere debuissent, hostium libris, vt non nisi victos vicisse viderentur, attribuerunt. Iam ergo retudimus tela tua, qui in Imperatore litteras odisti. Iaces, & libere iam hanc vocem resumo, insignem nunquam Im-

Responsio ad exemplum Turcarum.

Contraposita.

4. Argumētum respondet eludendo.

Transitio ad Cōfirmationem cū renouatione attentionis.

peratorem nisi litteratum exstare: quod dum amplius manifestare laboro, delector vestro illo fauore & attẽtione, Ben. Auditores; dumque vobis debere me multum intelligo, animosior reliquam omnem orationem ingredior, vt iam aliqua vobis ex parte satisfaciam. Videte quã despetare omnino hac in causa non possim, qui omnem sapientum omnium authoritatem pro mę habeam? Cur obsecro prudentissimi homines, armorũ eandem & librorum præsidem esse Mineruam voluerunt, si à libris nulla esse iura debeant armorum? Cur vna hastam, altera librum manu gestat, si non & armis & scientia simul munitũ oporteat esse Imperatorem! Ita nimirũ constitutũ est à Natura, quod ignorare sapientes illi nõ potuerũt, vt qui ad arma sũt inclinati factique, disciplinarũ cognitione ad perfectionẽ artis Imperatoriæ, & ad omnẽ omnino gloriã disponantur, ac promoueantur. Agite in imperatorum pectoribus sciẽtiam ipsã videte, vires attẽdite, maiestatẽ cõsiderate. Illa facit, vt pericula nõ reformidemus, intrepidi hostem intueamur, mortẽ ipsã non horreamus. Illa facit vt qui ea prẹditus est anxio animo nõ vacillet; qui eruditus est, timorẽ omnem expellat; qui ingenium suum

Primum argumentũ ab authoritate.

Explicatio hasta Mineruæ.

1. Argumẽtum ab ex fectibus eruditionis Amplificatio per enumerationẽ effectuum.

ſuum litterarum cognitione confirmauit, non vecors ſit ſed alacris ſed excitatus. Illa facit vt cauti ſint Imperatores, prouidi, ſolertes & aſtuti. Et hanc nō illi ſibi compararent qui intrare pericula toties, & intrepidi ſpectare mortem nō raro debēt? Conſiderate duces illos, quos litterarum nouiſtis expertes, vt trepidi pallent, cum ad pugnā tubæ vocant: vt vecordes arma induunt, equos agūt, haſtas aut gladios educunt, cum hoſtilium armorū fulgor oculos atq; animos perſtringit? vt incauti falluntur cū ab inſidiis ſecuros illos hoſtis inuadit? Quanquā quid in armis ac bellis agere debet Imperator? Credo, maturis conſiliis de bello toto deliberare, aciem ordinare, vitare inſidias hoſtiū, hoſtibus ſtruere, milites animare, vrbes & arces obſidere, cinctos ab hoſte liberare, patriam atque omnes, omniumque fortunas propugnare. Quid? Hæc efficere rudis poterit Imperator? hæc præſtare barbarus poterit Imperator? Profecto plus in bello conſilium quā arma valet, plus in armis eruditio, quam robur vireſque poſſunt. Neque ita credendum eſt, Imperatoris eſſe in prœlio miſcere manus, & pugnare. Ille eſt vinculum (cum Seneca dicam) per quod Reſp. cohæret; ille ſpiritus vitalis

Demonstratio.
Similiter desinens.
3. Argumentum ab Imperatoris.
Non est Imperatoris pugnare.
Authoritas Senecæ.

talis, quem hæc tot millia trahunt, nihil per se futura nisi onus, & præda, si mens illa imperij subtrahatur. Quamobrem si imperare eius est ac præcipere, si consilio suo omnia prouidere, multis sciẽtiis imbutum animum & expeditum ingenium habere debet, aut omnino tãtum nomen retinere, tantum officium præstare non valebit. Sed tamen si tantopere barbaros Imperatores nonnullis placet admirari, non repugnemus nos soli, sit rudis, sit barbarus, sit etiam incultus & inhumanus quisquis exercitui imperare presumit O scilicet terrorem hostium ingentẽ! O egregiã patriæ labãtis columnã! vultis illam historiam nõ nouisse, quæ bonorum malorumq; successuum exempla proponit, & admirabili pectus instruit varietate? at cõsiliorum ignarus erit, & in rebus nunquã omnib. cum prudẽtia procedere valebit. Vultis Mathematicas disciplinas ignoret, quæ ad excogitandas belli machinas aciemq; disponendã iudiciũ acuunt, & erudiunt? at exercitus lãguebit, & instructa minus castra suis hostibus patebunt. Vultis eloquẽtia nulla sit munitus, quæ lãguentes excitat, metu depressos erigit, currẽtibus & audacibus calcar addit? at excident è manibus arma, & sine animis milites frustra

Concisio.

Ironia.

4. Argumẽtum à consequẽtibus si scientias ignoret.

Necessaria historia.

Subiectio.

Necessaria Mathematica.

Necessaria eloquentia.

frustra plerumque victoriam sperabunt. Etenim (si verissimus est Onosander) nō ita auribus percepti tubarum clangores animos ad pugnam acuūt & iritant, vt hortatrix ad gloriā & virtutē oratio intrepidas expeditæ aciei mentes ad opposita pericula erigit, stabilitque, imo & metu conterritos, iacentesq; penetrat & cōstanti roborat allocutione. Efficax est Imperatoris elocutio, exercitus strages generose solari & lenire docta, vtilior multo vulnerariorum agmine medicorum. Illa est quæ dolorem lenit, quæ sanguinem exsiccat, quę vulnera premit, Illa est quæ manibus aptat arma, generositatem animis addit, capitibus laurum imponit. O prudentissime Rex Aragonum Alphonse, quam sapienter vereque & arma & armorum disciplinam è libris haberi dixisti. Crediderunt qui multis sæculis ante te vixerunt, Magnus Alexander, inuictusque Cæsar, qui vt maximi fuerunt omnium Imperatores, ita in omni scientiarum ac litterarum genere excelluerūt. Crediderunt principes illi Ottomannicæ familiæ præstantissimi, Mahometus secundus, Selymus, & Solymanus, qui cum res gesserunt omni admiratione maiores, in historijs etiam studijsque Mathematicis versatissimi vixerunt,

Effectus eloquentiæ in Imperatore

5. Argumētum ab exemplo eruditorū Imperatorum Alphonsi. Alexandri Cæsaris.

Principum Ottomanicorum.

Repetitio.

runt, & inde virtuti militari non leue præsidium petierunt. Crediderunt quotquot aut Græcorum gloriam prospero bellorũ successu, aut Romanorũ imperiũ fulminantibus armis ad exteras nationes transmiserunt, qui certe nunquam nisi è puluere scholarum, in Martium puluerẽ descenderũt, nec ad arma prius quam ad libros accesserunt. Nunquid etiam hæc tempora nostra crediũt? Credunt vtique, nec tantum hodie præparantur in scholis duces, sed etiam medijs in armis, cum otium aliquod securum adspirare videtur, libri versantur ac teruntur. Hinc consilia petuntur, hinc solertię astutiæque desumuntur; in his tanquam in puluere præstantissimorum quorumque ducum vestigia apparent, in his fœlicissimi quique successus considerantur; hic se componere licet ad exemplum aliorum, hic consiliarij, sed fideles & incorrupti audiuntur. Quanquam supersedebo, dum ea omnia quæ dixi, vos animis vestris impressa tenere animaduerto, dum illam Mineruæ hastam, sed cum libro consideratis; dum scientiarum vim in pectoribus erigendis maximã esse videtis; dũ à disciplinis separari officium Imperatoris nõ potest; dum in castris omnia

Ab experientia hodierna.

Peroratio.

iace-

iacebunt iniurijs obnoxia fortunæ, si iaceant litterarũ artes; dum præstãtissimi quique duces scientiã cum armis iunxerunt; adeo restat hoc tantum, vt annuentibus vobis & credentibus à suggestu recedens affirmarẽ eruditum ac litterarũ Imperatorem esse oportere. Quod si mihi apud Imperatores, & in consessu ducum aliquorum dicendum fuisset, cõuertissem ita ad illos orationem, vt ardorẽ aliquem scientiarum cum armis iungẽdarũ eorum in animis fortasse reliquissem: nunc vero cũ in scholis hodie dicã, atque in vestro, Humanissimi Auditores, conspectu, vestroque vtar singulari prorsus fauore, obsecro vos tantum atque obtestor, vt susceptum hunc conatum nostrum probetis, nisi forte addere votum illud velitis, quo litteratos temporum nostrorum duces omnes esse desideretis. Ita facite, atque vtinam, vtinam!

Repetitio confirmationsi.

DIXI.

ACTIO

Actio Iudicialis,

IN QVA PERDVELLionis reus Dux coram rege accusatur.

ORATIO I.

Accusatoria.

AEGIDII BERVRIER CRISPINIENSIS.

CVm omni tempore & ætate maiorum & hac nostra tempestate, Sanctissimum Regis nomen venerandamq; maiestatem apud omnes orbis vniuersi gentes ac nationes ita fuisse in honore admirationeque, vt oẽs semper populi regem suum tanquam Deum aliquem in terris mortalẽ, ad quem sit in homines diuinitus concessa potestas, venerarentur, attentiori mente reuoluo, prorsus subita mentis cogitatione perturbor, & scopulo velut adhærens, ignoro, an hunc lucis exortæ diem deplorare, quo conqueri de Læsa Regis maiestate cogor, an vero debeam prædicare, quod structas in Regis vitam machinationes in auctoris sui caput ac perniciem recidisse animaduertam. Sed tamen congra-

Exordiũ à veneratione nominis regij.

Dubitat

Apostrophe qua congratulatur regi seruatā vitam.

tulare tibi & exulta, Rex inuicte, hodierno die, quem natalem esse tibi & tuę saluti illuxisse voluit Deus. Venerare fortunam illam tuam, cuius hodie beneficio ac fœlicitate seruatus, tuo capite sceptroque potiris. Quanquam egone in augustissimæ supremæ tuę maiestatis conspectū ita loquor vt te velut è faucibus mortis extractum fuisse dicam? ita vero tu audis, vt aliquem in perniciem coniurasse tuam cognoscas, cum tot ac tanta sint in omnes beneficia à tua maiestate profecta, vt ab inuitis amorem valeant extorquere? tristis ista profecto oratio mea, & acerbus tanti Regis in hoc tribunali consessus. Sed est tamen hoc dicendum, quod dixisse iuuat, & audiendum aliquando, quod postmodum audiuisse prodest. En habes Rex fortunatissime, qui beneficiorum tuorū oblitus sanguinem tuum sitiuit, & exuto amoris omnis affectu patriæ euersionem scelerata mente concupiuit. Ita testor maiestatem tuam; testor ordines omnes, atque ætates vniuersi regni, non est non modo muneris, sed ne voluntatis huius meæ, reos in iudicium citare duces & accusare; est vero Regis auctoritatē tueri, & iudicij seueritate tollendos producere perduelles. Quapropter, Rex Auguste iusto

Proposito criminis.

Excusatio oratoris quod accuset.

Conciliatio Regis.

iusto huic officio meo, & coactæ propemodũ voluntati tuas istus aures ac mentem concede, vt dum scelus illud expono. quod non in aliquē è plebe, sed in ipsam maiestatem tuam est excogitatum, & pro quo hodie conscendisti tribunal, inimicis tuis irasci, tibi vero possis congratulari. Atque vt facilius tanti sceleris indignitas constet, exponam primo breuiter quibus gradibus Dux hic reus ad tātam illam dignitatem suam velut protēsa regis manu sit perductus. Parēte natus ignobili & obscuro cum esset, ac iam in eo corroborata vis adolescentiæ paternę domus latebras dedignaretur, erupit in lucem & ad castra exercitumq; peruenit. ibi cum à natura singulari quadam industria callidoque ac prudenti consilio donatus esset; ita virtutē suam ac ætatem exercuit, vt merito & in omnium esset amore, & in sui omnes pertraheret admirationem. Verum cum attollere sese militum sola virtus non possit, nisi Principum ac Regum benignitas accedat; hunc inprimis, Rex Inuicte præmijs sæpenumero amplissimis decorasti, vt virtutem pristinam aleres & nouam excitares in illo; postmodum vero cum egregia virtus eius in arena gloriæ commendationem omnem ac Laudem

Transitio

Narratio

Parentes

Industria.

Beneficia Regis.

occupaſſet, ita illum omni honore dignum iudicaſti, vt non amplius è milite Centurionem, ſed è Centurione Baronē, imo Comitem è Barone, è Comite Ducem eſſe volueris & ſalutaris. In quo profecto quid omnino aut prius admirer, extollamq; prorſus ignoro. Egregia virtus eius, & admirabilis induſtria famam laceſſebat, & iam Regum ſibi conciliabat amorem: prædicanda vero tua, Rex Auguſte, benignitas munificentia ſua virtutis labores adæquabat. Eras in ipſum pronus, erat in omne tuū obſequiū prōptus; fauebas, ipſe amabat; præmijs plurimis & maximis excitabas, ipſe labore plurimo maximoq; mereri conabatur, profundebas in ipſum omnia, plura ipſe nō auſus optare fuiſſet. Sed eſt hæc naturę humanæ conditio deprauata, vt ambitione mens elata, nunquāque contēta, ſemper altius aſſurgat, itaq; cæco furore nonnunquā impellatur, vt audeat tentare per nefas, quod ſperare ne quidem per fas, audere deberet. Vnde cū tot iſtis ac tantis honoribus hic à tua maieſtate fuiſſet ornatus, ambitionis inſanæ flatu permotus, & furiali vexatus æſtu cōtentus eſſe nō potuit, niſi regiā maieſtatem euerteret, & in patrię (cuius ingenita nobis eſt charitas à natura) in patriæ amantiſſi-

Gradus honorum.
Gradatio.
Contentio munificētia regiæ & obſequij ducis
Ambitio ducis rei.

tissimæ ruinis dominaretur: proindeq; inito nefandissimo consilio (ô quid non cæci furoris audacia tentat!) communicata sceleratissima voluntate sua cũ principibus Regibusq; vicinis, de tuo sanguine profundendo coniurauit. Quid hic dicã, aut quid omnino reticebo? Naturãne? at illa quæ parentes ac benefactores vult à nobis honorari, nunc à te violata tuũ scelus hoc in iudicio me tacẽte proclamat. Humanitatemne? at illã exuisti, vt quandã indueres naturæ peruersitatẽ. Prudentiamne tuã? at omni sensu, omni ratione caruisti, & illud effecisti, vt te nõ modo non hominem prudentem, sed ne hominem agnosceremus. O si in teipsũ oculos tuos reflexisses! cogitasses, Ducis personã dignitatemq; gero, & me prorsus abhorrere decet à tanti sceleris cogitatione. O si Regiæ maiestatis recordari potuisses! Dixisses ita tecum: Tot honoribus sum ornatus à Rege, vt pluribus non potuissem à parente: & parentis tãti sanguinem sitirem? Veruntamen dũ hęc saluberrima cogitatio pectus tuũ furoribus expletũ nullo potuit perfodere affectu, animaduerto probationem tui sceleris iãpridem expectatam à me requiri. Neque ego longius recedã, si modo, Rex inuicte, prius illud certissimo iudicio sta

Coniuratio ducis in regem.

Excursio breuis ante confirmationem.

Dubitatio.

Subiectio.

Obliqua prosopopœia

Transitio.

Cõfirmatio

tuas apud te perduelles omnes & læſæ maieſtatis reos nefas eſſe lucem hãc cõmunẽ intueri Nam ſi pacis ac tranquillitatis iucundiſſimum ſenſum noſtris animis ingenerauit natura, itaq; oẽs animo feruntur, vt Conſtitutũ reip. ſtatum cęteris omnibus rebus anteponant: ijne tãdẽ inter homines cõmunem auram reſpirarent, qui publicam perturbare tranquillitatem, reip. ſtatũ optimũ labefactare, in cæde ſangnineq; bonorũ manus ſuas lauare moliuntur? Merito profecto omnis ætas hos homines ac monſtta naturæ quædã non tantũ eſt abominata, ſed omnibus crudeliſſimis quibus potuit ſuppliciis eſt perſecuta. Quid enim fecere Romani, cũ aut Gracchorũ audacia Senatus auctoritatem euertere machinaretur; aut Catilinæ furibundus error Ciuitatis incendiũ eſt irguere ciuium ſanguine cogitaret, horũ in ſanguine profuſo ciuitas ſuam tranquillitatem inuenit. Leuiter erat à Seiano Tiberius offenſus, quid deinde? propter offenſionem ita diſcerptus fuit in ſenatu: vt ꝙ in eo Carnifex amplius laceraret, nõ inueniret. Venerat apud Iuſtinianũ Belizarius in ſuſpicionẽ nõ rectã: quid deinde fortunis omnibus exutus, oculis priuatus, ad ſtipẽ tandem fuit adactus. Ita ſemper puniti perduelles omni

Primum argumentũ à punitione perduelliũ.
Propoſitio.
Probatio ab exemplis.

ni ætati exempla fuerunt non lædendæ maiestatis: & si amplius est dicendum, lex est à Deo gentibus omnib. & populis dicta, vt qui in reges, quos honorari vult ipse consurgeret, eos intueri lucem hāc cōmunem sit nefas. Iam vero, vt aliquid etiā de reo nostro dicamus; quod tamen esse non potest obscurum, quis nō eius securi caput adiudicabit quē intelliget sceleratissima voluntate, in regē coniurasse? Ita est Rex Inuicte, tuā mortem sibi gradum existimauit ad regnum esse, & cum ambitioni te suæ restiturū solū arbitraretur, tollere te potissimum machinabatur. Et quantum nō potest in nefariorum hominum animis furor? parū erat odisse Regē, nihil erat irasci regi: erumpere debuit audacia, & in luce palā scelus suū nō occultare. Quid ergo dixit? tacerem si nō omnino dicendum esset, sed qui seipsū manifestauit, nō est furor occultandus. mutabitur regni status; nouum caput corpus induet antiquum, & si fallax non est cœlum, nondum mihi quod seruat cœlum sum assecutus, in dextera, in dextera spes omnis est nostra. Quid est? expallescis? turbant istæ te voces tuæ, retices? tibi vocem furor eripuit apertus: tremis; cōsciētia tui sceleris te torquet, & oppressa

A iure gentium.

Assumptio.

Prima Probatio assumptionis à dictis rep.

Prosopopœia obliqua.

Exagitatio aduersarij.

veritate mens tua iudicium debitæ pœnæ reformidat. Ita scilicet tua consilia, tua dicta omnia, tuæ singulæ cogitationes iam patent. An vero ita destitutum te omni ope credemus, vt tanti sceleris cogitationem non potuisses adimplere? Crederemus equidem si nõ potius familiaritate Regis vsus fuisses, quam eiusdẽ deterritus maiestate; & illam tibi tui sceleris perficiẽdi futuram oportunitatem credidisti, vt dum accederes familiarem, rupto fœdere humanitatis nostrę tanquã hostem obtruncares? Quid occasionem oportunam in hac familiaritate, quid tempus accommodatũ in hac pace dicã? egebas fortassis ope? hanc Principes Regesque vicini promittebant. Requirebas facinoris tui nefandissimi satellites? aderant illi in comitatu tuo frequentes, quos vnusquisque mirabatur externos. Modum sceleris fortassis ignorabas? at in regnum hoc nostrum Regum exteriorum copias induxisses, regem ipse fuisses aggressus, trepidisque ac turbatis omnibus regnũ omnes simul iuuasissetis. Itane vero? & in hoc scelere non mentem omnem amisisses? non omnipotentis furorem Dei pertimuisses? quis sensus tãdem animi tui fuisset, cum omnes in euersæ patriæ ruinis latitassent, rex obtruncatus sangui-

2. Probatio ab oportunitate.

Obiectio.

Exagitatio & amplificatio ab euentu.

ſanguinem euomuiſſet, tu cum tui furoris ſocijs, aut amantiſſimæ patriæ cineres, aut ciuium toties per te ſeruatorum tuique Regis, vere dicam tui parentis ſanguinem conculcaſſes? an nôn hic omnino cônſcientia victus; & aſpectu tanti ſceleris exanimatus concidiſſes? Sed non erat humanus ille furor tuus, cuius in mēte tua Furiæ flammas excitarāt. Verum, quid in aperta veritate conjecturis vtor? quid in clariſſima Solis luce faces accendo? En adſunt cōiurationis indices Litteræ, quas ad vicinos Principes Regeſque conſcripſit. Pauliſper adhuc iuſtā tuæ maieſtatis iram retine, Rex Inuicte, ſed agnoſce tamē quanto in periculo tua ſalus ſit verſata. *Littera.* quid eſt, nūquid hanc tuam ſcripturam agnoſcis? nunquid hæc manus tua? nunquid hoc ſignum tuum? bene habet; vicit audaciam conſcientia, & impudentiæ frænum iniecit taciturnitas; loquūtur oculi, color vultus, ſed tamen meditatur oppreſſus animus excuſationem. Cogitaui tātum, inquis, non ſcelus perfeci; nunquid etiam iura omnia peruerſam puniunt voluntatem? Magna regis eſt clementia; an dignus ille clementia foret, qui tollere clementię voluit auctorem? Vanæ ergo cogitationes ſunt excuſationis tuæ, & in ſpem talem

Probatio tertia à litteris.

Obiectio

Reſponſio.

lem erigis animum, cuius apprehensione perdere deberes animum. Tuum est, tuum est Rex inuicte, tui periculi recordatione tuæ salutis amorẽ in te excitare, & si præsentem habeas, quem propria confessio perduellionis reum arguit ac manifestat, vide nunc an te viuere malis, an vero tuos inimicos, an patriæ obliuisci, an vero nimium hostium recordari. Si detruseris ad supplicium qui tuæ vitę potuit insidiari, spẽ inimicis tuis eripies, & in pacis tranquillitate remp. collocabis. Generosum est id velle, regium prorsus procurare; neque aliud nisi de te bene sperare Patria potest. Sed tu me Rex Inuicte tamen excusa. Si non debeo duces accusare, patriæ debeo salutem, tuamque semper tueri auctoritatem.

Peroratio qua excitat Regem ad supplicium sumendum.

DIXI.

ORA-

ORATIO II.
Defensoria.
FRANCISCI vander MEREN LOVANIENSIS.

EA est inuidorũ omniũ quos rerũ optimarũ præstãtissimorũque virorũ hostes, Erynnis aliqua produxit, deprauata vitæ cõditio ac propemodũ natura, vt cum aliquẽ magno atque erecto animo per arduam virtutis excelsæ viam ad dignitatis culmen tendere, aut iam certo peruenisse animaduertunt, nõ prius cessandum arbitrentur sibi quam illum ex eo fastigio in quo sua virtute & applaudente fama triumphat, si omnino possint præcipitẽ agant ac deturbẽt. Vnde fit vt non pauci timidi quidem ac pusilli animi ita perterreantur, & istos obtrectatorum aculeos reformident, vt egregium nihil attentare, nec ad honoris atque dignitatis arcem audeant eniti, ne vt inquit grauiter poeta, *tollantur in altum vt lapsu grauiore ruant*. Cuius quidẽm rei si omnis ętas, vt ignorare nemo põt, certissimã ab experimẽto fidẽ hausit, tũ hodiernus profecto dies in hoc tribunali atq; insolito iudicij apparatu vbi maiestatẽ rigore quodã armatã videre se putãt

Exordium à conditione & natura inuidorum.

Accedit ad propositum

inimici capitis

capitis nostri manifestum exemplū manifestiori luce proponit. Adsunt enim hoc in loco Rex inuicte, & illā sacratissimi vultus tui lucē hauriunt vnà mecum qui cū excelsæ dignitatis meæ splendorē caligantibus inuidia oculis ferre non possint, non modo calumniarū nebulis obscurare, sed meipsum etiā, tuæ illius benignitatis admirandæ præclarissimum monumentū, labefactare deturbareq; conantur. Atq; vtinam meipsum tantum, ac nō etiam dum hoc latus meū districto calumniarū ense perfodit inuidia, tuam quoq; Rex inuicte famam, & honorem immortalē sauciaret. Etenim si augusta tantū maiestas tua cogitationē animi tui ad hæc omnia deflectat, quid obsecro postulant aliud qui ad hoc augustissimū auctoritatis tuæ tribunal ita me sistunt, vt sanguinē repetant meum, quā omnis originem infamiæ crudelitatē introducere, & eo tuā adducere maiestatē, vt cuius vitā tot honoribus ornauit, eius sanguine non abhorreat commaculare. Et tu eris ille, scilicet, qui tueri tantopere soles Regis honorē? quem obsecro futurum tandē regiæ maiestatis honorē arbitraris, si madeat multo sanguine tribunal vniuersum, & cruentas Rex manus à cæde tollat? quod erit decus illud tantæ

Affectus ad regem commouendum

aucto-

auctoritati exoptandum, si corpus hoc meũ purpuratus ipse sauguine meo Rex conculcet, & à tanta crudelitate ciuitas abhorrẽs oculos auertat? Non est, nõ est, Rex inuicte, locus hic aliquis crudelitati, non est quod exulceratũ foueas animũ, iracũdię faces accẽdas, & ad sanguinis te profusionẽ accingas; viuis ac incolumis judicium hodiernũ exerces; in quo maiestas aliquando tuę benignitatis & clemẽtiæ riuos ita voluit vnicuique patere; vt vere fons esses omnium salutis, rogo obtestorque, vt ne hos mihi clausos hac luce permittas. Etenim circũspice & intellige Rex inuicte, quanta mihi benignitatis tuæ lux oboriatur, quantã exosculer & amplectar misericordiã tuã: ecce corã illa tuę maiestatis auctoritate & audientibus in hoc tribunali ordinibus vniuersis lubens profiteor, & quãta voce possũ vt exaudiar contẽdo: Eram obscurus sine nomine & honore, at vbi tuæ lux effulsit liberalitatis; ita illa splendore suo generis mei obscuritatem illustrauit, vt in arce quadã positus dignitatis, cęteris omnibus accepta à te luce prælucerẽ. Tu me Centurionem è milite, Baronem è Centurione, Comitem è Barone, Ducem ex Comite creasti: & amplius etiam dicam, latentẽ in obscuritate maiorũ, & sub ad-

Conciliatio regis.

Accepta à rege beneficia fatetur Allegoria.

uersæ fortunæ pede proſtratum in lucẽ nobilitatis & in fortunę ridentis exẽplũ erexiſti,atque vel ita erexiſti vt in oculis vuiuerſi regni gentiumque cæterarum clariſſimũ,viuumque tuæ gloriæ momẽtum exiſtam? Attollant Principes alij muros lapides,quos in trophæum erexerunt, en habes viuum hominẽ,tuæ virtutis trophæum iactitent cæteri Reges aut pyramides ſuas aut ſtatuas in luce fori curiarumque collocatas; En habes reſpirantem in me Pyramidem & in orbis vniuerſi luce teſtem tuę liberalitatis. Prædicent ſuperbo faſtu Cæſares & Imperatores aureos illos currus quibus vecti triumphanteſque Capitolia conſcenderunt,ego capitolium ſum illud in quo tua triumphat virtus,ego currus ille aureus,ſed viuus,quo vecta tua benignitas orbis vniuerſi terminos, impellente voce mea pererrat. Tu es præſidium illud & dulce decus meum,in cuius vmbra patrocinii felicem reſpiro vitam. Tu es ſol ille meus,à cuius immenſæ maieſtatis luce lucem hanc haurio excellentiſſimæ dignitatis. Ita prorſus in honore tuo gloriaque tanta Regis mei ſuperbus incedo;vt non mihi famã inde,ſed tuã quærã exiſtimationẽ. An vero ita viuo aut vnquã vixi,vt immemorẽ tãti beneficij & ingra

Comparatio cum monumentis aliorũ.

ingratũ animũ hoc corpusculum foueat? An ego ita lucẽ hanc cõmunem respexi vt magnificentia liberalitatis tuæ elatus nihil vnquã rependere cogitarem? tibi animum meũ fortuna maiorem, tibi corpusculum hoc morte ipsa pro te venale, tibi meiipsum ac totum debui semper Rex inuicte, nec vnquã debere recusaui. recordare paulisper obsecro, si hãc tamen præteriti temporis cogitationem assumere tua maiestas nõ recuset: Recordare quoties per inuias alpiũ niues rigẽte bruma Legatus tuus Italiæ campos intraui, quoties Pannoniæ Thraciæque fines ita pro te sum ingressus vt tempore difficilimo potius è cælo delapsus, quã è tuo regno venisse viderer? quoties maris oras ac sinus omnes vel inuidentibus tempestatibus ipsis & indignante fortuna tuum imperium tantum sequens perlustraui: vtinam vniuersus hic adesset Hispaniæ populus, qui totus pro te mihi assurrexit! vtinã Germanos laboris mei tot in expeditionibus suscepti hoc in tribunali testes audires. Vtinã tot Barbaræ gentes aliæ vocẽ hic aliquã emittere possent, qua me quidem hostẽ, sed animatum virtute mea, admirandum labore magno, vita dignum, pro vitæ contemptu proclamarent, Non super-

Gratum se semper fuisse declarat

Commemorat susceptos à se pro Rege & regno labores.

Optatio.

Rpetitio.

ſuperbio Rex inuicte, ſed fortunatiſſimā in me tuā maieſtatem extollo: fuerit ille labor meus, tua certe gloria fuit; fuerit virtutis admiratio meæ, tuæ fuit exaltatio maieſtatis. Et te Regem meū monarchamq; meū odiſſem? à te vnquā alienum animū nutriuiſſē, tibi hoſtis ego & inimicus vixiſſem? nondum dixerūt? Dicāt tamen & robuſta voce ſi poſſint proclamēt quos ſitis tanta tenet ſanguinis mei, vt quieſcere mihi poſitis ſupra corpus hoc meū pedibus nō poſſint. Adhuc hærēt & obmuteſcunt; tantum neſcio quid murmurante à me excogitatum, non factū. Dictum aliquid forſan etiam imprudēter à me fuit. Sed fuit dictum tantū non ad exitum perductū. Ignorāt opinor homines illi, natura noſtræ fragilitatē, quæ vt aura nonnunquā immutatur, ita ſubinde vacillans aberrat, aut certe ſi nō ignorant, ſuā hic prædicare voluerūt integritatem, qui nullis vnquam errorū flatibus impellātur. Quis eſt vero ita ſanctitate & integritate vitæ commēdatus, in cuius animum parū recta cogitatio nō aliquando cadat? quis ita prudens aurā hanc communē reſpirat, cuius ab ore non imprudens dictum aliquando procedat? O miſeram virtutis calamitatem! ô acerbā Ducum ac Principum conditionem

Reſpōſio ad allegata à ſe dicta.

Breuis excurſio.

oncm

onem! ô luctuosam & omni morte tristi orem fortunam? nullum est in re crimē, nullâ iniuria læsi vnquam maiestatem, viuit Rex & Tribunal æquitate sua complet Quid est ergo? quia cogitationē admisi, crimen admisisse dicor: quia vocem aliquā emisi, iniuriā intulisse reprehendor Itane cogitationis vnius Dux reus ero? Itane quia protuli aut scripsi verbū vnum, ad supplicium depolcar? ô frustra tot olim tot in bellis suscepti labores! ô inanis industria mea ardorq; vanus! toties pugnas adij & restauraui, toties ab interitu patriæ ciues liberaui, toties ab incendijs & hostium depopulationibus patriā ipsam vindicaui. Non ignoratis hæc generosi milites; conspexistis ista Centuriones. Tu Rex Auguste testis ipse esse potes, qui à puluere me redeuntem totū excepisti, non minus in sanguine quam sudore natantem; cum me nūc hostium terrorem appellares, nunc patriæ liberatorem esse diceres, sæpe etiā spem armorū tuorum ac tui regni decus amplecteteris. Sed ô Deus immortalis! vbi tot laborum prædicatio non auditur, Vbi saltem tot benficiciorū recordatio? nō admittitur. Vbi tot depulsorum periculorū remuneratio? ô inauditam ingratitudinem! mei sanguinis capitisque in hoc

Exclamatio.
Negat crimē obiectū.
Excusat cogitationē.
Remouet crimen à factis suis.
A testimonio militū.
A testimonio regis.
Inuocatio Dei.
Subiectio.

tribunali postulatio, tot laborum ac periculorum remuneratio, & omniũ hostis accusatur, qui omniũ protector est salutis! Euge Rex inuicte, en habes pectus meum tot pro te cicatricibus oppletũ; inspice corporis huius nostri partes omnes, Illane sunt perduellis facinora? hæcne tibi crudelitatẽ vulnera spirãt? hæcne profusi toties sanguinis indicia proditionẽ manifestãt? O Regum omniũ monarcha Deus! Itane hodierna die in hoc regno ciues aperire mihi denuo vulnera volũt, quæ pro eorũ salute suscepi? meũ sanguinem haurire, quem pro eorum conseruatione fudi? Sed sit ita, patiamur acerbissimam inimicorũ nostrorum vocẽ, nihil valeant labores tot exantlati, sit inutilis sanguis meus: sint ridenda lacerati corporis vulnera; tamenne Dux ego velut Archipirata sicariorumq; præfectus pertrahar in tribunal? nulla erit reuerentia dignitatis? nulla Ducum priuilegia? alij veniam in tribunalibus inueniunt: solam ego inuenio inimicitiã; alij misericordiam implorantes impetrãt: ego misericordiã extinctam deploro. Itane quidem Rex inuicte patiẽtibus auribus auscultas? sed fac iam à tua me maiestate condemnatum, ad supplicij locũ perductum,

Offert regi pectus cicatricibus oppletum.

Permissio.

Cõparatio per contentionem.

Demõstratio.

ctum, denudatum, & palo alligatum, iam iamque distringendam in hoc collum securim esse; hinc milites, illinc ciues, medius omnium Rex consistas; quis erit omnium in hoc spectaculo sensus? quæ ciuium lachrymæ cum sui liberatoris sanguinem profundi videbunt? quis militum tumultus, cum truncatum sui Ducis cadauer intuebuntur? Tu vero quomodo siccis consistes oculis, cum tuum, heu non iam tuum! cum tuũ tamen me subditum in puluere sanguineq; natantem aspicies? O fortunate Marcelle! ô ter beati nobiles Romani cum in Cæsarẽ sumpsisseris arma, victor vobis Cæsar ignouit: quid ego? arma sumpsi toties pro Rege, nunc apud Regem misericordia destitutus pœnam expecto. Pœnam? nil moror: feram inuidiam, & fortunæ perferam insultum. Agedum Rex inuicte, si fidelissimum me subditum tuum punire mens est certa, fortunis me meis exue, non sum Baro, non Comes, non Dux, amplius; & si è milite me Ducem extulisti, nunc è Duce militem relinque, dele famam nostram omnem nunc latere iuuabit. Hoc vnum concede votis, vt cum abstuleris omnia, mihi, glo-

Collatio ex dissimili.

Ex abundanti omnia resignat Regi.

Peroratio.

Solum exadium sibi relinqui petit.

gladium hũc vnum relinquas. sic etiam exul & à tuis Regnis procul ablegatus hoc gladio in Turcas & barbaros vtar, illic sanguinẽ pro Ecclesia fundere, illic mori tandem liceat, & quem patria nequit aspicere liberatorem, sepelire barbari dignentur hostem. Sed ô miseram hãc vitę meæ rationem! ô milites adeste Imperatori vestro, cuius toties secuti fortunam estis! O Duces, ô Principes omnes opem illi ferte à quo toties voluistis accipere salutem. Ita testor magnum illum Deum cuius nutu terrarum sola gubenantur, non me vitæ tupitudo, non scelerum magnitudo, non ætatis infamia: sed inimicorum inuidia pertraxit in tribunal, in quo Rex inuicte, si mei capitis iudex sedes & ad tuos me pedes abiectum prostratumque cernis, oro obtestorque, supplicem agnosce, noli meo sanguine manus tuas commaculare, noli perdere quem amasti. si probrosum est inter cruentas carnificis manus vitam amittere, fac in prælio pro tua maiestate patriaque occumbam.

Implorat auxilium militum & ducum.

Implorat regis misericordiam.

DIXI.

FRAN-

FRANCISCI THOVRELLE LVXEMBVRGENSIS, ORATIO.

In vituperium ebrietatis. In genere Demonstratiuo.

CVm multa sint grauissima nefandissimaq; hominum maleferiatorũ vitia, quibus naturã suã diuina rationis face collustratã obscurãt,& impressam in animis sui æternæ maiestatis effigiem coinquinant, ac deturpant, tum illud fœditatem execrandã & iacturam deplorandã adferre solet, quod in deprauato cõmessationum vsu, nimiaq; ingurgitatione positũ, hominem mente captũ, corpore obrutũ vix hominem derelinquit. Etenim si ea maxima calamitatis humanæ pars est, quod homo huius omnium rerum vniuersitatis secundum Deum administrator, post oppressam sui corporis sanitatem, morũ insuper ac religionis suæ iacturã facere possit, profecto nihil erit in hominis vita detestandum, ac homini magis fugiendũ, quã illa ingurgitatio ebrietasq; à qua corpus obruitur, boni mores extinguũtur, religio fidesq; deseruntur. Quod cum ita sit, & hic

Exordium à vitio ebrietatis per comparationem cum alijs.

Ratio ab effectu.

hic locus hodierna die dictionem aliquã
Conciliatio &orationem requirat, date veniã, & hãc
& Proposit. concedite mihi facultatẽ, Audit. vt ebrietatẽ hoc tẽpore concitato dictionis cursum persequar, &deprehensam stylo nostro confodiã. Equidẽ per turpitudinum quarundam cloacas non sine horrore ali-
Allegoria. quo tenendus erit cursus orationis, sed emergam &in terra pedem altius figam, si mecum vestrum illũ in attentione summa fauorem sensero adlaborare. Ita vero
Partitio. cursum omnem instituã, vt tres ad metas decurram, doceã inprimis corporibus ebrietatem nocere, deinde mores euertetere ac pessumdare, postremo religionẽ omnẽ ac fidem labefactare. Nolo tamen
Descriptio morũ & sordiũ ebriosi per præteritionem. expectetis, Auditores, vt hominem vino plenum ac ebriosum vobis tanquam in theatro repræsentem; quid enim attinet oris illum fœtorem, incessus titubationẽ, gestus improbitatẽ, quiduis loquẽdi temeritatẽ, importunas corporis sordes, cæteram illuuiem oculis subijcere, à qua vel auribus abhorremus? lateant ista in illis bacchantium hominũ ingurgitationibus adeo portẽtosis, vt corpora instar vtriũ aut canaliũ potius perenniũ potu
Cõfirmatio fluant. Illud dico, plures ac difficiliores animi corporisq; morbos ebrietas, & illa immoderata potatio hominib. inducit,

quam

quam quisquã vnquã medicorum excogitauit. Hinc phrenesis periculosissima, hinc calculi pœna grauissima, hinc cruditas exitialis, hinc viscerum inflammatio intolerabilis; hin concreti tenacesq; vapores cerebrũ obsidentes, hinc partiũ in corpore vitaliũ obstructiones; per eã lippitudo, nariũ coriza, fœtidus halitus; per eã capitis destillationes, fœdis screatus ac tusses, morbi articulares & apoplexia, per eam oculorum caligo, vertigo, suffusio. Illa robur, & virtutem naturalẽ eneruat, infirmitatem generat, mortem inducit, & vt omnia verbo vno complectar; corpus humanum fœdissimam turpissimorum humorũ cloacam & abominandam nefãdissimorum vitiorum sentinã facit. Etenim quemadmodum fieri videmus, vt post grandẽ diuturnamq; pluuiarum tempestatem qua terra cõfunditur & in lutum resoluitur, vermes in agris ac serpentes enascantur, tota ipsa terra, quędã esse palus videatur; ita cum abundantiori potu inebriata sũt humana corpora, & per illas vastissimas ardentium fauciũ cloacas commessationes inundarunt, lutũ quoddam fit caro, & in sentinam conuersa fœtores exhalat, culturam non admittit, vermes ac serpentes vitiorum producit. Vsque adeo non satis

Prima pars de nocumẽtis, quę ebrietas affert corpori.

Amplificatio per enumerationẽ nocumentorum.

Repetitio.

Illustratio per similitudinem.

tis est subuertisse sensus,& valetudinem submersisse, non satis est calicibus epotãdis mentis aciem grauiter hebetasse, rerum omniũ obliuionẽ,memoriæ mortem inuexisse,vires omnes ac robur corporis labefactauisse; sed etiã obsidet hoc monstrũ atq; infestat animam,inq; ipso compotationes furore moribus antea sublatis contrucidat. Est vere,est ebrietas flagitiorum omnium mater,radix criminum,origo vitiorum,tempestas linguę, procella corporis,naufragium castitatis, amissio temporis,insania voluntaria,lãguor ignominiosus, turpitudo morum, dedecus vitæ,honestatis infamia, animæ corruptela. Est,est,inquam , ebrietas voluntaria rabies,&vltro hostis inuitatus, honestatis omnis illecebra , & pudoris iniuria,per quam nõ peccatum facit homo,sed ipse totus est peccatum. Videtis Auditores, eo iam sermonem nostrum decurrisse, vt cum ebrietatem docuerim grauissimis morbis humana corpora infestare, accedã ad mores, quos aut optimos peruertit, aut peruersissimos inducit. Atq; vt,quo cõtendo,perueniã, non quę ebrietatẽ sequuntur, commemoro, familiariũ afflictiones,liberorum neglectus,creditorum fraudationes, furta,latrocinia,vastitates ; nõ dico quã multos hodie

Amplificatio à definitionibus cõglobatis.

Transitio.

Secunda pars de corruptione morum.

Amplificatio à consequentibus per præteritionem.

hodie videamus, amplissimarum familiarum opes magno parētum amicorūque labore comparatas, vt suæ tantum ingurgitationi satisfaciāt, nec illud cesset diluuium compotationum vilissimo pretio diuendere, & vt cum Diogene dicam Cynico, ex crapula, domos, fundos, patrimonia euomere. Parū esset tametsi deplorandum vilium facultatum iacturam facere, si non etiam morum accederet detrimentum.

Vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quĩ corpus onustũ
Hesternis vitijs animũ quoque prægrauat vna
Atque affigit humo diuinæ particulã auræ?

Omnino nullum est vitium, quod in mores non ebrietas inducat. fortem, ignauũ reddit; temperantẽ lasciũ facit; prudẽtem, fatuũ nec relinquit; iustũ, iniquũ constituit. Nescit ebrietas modestiam. pudorem ignorat, castitatem extinguit. Illa promptitudinem ad irã & querelas, celerem ac repentinam animi ad omnia mutationem, strepitum & tumultũ. facilem ad dolos fraudesque deductionem apportat. Illa præceps ad omnem impuritatẽ atque intẽperantiã ruit, naturæ leges in sexu nõ obseruat, & in mare fœminã, in fœmina marẽm perquirit. Vnde

Similiter desinens.

Amplificatio ab enumeratione vitiorum quibus ebrietas mores corrumpit.

tis est subuertisse sensus, & valetudinem submersisse, non satis est calicibus epotãdis mentis aciem grauiter hebetasse, rerum omniũ obliuionẽ, memoriæ mortem inuexisse, vires omnes ac robur corporis labefactauisse; sed etiã obsidet hoc monstrũ atq; infestat animam, inq; ipso compotationes furore moribus antea sublatis contrucidat. Est vere, est ebrietas flagitiorum omnium mater, radix criminum, origo vitiorum, tempestas linguę, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, lãguor ignominiosus, turpitudo morum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptela. Est, est, inquam, ebrietas voluntaria rabies, & vltro hostis inuitatus, honestatis omnis illecebra, & pudoris iniuria, per quam nõ peccatum facit homo, sed ipse totus est peccatum. Videtis Auditores, eo iam sermonem nostrum decurrisse, vt cum ebrietatem docuerim grauissimis morbis humana corpora infestare, accedã ad mores, quos aut optimos peruertit, aut peruersissimos inducit. Atq; vt, quo cõtendo, perueniã, non quę ebrietatẽ sequuntur, commemoro, familiariũ afflictiones, liberorum neglectus, creditorum fraudationes, furta, latrocinia, vastitates; nõ dico quã multos hodie

Amplificatio à definitionibus cõglobatis.

Transitio.

Secunda pars de corruptione morum.

Amplificatio à consequentibus per præteritionem.

hodie videamus, amplissimarum familiarum opes magno parētum amicorūque labore comparatas, vt suæ tantum ingurgitationi satisfaciāt, nec illud cessset diluuium compotationum vilissimo pretio diuendere, & vt cum Diogene dicam Cynico, ex crapula, domos, fundos, patrimonia euomere. Parū esset tametsi deplorandum vilium facultatum iacturam facere, si non etiam morum accederet detrimentum.

Vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quū corpus onustū
Hesternis vitijs animū quoque prægrauat vna
Atque affigit humo diuinæ particulā auræ?

Omnino nullum est vitium, quod in mores non ebrietas inducat. fortem, ignauū reddit; temperantē lasciuū facit; prudētem, fatuū nec relinquit; iustū, iniquū constituit. Nescit ebrietas modestiam. pudorem ignorat, castitatem extinguit. Illa promptitudinem ad irā & querelas, celerem ac repentinam animi ad omnia mutationem, strepitum & tumultū. facilem ad dolos fraudesque deductionem apportat. Illa præceps ad omnem impuritatē atque intēperantiā ruit, naturæ leges in sexu nō obseruat, & in mare fœminā, in fœmina marēm perquirit. Vnde

Similiter desinens.

Amplificatio ab enumeratione vitiorum quibus ebrietas mores corrumpit.

tis est subuertisse sensus,& valetudinem submersisse, non satis est calicibus epotādis mentis aciem grauiter hebetasse, rerum omniū obliuionē,memoriæ mortem inuexisse,vires omnes ac robur corporis labefactauisse; sed etiā obsidet hoc monstrū atq; infestat animam,inq; ipso compotationes furore moribus antea sublatis contrucidat. Est vere,est ebrietas flagitiorum omnium mater,radix criminum,origo vitiorum,tempestas linguę, procella corporis,naufragium castitatis, amissio temporis,insania voluntaria,lāguor ignominiosus, turpitudo morum, dedecus vitæ,honestatis infamia, animæ corruptela. Est,est,inquam, ebrietas voluntaria rabies,&vltro hostis inuitatus, honestatis omnis illecebra, & pudoris iniuria,per quam nō peccatum facit homo,sed ipse totus est peccatum. Videtis Auditores, eo iam sermonem nostrum decurrisse, vt cum ebrietatem docuerim grauissimis morbis humana corpora infestare, accedā ad mores, quos aut optimos peruertit, aut peruersissimos inducit. Atq; vt,quo cōtendo,perueniā, non quę ebrietatē sequuntur, commemoro, familiariū afflictiones,liberorum neglectus,creditorum fraudationes, furta,latrocinia,vastitates; nō dico quā multos hodie

Amplificatio à definitionibus cōglobatis.

Transitio.

Secunda pars de corruptione morum.

Amplificatio à consequentibus per prateritionem.

hodie videamus, amplissimarum familiarum opes magno parētum amicorūque labore comparatas, vt suæ tantum ingurgitationi satisfaciāt, nec illud cesset diluuium compotationum vilissimo pretio diuendere, & vt cum Diogene dicam Cynico, ex crapula, domos, fundos, patrimonia euomere. Parū esset tametsi deplorandum vilium facultatum iacturam facere, si non etiam morum accederet detrimentum.

Vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quū corpus onustū
Hesternis vitijs animū quoque prægrauat vna
Atque affigit humo diuinæ particulā auræ?

Omnino nullum est vitium, quod in mores non ebrietas inducat. fortem, ignavū reddit; temperantē lasciuū facit; prudētem, fatuū nec relinquit; iustū, iniquū constituit. Nescit ebrietas modestiam. pudorem ignorat, castitatem extinguit. Illa promptitudinem ad irā & querelas, celerem ac repentinam animi ad omnia mutationem, strepitum & tumultū. facilem ad dolos fraudesque deductionem apportat. Illa præceps ad omnem impuritatē atque intēperantiā ruit, naturæ leges in sexu nō obseruat, & in mare fœminā, in fœmina marem perquirit. Vnde

Similiter desinens.

Amplificatio ab enumeratione vitiorum quibus ebrietas mores corrumpit.

tis eſt ſubuertiſſe ſenſus, & valetudinem ſubmerſiſſe, non ſatis eſt calicibus epotãdis mentis aciem grauiter hebetaſſe, rerum omniũ obliuionẽ, memoriæ mortem inuexiſſe, vires omnes ac robur corporis labefactauiſſe; ſed etiã obſidet hoc monſtrũ atq; infeſtat animam, inq; ipſo compotationes furore moribus antea ſublatis contrucidat. Eſt vere, eſt ebrietas flagitiorum omnium mater, radix criminum, origo vitiorum, tempeſtas linguę, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, lãguor ignominioſus, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela. Eſt, eſt, inquam, ebrietas voluntaria rabies, & vltro hoſtis inuitatus, honeſtatis omnis illecebra, & pudoris iniuria, per quam nõ peccatum facit homo, ſed ipſe totus eſt peccatum. Videtis Auditores, eo iam ſermonem noſtrum decurriſſe, vt cum ebrietatem docuerim grauiſſimis morbis humana corpora infeſtare, accedã ad mores, quos aut optimos peruertit, aut peruerſiſſimos inducit. Atq; vt, quo cõtendo, perueniã, non quę ebrietatẽ ſequuntur, commemoro, familiariũ afflictiones, liberorum neglectus, creditorum fraudationes, furta, latrocinia, vaſtitates; nõ dico quã multos hodie

Amplificatio à definitionibus cõglobatis.

Tranſitio.

Secunda pars de corruptione morum.

Amplificatio à conſequentibus per præteritionem.

hodie videamus, amplissimarum familiarum opes magno parētum amicorūque labore comparatas, vt suæ tantum ingurgitationi satisfaciāt, nec illud cesset diluuium compotationum vilissimo pretio diuendere, & vt cum Diogene dicam Cynico, ex crapula, domos, fundos, patrimonia euomere. Parū esset tametsi deplorandum vilium facultatum iacturam facere, si non etiam morum accederet detrimentum.

Vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quū corpus onustū
Hesternis vitijs animū quoque prægrauat vna
Atque affigit humo diuinæ particulā auræ?

Omnino nullum est vitium, quod in mores non ebrietas inducat. fortem, ignavū reddit; temperantē lasciuū facit; prudētem, fatuū nec relinquit; iustū, iniquū constituit. Nescit ebrietas modestiam. pudorem ignorat, castitatem extingu t. Illa promptitudinem ad irā & querelas, celerem ac repentinam animi ad omnia mutationem, strepitum & tumultū. facilem ad dolos fraudesque deductionem apportat. Illa præceps ad omnem impuritatē atque intēperantiā ruit, naturæ leges in sexu nō obseruat, & in mare fœminā, in fœmina marēm perquirit. Vnde

Similiter desinens.

Amplificatio ab enumeratione vitiorum quibus ebrietas mores corrumpit.

hic locus hodierna die dictionem aliquã
Conciliatio &orationem requirat, date veniã, & hãc
& Proposit. concedite mihi facultatẽ, Audit. vt ebri-
etatẽ hoc tẽpore concitato dictionis cur
ſum perſequar, &deprehenſam ſtylo no-
ſtro confodiã. Equidẽ per turpitudinum
quarundam cloacas non ſine horrore ali
Allegoria. quo tenendus erit curſus orationis, ſed
emergam &in terra pedem altius figam,
ſi mecum veſtrum illũ in attentione ſum
Partitio. ma fauorem ſenſero adlaborare. Ita vero
curſum omnem inſtituã, vt tres ad metas
decurram, doceã inprimis corporibus e-
brietatem nocere, deinde mores euerte-
tere ac peſſumdare, poſtremo religionẽ
omnẽ ac fidem labefactare. Nolo tamen
Deſcriptio expectetis, Auditores, vt hominem vino
morũ & ſor plenum ac ebrioſum vobis tanquam in
diũ ebrioſi theatro repræſentem; quid enim attinet
per præteri- oris illum fœtorem, inceſſus titubatio-
tionem. nẽ, geſtus improbitatẽ, quiduis loquẽdi
temeritatẽ, importunas corporis ſordes,
cæteram illuuiem oculis ſubijcere, à qua
vel auribus abhorremus? lateant iſta in
illis bacchantium hominũ ingurgitati-
onibus adeo portẽtoſis, vt corpora inſtar
vtriũ aut canaliũ potius perenniũ potu
Cõfirmatio fluant. Illud dico, plures ac difficiliores
animi corporiſq; morbos ebrietas, &illa
immoderata potatio hominib. inducit,
quam

quam quisquã vnquã medicorum excogitauit. Hinc phrenesis periculosissima, hinc calculi pœna grauissima, hinc cruditas exitialis, hinc viscerum inflammatio intolerabilis; hiñ concreti tenacesq; vapores cerebrũ obsidentes, hinc partiũ in corpore vitaliũ obstructiones; per eã lippitudo, nariũ coriza, fœtidus halitus; per eã capitis destillationes, fœdis screatus ac tusses, morbi articulares & apoplexia, per eam oculorum caligo, vertigo, suffusio. Illa robur, & virtutem naturalẽ eneruat, infirmitatem generat, mortem inducit, & vt omnia verbo vno complectar; corpus humanum fœdissimam turpissimorum humorũ cloacam & abominandam nefãdissimorum vitiorum sentinã facit. Etenim quemadmodum fieri videmus, vt post grandẽ diuturnamq; pluuiarum tempestatem qua terra cõfunditur & in lutum resoluitur, vermes in agris ac serpentes enascantur, tota ipsa terra, quędã esse palus videatur; ita cum abundantiori potu inebriata sũt humana corpora, & per illas vastissimas ardentium fauciũ cloacas commessationes inundarunt, lutũ quoddam fit caro, & in sentinam conuersa fœtores exhalat, culturam non admittit, vermes ac serpentes vitiorum producit. Vsque adeo non satis

Prima pars de nocumẽtis, quæ ebrietas affert corpori.

Amplificatio per enumerationẽ nocumentorum.

Repetitio.

Illustratio per similitudinem.

hodie videamus, amplissimarum familiarum opes magno parētum amicorūque labore comparatas, vt suæ tantum ingurgitationi satisfaciāt, nec illud cessisset diluuium compotationum vilissimo pretio diuendere, & vt cum Diogene dicam Cynico, ex crapula, domos, fundos, patrimonia euomere. Parū esset tametsi deplorandum vilium facultatum iacturam facere, si non etiam morum accederet detrimentum.

Vides vt pallidus omnis
Cœna desurgat dubia: quū corpus onustū
Hesternis vitijs animū quoque prægrauat vna
Atque affigit humo diuinæ particulā auræ?

Omnino nullum est vitium, quod in mores non ebrietas inducat. fortem, ignavū reddit; temperantē lasciuū facit; prudētem, fatuū nec relinquit; iustū, iniquū constituit. Nescit ebrietas modestiam. pudorem ignorat, castitatem extinguit. Illa promptitudinem ad irā & querelas, celerem ac repentinam animi ad omnia mutationem, strepitum & tumultū. facilem ad dolos fraudesque deductionem apportat. Illa præceps ad omnem impuritatē atque intēperantiā ruit, naturæ leges in sexu nō obseruat, & in mare fœminā, in fœmina marēm perquirit. Vnde

Similiter desinens.

Amplificatio ab enumeratione vitiorum quibus ebrietas mores corrumpit.

Testimonia. D Hier. nunquã ego, Castũ, inquit, ebriũ
putabo. Et bene Tertullianus, ebrietatẽ
scortationis comitẽ appellat, Aug. nau-
fragiũ castitatis; Horatius Craterẽ Vene-
ris sodalẽ, Apuleius lagenã Veneris gla-
diatoriæ ante cænam. Vinũ lac Veneris &
incentiuũ esse Poetæ dicũt. In hoc ebrie-
Allegoria. tatis lacu desideriorũ impurissimorũ vẽ-
ti Iuuẽtutis, imo etiã senectutis extremæ
cymbã cõsurgẽtibus cogitationũ Vene-
rearũ vndis miserrime demergũt. In hac
ebrietatis cloaca fœdissimis luxuriæ sor-
dibus modestia cũ pudore suffocatur. O
Exclamatio. mõstrũ! O portẽtũ ebrietas! ò nõ amabi-
lis, sed abominabilis insania! per te ado-
Agnominatio. lescentiæ pudor in lasciuiã cõmutatur,
per te iuuẽtutis robur in mollitiẽ cõuer-
Cõtentio & apostrophe. titur, per te senectutis virtus in luxuriæ
languorẽ transformatur. Quã multi sæpe
sunt adolescẽtes, modesti, verecũdi, sancti-
Ebrietas homines immutat. tate quadã integri? at vbi te degustauerũt
impudentes, dissoluti, luxuriosi fiunt.
Quam multi natura mites sũt & cõtinen-
tes? at vbi illos inuasisti, & in animos per
fauces eorum intrauisti, efferati fiunt, ac
Distributio. crudeles. Tu oculos aut ad impudiciti-
am, aut crudelitatem inflectis; tu lin-
guam obscenis verbis armas, tu ma-
nus armis instruis, tu animum sce-
lerum omnium cogitatione reples. O

omni

omnium flagitiorum vere mater ebrietas! perfectus vir erat Noe, per ebrietatẽ nudatus in taberuaculo suo procubuit. permanserat Lot illæsus inter Sodomitas facinorosissimos: per ebrietatem gemino se conscelerauit incestu. mille Philistęis fortior Sampson erat: per ebrietatem meretricio palpo inter hostium manus est reuinctus. Temulentus erat Holofernus: vna mulier, vna vidua Iudith ei caput à ceruice resecuit. Conuiuabantur filij Iob, & compotabant, ecce tandem ruina domus oppressi fuerunt. finem nũquam inueniam, si persequi singula cõtendam, si dicam de Philagensibus quos temulentia timidos & imbecilles effecit, si Thyrintios & Argiuos producam, qui inter pocula pugnaces & strenui, in campis & prœliis fortiter fugitiui fuerunt. Si Aricorum meminero, qui in dies singulos inebriari epularique soliti, Celtarum effecti sunt vectigales. Si Alexandrum magnum exhibeam, qui Clytum charissimum sibi ac fidelissimnm inter epulas transfodit, & intellecto facinore mori voluit, certe debuit. Nimirum quẽ tot itinera, tot prœlia, tot hyemes per quas iuxta temporum, locorumque difficultates transierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimi-

Probatio ab exẽplis.

Præteritio

ſerunt, intemperantia bibendi, & ille Herculaneus ac fatalis Scyphus ſepeliuit. Sed opſtupeſcite & altius ſenſib. imprimite ꝙ dicã, & quod olim, cũ diceret qui refert Auguſt. fæminas & infãtes cõgregari præcepit. Erat Cyrillus quidã ciuis præclariſſimus, & ab omnibus fere dilectus, cum die quadã ſeſe nimio potu ingurgitaſſet, vt ebrius & amens eſſet, matrem preganntem nequiter oppreſſit, ſororem violare voluit, patrem occidit, Sorores alias duas ad mortẽ vulnerauit. O quam vere dixiſti beatiſſime Chryſoſtome, vbi ebrietas ibi diabolus. Vere vere hic non homo, ſed dæmon quidã erat, quẽ in talẽ tam atrocem, tã horrendã ſtragẽ ebrietas armauit. Quid de illis dicam, quos ita de mẽtis ac iudicii ſtatu deturbat ebrietas, vt ſuas animas ac ſe totos dæmoni conſecrẽt ac deuoueant, imo etiã vendãt? quid illos hic ſtatuam, qui ſurgentes à poculis furente libidine in maſculos, in beſtias turpitudinem ſuam effundunt? quid eorũ recordabor, qui poſteaquam ſeſe ingurgitauerunt in mutua vulnera ruunt, & ebrii miſere miſeriorem animã exhalant? Nolo recordari tantæ turpitudinis, & iam pudet, ad tantorum ſcelerũ commemorationem non ſatis erubeſcere, videre nunc Aud: an non etiam, quod po-

Exemplum inaudita crudelitatis per ebrietatem.

Amplificatio ab effectibus aliis.

ſtremũ

stremum dicendum erat, religionem ac fidem ebrietas labefactet, neque enim sine ratione celeberrimus ecclesiæ antistes Ambrosius ebrietatem perfidię matrem appellat. Quid est obsecro, quod Israelitas relicto Deo tam amante tam munifico ad vituli adorationem adduxit? si patrum auctoritati credamus, ebrietas. Quid est quod Baltazar illum Regē Babiloniæ concitauit, vt inter pocula sacris è Iudęorum templo vasis impiissime nefandissimeque abuteretur? Nimirum, monstrū hoc tā horrendum ebrietas. Ita subdolus versutusque Dæmon cultum suum ebrietate condit, & de cultu suo semper aliquid addit ebrietati, vt verissimum sit, quod verissime sapiens affirmauit, Vinum & mulieres apostatare faciunt etiā sapientes. Experientissimi morum Indicorum pro certo confirmā, nullam esse paulo celebriorem compotationem, nullas vigilias statas, quin peculiari superstitionis & sacrilegii genere imbuantur, huiusque sceleris obseruata tāta calliditas est, vt non aliter iam antiquum suum errorem tueantur, quam per solemnium compotationum occasionē. Quanquam quem prosequi sine horrore sermonem non possum, abrumpo. & vos, auditores, extrema hac oratione cōpello,

Tertia pars de euersione religionis & fidei per ebrietatem.

Probatio & amplificatio ab exēplis.

Complexio.

Amore Indorum.

Peroratio.

Repetitio figurata.

amare monstrum illud posseiis, quod tāta pernicie corpus humanum infestat? bene renuitis. Illam pestem morum, & omnis honestatis expugnatricem amplecti velletis? satis est, exhorruistis, nō vultis. Illum fidei hostem, religionis euersorem, illud, illud portentum, quod abducit à Deo, & apostatare prudentes facit, ore vestro, stomacho, exciperetis? rectissime statuitis; nunquam, nunquam sint bacchanalia, sint orgia, sint Cybelia, sint Lupercalia. profecto nullum est peccādi tēpus. volitent, bacchentur, insaniāt, qui perire volunt, certe qui honesti sunt nūquam ad insanam illam libertatem & liberam insaniam descendent. Sonet in auribus perpetuo vox illa sapientis, noli esse in conuiuiis potatorum, nec in commessationibus eorū. Sonet iterū in auribus vox illa sed alia sapiētis minitātis, vę, væ, qui potētes estis ad bibēdū vinū, & viri fortes ad miscēdā ebrietatē. Nempe est hoc efficacissimū antidotū, tragicos exitus ebriosorū perhorrescere, & increpātis Dei tubā feriatis auribus audire, vēturū aliquādo iudiciū animo suo repræsētare. Dicā cū Hieronymo & cōcludā, difficile imo impossibile est vt pręsētibus quis & futuris fruatur bonis, vt hic mētē & illic impleat, & de deliciis trāseat ad delitias.

Adhortatio.

CON-

CONSVLTATIO.

Vtrum vir fortis in necessitate sibi manus possit inferre.

IOANNIS GERARDINI Oratio Suasoria.

Virum fortem in necessitate sibi manus inferre posse.

PHilosophorum olim, quorum omnis in aperiēda rerum obscurarum veritate hominumq; vita certis ac vtilibus imbuenda præceptis labor insudabat, non paucæ magna singulariq; cum laude Sectæ scholæq; ita viguerūt, vt in ijs & admiratio doctorum alacritatem, & alacritas audientiū æmulationem excitaret. Sed si tamen tribuenda sit vni laus illa, quæ cæterorum gloriam euincat, nescio an non affirmare de Stoicorū Secta illud possimus, ita illā & doctrinæ præstātia, & doctorum hominū auctoritate ac fama cæteris præstitisse, vt iure merito schola veritatis, & hominum magistra dici possit. Etenim si doctrinam quæ tot hominum doctissimorum industria laboribusque in ea fuit explicata, considerèmus; ita dogmata sunt in ea

Exordium à laude antiquorum philosophorum.

Præfertur secta Stoicorum.

Laus à dogmatibus.

naturæ conformia, vt doctrinā hanc omnem nō ab hominibus excogitatam, sed ab ipsa natura expressam haustamq; arbitremur. Si vero Doctores quorum gloriam hæc aliquando Schola mater peperit ac nutriuit, atendamus, vt Catonem ac Senecam duntaxat producā, nihil vero de Principe Stoicorum Zenone dicā, nō aliunde prçstātiores vnquam prodierūt. Et quamquam hæc gloriosissime ita dicantur ad Stoicorum prædicationē sempiternam, sic tamen cum veritate extolluntur, vt nec ipsi Academici nec Peripatetici, quorum hodie tot ambabus manibus doctrinam amplectuntur, vel repugnare possint vel inficiari: qui dum tempori plurima præcipiunt accommodanda, nec semper virtuti parendū, ita agunt vt instabilem ac fluctuantem doctrinam eorum, certa vero & immutabilia Stoicorum dogmata iudicemus. Atque quoniam quidem non minima hçc inter sectas aliquando controuersia & pro summa laude concertatio extitit, ego hodie, siquidem & hic forsitan locus exigit & vestra illa attentio expectare videtur, de prçclaro Stoicorum dogmate quodam ita disputabo, vt illud iniuria ab Academicis Peripateticisque impugnari, iure vero merito à Stoicis propugnari retinerique

A doctoribus.

Accedit ad propositum

nerique contendam. Hoc inquam efficiā
vt cum Stoicis ac mecum fateri velitis vi- *Propositio.*
rum alioquin fortem & generosum, si
honestior superesse vita non possit, præ-
sentemque mortem dedecus morte gra-
uius necessitas intentet, violētas sibi ma-
nus & inferre posse, & debere. Scio gra-
uissimam esse difficultatem, quæque O-
ratoris exercitatissimi vocem desideret,
Sed si iam vestra illa, Ben. Aud. fauoris *Captatio*
aura nostræ huius vela imbecillitatis im- *beneuolen-*
pleuerit, superabo scopulos omnes diffi- *tia allego-*
cultatis tantæ, & ingressus in portū veri- *rica.*
tati dictionis huius coronidem consecra- *Confirma-*
bo. Certum est etiam apud omnes haud *tio.*
obscurum, plurimas grauissimasque cau-
sas esse, ob quas merito tædiosum sit &
odiosum vitam in hac communi luce re-
spirare, quod si tamen nondum esset res
hæc tota quibusdam explorata, conside-
rent illi quam miserum sit & deploran- *Primū ar-*
dum grauissimis aut animi aut corporis *gumentum*
cruciatibus torqueri, quibus certe qui de *à causis*
tinentur, ita miseri mortem expetunt, vt *mortis sibi*
ad illam votis omnibus in dies anhelēt. *inferendæ.*
Perpendant quam durum sit iugum illud *1. Crucia-*
quod impositum est liberæ ceruici, & ijs *tus.*
maxime quorum excellens in luce pro- *2. Seruitus.*
bata virtus omnem in Imperio dignita-
tem occupare deberet. Cogitent quan-

3. Iactura magna fortuna.

tus in animo generoso dolor exsurgat, cui è fastigio debitæ sibi dignitatis est impellente fortuna cadendum, cum inquam terminãda est honesta vita, & pũcto tẽporis amittendum quod longo fuerit ætatis cursu collectum. Et hęc omnia si omnem animũ quantumuis alacrẽ & excelsum ita percellant, vt od sse communem hunc spiritum vitamque cogãt, nunquid animati ita debent esse viri fortes quicunque, vt cum aliqua causa talis occurrit, vitam expediant & ex hoc corporis domicilio sese liberent, in quo ita miseram vitam anhelant vt crucientur, imo potius vt moriantur? Nolim mihi, sed vestro iudicio credatis Auditores, sed tamen si quod factum est aliquando, comprobare potest quod apud vos indicatum, nunquid honestius Hannibal ex annulo suo mortẽ hausit quam à lictoribus Romanis expectasset? Nunquid pulchrius Mithridates negatã veneno mortẽ ferro quæsiuit quam ad currum Pompeij magni religari se permisisset, aut crudelẽ filii sui manũ expectasset? Nũquid Cato generosius sibi vitã ademit, quã se Cęsari trophæũ cõstitu sset? Quid de Cassio dicã aut Bruto? victores esse sui maluerũt quã, cũ seruitus fœda superesset, turpissimis se dominis præbere vincẽdos. Quid de Nerone itidem Imperatore? vir ille detestãdus

Illustratio & amplificatio ab exemplis.

Similiter desinens. Repetitio.

in vita, sed nescio an nõ in morte gloriosus, qui ne turpiter ab alio interficeretur, interfici voluit à seipso. Fortassis in mentem vobis Calanus ille Indus Gymnosophista venit, quid fecit? torquebatur alui doloribus, quos cum ferre non posset, seipsum concremauit. Fortassis etiã Herculem cogitatis, sed nec ignoratis eodem illũ ignis fato perijsse. Lõgũ esset cęteros omnes enumerare quorũ in morte mortẽ virtus euicit, nec degener animus sequi gloriã fato durissimo dubitauit, vbi infamiã vel ætas proponebat vel miseriã necessitas apportabat. Sed est tamen fatẽdũ illud honestissimũ & eximię naturæ ac indolis argumentum esse, deserere malle vitã quã degere turpiter illã. Agnouerũt hoc ipsũ Massilienses, quorũ in Ciuitate venenũ cicutâ temperatũ publice asseruabatur pro ijs qui Senatui causis explicatis sapienter excedere, & celerẽ fati viã quęrebãt. Agnouerũt & Græci omni semper ætate sapientissimi, apud quos idem esse factitatũ nemo nõ historicorũ affirmãt. Affirmant ẽt illud, in Insula Ceo matronã quandã generosissimi spiritus extitisse, sed vltimæ senectutis, q̃ cũ reddita ciuibus ratione vita excedere desideraret, ne vt inquiebat hilarẽ fortunæ vultum semper experta auiditate lucis tristem intueri cogeretur, distributo liberis suis

Secundum argumentũ ab honesto

Probatio ab authoritate Massiliensium.

Græcorum.

Exemplũ.

patrimonio, Mercurio libamentis defusis inuocato, præsente Sexto Pompeio poculũ in quo venenum erat temperatum constanti dextera arripuit & exhausit. Agnouit I. Cæsar hãc quoque volũtariæ mortis gloriam esse tantam, vt cum Vticam victor properaret, vbi seipsum interemerat Cato, audita eius morte, non potuerit, quin doloris impetu victus exclamaret: Inuidisti meæ gloriæ Cato; sed ego tuæ inuideo. Et quidni Cæsar Catonis gloriæ inuidisset, qui turpissimæ superesse illum seruituti voluisset: Ecquid enim tandem est in illa tantopere desiderata vita, quæ nonnisi turpis esse potest? Quid vero in hac sponte suscepta morte quæ semper esse honesta solet? In illa dedecus, in hac gloria; in illa seruitus, in hac libertas, in illa dolor sæpius animum excrucians, in hac animũ lætitia sæpius exhilarans. Dum ita viuis, nunquid moreris? En ita moreris, nunquid viuis? Scio in cogitationibus me vestris hoc sermone versari Humanissimi Auditores, sed amplius vestros in animos descendam, si quod ipsi certissimum esse iudicatis, orationi nostræ robur adesse concedatis: ita videlicet corpus hoc nostrum per dolores & aduersos sæpe casus debilitari frãgique, vt inutile sit prorsus: & si ita est, quis

Ab authoritate I. Cæsaris.

Probatio & illustratio ex dissimilibus.

Commutatio.

Tertium argumentũ ab incommodo fracti corporis.

Quis non inde liberandam animam diceret, ne labanti conclusa domicilio casuum spectatrix aduersorum, & dolorũ impatiens, inutilis quoque fiat? Audi Senecam quisquis huic nostro sermoni repugnas. Si inutile, inquit, ministerium est corporis: quidni oporteat educere animam laborantem? Audi iterum: Prosiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Audi experiẽtiam. Nunquid cum domum aliquam putridam esse & ruinam minitari homines animaduertunt, ilico deserunt & aufugiunt? Ita quoque cum vrgente dolore aliquo vel impendẽte fortuna in ruinam tendit hoc corpus, abeundum est, & impetu generoso prosiliendum è ruina. At inquies, sine iussu Dei nunquam est è vita migrandum. Ita quidem, sed impellẽtes tolle causas, non adsit dolor patientiã euincens, remoueatur seruitus omnis vitam anteactam deturpans, nullum dedecus aut infamia gloriam omnem extinguat. Equidem stationem seruare miles debet, sed si ab hoste cogatur & imparibus armis discrimen exsurgat, saluti cõsulit fugiendo, veniamque meretur. Vt illud taceam, omnino Dei auocantis mãdatum adesse videri, cum causis illis hominem vrgeri permittit quę nonnunquã etiam inuitum ad mortem compellunt.

Confirmatio ab authoritate Senecæ.

Ab experientia & simili.

Obiectio.

Responsio.

Illustratio à simili.

Quartum argumentū ab authoritate & exemplis.

Atque ne hæc à me in rationis ac veritatis luce ita disputari putetis vt à me tantū accipiāt authoritatē, credite Aud. nō hāc à me mihi mentē esse, sed ab eorū virorū opinione quorū apud homines & in precio virtus & in authoritate doctrina semper fuit. Hæc est Catonis opinio: & quis illo morum integritate vitaq; præstantior? Hæc est Senecæ sētentia, & quis illū sapientiæ dignitate potuit vnq̄ superare? Nescio qd de M. Tullio vel debeā, vel audeā affirmare; certe si multū Seneca Catonis mortē extollit, multū eādē M. Tullius excusat. Quāquā qd in vno laborē vbi sexcēti factosuo rē vniuersā determinarūt. Quis vel Nicia vel Demosthene eloquentior? vterque sibi vitā sua sponte terminauit. Quis Cleāthe, Chrysippo, Zenone, Empedocle præstantissimis Philosophis sapientior esse pōt? Hi oēs dum animæ immortalitatē agnoscūt, & illā anhelāt, suā animā nō pigra manu ex corporis mortali carcere eduxerūt. Interfecit seipsū Poeta Labienus propter libr. exustos. Interfecit seipsū Cornelius Gallus, q.a repetundarū accusabatur. Interfecit seipsum Silius Italicus, quoniā ita grauissimi morbi tædio afficiebatur, vt sola in morte curationem sanitatēq; collocaret. Et hos tātos talesq viros (neque n. nominare cunctos esse necesse-

Dubitatio.

Exempla.

Repetitio.

cessū) quis arguat erroris, aut imprudētię cōdemnet? Date veniā Auditores vt libere q̄ sentio non inuitis vobis affirmē. Ita n. existimo planeq; sentio sibi manus inferre fortitudinis eius esse, q̄ omnia vitā q; ip̄ā aspernetur. Etenim si vltra modū deditus est vino qui amphorā nō exsiccat tantum, sed exsorbet quoq; fecem; ita nimiū vitam hanc communem amat, qui extremos vitæ dolores vitamque turpem pati mauult quam abrumpere vitę cursū, & necessariā alioqui mortē nonnihil maturare! vere vere ille vitā aspernatur, q; nec eā degere turpiter nec eius reliquias cū dolore respirare cōquirit: nō ignorat, quippe ita miserā esse diuinę mētis nostrę cōditionē in hac vita, vt sine iniuria & integri sensus animus nunquā esse possit in illa. Quāquā quis hic mihi quos fortes ex tollo, timidos appellat? nūquid n. timiditatis est abiectę nō ea pati posse quę morte ipsa grauiora esse contendis? Errat hic meis in auribus sermo, sed nōdū tamē mētē immutat. Profecto nō qui mortem sibi cōsciscit, aut dolores suos aut instātia vitæ pericula morte ipsa grauiora credit, sed indigna homine libero, sed talia quæ ꝓpter turpitudinē suā merito quis vitet, ne aut inutilis, otiosus, aut infamis sit in vita. Et obsecro vnde tantus ardor & generositas inesset ijs qui se vita communi

Quintum argumentū ab adiunctis.

Illustratio à simili.

Obiectio.

Responsio.

Fortes videntur qui seipsos occidunt. priuant, si dolorem aliquem aut periculum reformidarent? Non à timore crescit animus sed ab honore. Sed cognoscite tãtum istum ardorẽ vel in vno Spartanorum Rege Cleomene, qui cum sibi mortem inferre cogitasset, à pedibus in longum se detruncauit vsque ad abdomen, in quo tandem exspirauit. *Exemplum inaudita fortitudinis Cleomenis.* Cognoscite eundẽ in Catone Vticensi, qui cum sibi mucrone pectus perfodisset, addita vulneri à ministris fomenta detraxit, ne vita rediret, *Catonis Vticensis.* Nec ille defuit generosus fæminis ardor. *Porcia.* Testis est Porcia nobilis & animosa Bruti coniux, de qua non minus fortiter quam venuste cecinit facetissimus Poeta.

Coniugis audisset fatum cum Porcia Bruti
Et subtracta sibi quæreret arma dolor:
Nondum scitis, ait, mortem non posse negari.
Credideram satis hoc vos docuisse patrẽ:
Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.
I nunc, & ferrum turba molesta negã.

Arria. Testis etiã est Arria pudicitiæ Matronalis exemplum & decus, quæ cum seipsam confodisset & gladium è visceribus extractum castissima mulier marito traderet:

Si

Si qua fides, vulnus quod feci, non dolet, inquit,
Sed quod tu facies hoc mihi Pate dolet,

Desinant igitur sermonem illum suum imperitum iactitare, qui quos fortes admirari deberent timidos appellant. Degener est ignauus timor non bene virtuti coniunctus comes, & ad gloriā stimulus nunquam adfuturus, Quamquam dum longius ab hoc & hinc omnem orationem sermo rapit, nimis forte esse parum iudicio vestro Ben Aud. tribuere videor, vt mihi omnino necessū sit ad cogitationes vestras redire, quibus dum disputationem hanc vniuersam comprehēditis, illud animaduertitis iustissimis sæpe de causis ad inferendam sibi mortem hominē impelli, nec illud ignoratis, honestius esse sibi mortem adferre, quam in vita turpiter illam expectare: hoc etiam statuitis apud vos, inutile corpus nunquam esse fouendum, ex quo cum impetu generoso tot excellentes olim viri suam animam eduxerunt, in eoq; prestantissime suæ indolis manifestarunt argumētum. Quod cum ita sit & iam ratio veritatem ostendat, veritas autem animum impellat, statuamus, ita constitutum esse, virum fortem oportere, vt cum honeste super-

Peroratio *Repetitio confirmationis.*

Explicatio sententia. peresse non possit, in vita; communem hanc auram generosa morte vitare non reformidet. Et illud est quod nobilis Stoicorum Schola ac secta summa semper cum veritate probauit, summa vero cum imprudentia semper Academici Peripateticique improbarunt, intelligentes mortem illam voluntariam non à viris optimis & generosissimis propter aliquem dolorem optari & inferri, sed quoniam impedimento dolor est futurus quominus in vita aut honeste aut cum aliquo emolumento degatur. DIXI.

GVIL-

GVILIELMI DE VLESHOVVVER,

LOVANIENSIS,

ORATIO DISSVASORIA.

Virum fortem in necessitate sibi manus inferre non posse.

MAcedonum Rex Philippus qui orbis vniuersi domitorē magnum illum Alexandrum pater ipse produxit, cum pro tribunali iudicaturus sederet, accusatori aurē vnā cōcedebat, reo alteram reseruabat: nō ignorans vt erat prudentissimus, nunquā exercere quenquam recte posse iudicium, nisi rationibus vtrinque discussis, in eius animo veritas eluceret. Quæ quidem cōsuetudo quemadmodum æquissima laudatissimaque fuit, ita vobis Hum. Aud. probari eādem opinor, vt in hac quoque difficultate nostra nec aurem vtrāq; nec illum vestrū animū totū ei qui me præcessit Oratori concesseritis, verum ita partem aliquam mihi reseruaueritis, vt & ad aures vestras, & animos vestras orationi nostræ aditus esse possit. Etenim cum imprudentis sit & temerarij

Exordium ab historia Philippi regis Macedonum.

Accommodatio ad propositum.

in

in re aliqua controuersa maximique momenti partem vnam ponderare duntaxat & iudicare tamen velle, non ego in hanc de vobis opinionem vnquam abibo, vt existimem vos orationi meæ omnem aditum iudicio iam efformato præclusisse. Profecto ita vos arbitror omnes hodierna die attenta quidem sed prudenti simul mente constitisse, vt facile vestris animis nostrũ Oratorem insidiari senseritis, dum graui quadã & põposa verborũ farragine Stoicorũ documẽta quędã & nobiliores eorũ Sectatores produxit apud vos. Quasi vero si documẽtũ aliquod præclarum aut virũ etiam aliquẽ insignẽ Stoici iactitant & extollunt, in eorum nos verba doctrinamque iurare, & propter vnius aut alterius authoritatem à cõmuni hominum doctissimorum opinione recedere, ac in eorũ scholam migrare debeamus. Certe si vix aliqui reperti sunt olim Stoici, nescio an vnus hodie possit inueniri, cum interim in maxima Sectatorum multitudine doctrina regnet Peripateticorum, quorum vt authoritas maior semper apud omnes fuit quam Stoicorum, ita doctrina semper laudabilior rectiorque remansit. veruntamen cũ sita sit in ratione veritas omnis, ita illam inquiramus, vt quibus hic Stoicorũ

Adducit aduersariũ in inuidiã.

Propositio & transitio ad refutationem.

Patro-

Patronus orationem suam confirmarit, excutiamus, qua in re ita vestram illam humanitatem precor Ben. Aud. vt si rationes omnes eius lōge aberrasse à veritate ostendam, nequaquam illi credendum esse puteris; si vero opinionem vobis meam comprobaro, tantum orationi meæ quantum ipsi veritati tribuatis. Atque ne quam attulit orationem omnino videar aspernari, fateor illud in primis & dolorem & infamiam & cruciatus & inhonestam seruitutem grauissimas causas esse, sed an tales esse dicam, quæ ad mortem violenta manu perquirendam compellant eum qui se non hominem modo, sed virum agnoscit? Imo vero si mihi retexere fas sit sermonem, nec illas omnino causas arbitror. est, est impatiētia, non dolor, est furor, nō cruciatus, est sui ipsius obliuio, nō infamia. Nunquid enim si quis etiam in his tantis malis sese hominem meminisset, humana omnia æquo animo tolerāda putaret? Nunquid ita cogitaret, nunquam cuiusquam odio mali maximum sibi malum inferre oportere? Iterum dico, non dolor est aliquis, non dedecus aut cruciatus, sed desperatio, quæ cum remedium nullum admittat, furorem conuertit in mortem. An dolor etiam vehementissimus vllus in mortem

Refutatio ad primum argumentū fasitur.

Corrigendo sese causas mortis esse negat.

Repetitio.

mortem viri manus armaret? Non ille Attilium Regulum, non Scæuolam adigere potuit in querelam. An alias diuersæ fortunæ vultus ita animũ immutaret, vt in seipsum sæuiret? Atqui tot illũ viri fortes ita perpessi sunt, vt nesciam an non præstantior in aduersitate virtus eorum illuxerit quam dum omnia ridenti vultu in sinum illis fortuna congerebat. Equidem

Probatio ab exemplis eorum qui in aduersitate fortes mansere.

Illustratio per Horatij sententiã.

Fortuna sæuo læta negotio,
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna,

Sed quid interim faciendũ erit? Nũquid si ludat insolens fortuna, in me ipsũ sæuiẽdo insolescã? Nõ ita, sed cũ Poeta dicam,

Si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, & mea
Virtute me inuoluo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.

Sed non ista sapiunt omnes, non ita sapiunt illi, qui dũ animaduertũt nõ omnia ad auaritiæ suæ & libidinis nutũ fluere, iustissimã mortis esse causam arbitrãtur. Sed ò quã sero pœnitet eos? eos inquam,

Qui sibi lethum
Insontes peperere manu, lucemq; perosi,
Proiecere animas: quã vellent æthere in alto,

Nunc

Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Quamquam, inquiunt illi Stoici nostri, nunquid turpi vita laudabilior est mors pulchra? Sed dicant illi primum, nunquid honestior est illa virtus, quæ molesta lenit, obliqua dirigit, aspera arduaque complanat, quã desperatione mors quæsita? Dicãt iterũ, nunquid gloriosius in exilio & egestate quondã vixit Belizarius, quã qui seipsos interfecerũt, Otto, Neroque Imperatores? Nunquid Diogenes laudabilior, qui fortunam ferendo contempsit, quam Chrysippus aut Zeno, qui fugiendo ceruicem illi submiserunt? prędica quantũ vis Catonem, fortem etiã & generosũ appella. Nunquid tamen ita fortunæ seuerioris aspectum perhorruit vt se virũ nõ agnosceret nisi tãdẽ sese virũ destrueret? Attolle Cleomenẽ Regẽ illũ Spartanorũ, dic esse magnanimũ & in dolore cõstãtem, nunquid etiã Tyrannũ & sui tortorẽ appellabis? Potuit Porcia carbones haurire, sed nõ potuit de morte mariti dolorẽ perferre: potuit mori fortiter Arria, sed non potuit fortius viuere cũ dolore. Ita sunt nonnulli nimiũ molles & delicati, q cũ in gremio fortunæ sedent, rident, cum ab eiusdem amplexu remouentur, lachrymantur. Ita timent omnia & perhorrescunt, vt ictum

Ad secundũ argumẽtum respondet honestiorẽ virtutem illã esse qua ardua quæq; superat quã mortem.

Oppositio exemplorũ ex dissimili

expectare fortunæ non audeant, qui minis, eius ad mortem adiguntur. Et si ita est (vt ad alia etiam iam accedamus) animaduertitis quam nimium sibi complacuerit Orator ille noster, dum in morte tot illorum exponenda qui sibi vitam ademerunt, longo & expolito sermone triũphauit; sed nequaquam animaduerterit nec pauciores nec doctrina minores extitisse, qui quiduis pati maluissēt quam crudeliter sibi mortem inferre At que vt illud de Stoicis illis affirmem, docti illi alias, nec inficior, fuerunt, sed vere dicam & libere, hac in re desipuerunt. Rursum vero, & fortiori quasi spiritu inclamant, Inutile quandoque corpus esse, non inutilem vero animum, eoq; illud esse relinquẽdũ. Magna vox illa maior & ideo quod Senecæ vox esse credatur, Egone vero Senecã arguerim, quẽ sapientiæ doctorem Orbis admiratur: sit ita. Doctorem etiam & oraculum nondũ orbis repurgati libenter agnosco; sed quoniam sequenda veritas est non homo, tribuamus errores homini, & dum multa bene dixit fateamur hoc male dicto multa benedicta polluisse. Fateamur & illud non inutilem semper animum infirmo & debilitato in corpore versari. Quod si tamen ita dolor nonnunquam augeatur

Responsio ad 3. argumentum.

Ad 4. argumentum responsio.

Reprehensio Senecæ.

vt

vt animum premat, ſic exiſtima ad experientiam datum eſſe, vt ſi moleſtus exiſtat ſit vtilis, ſi intolerabilis, non ſit diu duraturus. Adiecit velut extremum fortiſſimumque telum fortitudinis ſignum eſſe ſibi manus inferre. An obſecro, quoniam viri non eſt erectis & immotis oculis vtramque fortunæ faciem ſpectare non poſſe? An idcirco, quia mulierum eſt inde oculos trepidos auertere vnde dolor poteſt aliquis promanare? Sed non, inquis, dolorem expaueſcunt. Si non expauit dolorem Cato, cur non ad Cæſarem confugiendum eſſe clamitabat? cur non vnà filium ſecum occidit, vt cum Torquato tantæ gloriæ ſocietatem adiret? Sed ſcilicet ſint illi fortes qui fugiunt dolores, ſint illi vero imbecilles & timidi qui incurrunt eoſdem, & ferendo fortunam occidunt. Videor iam Auditores procellas omnes & fluctus, quos turbo quidam orationis aduerſæ concitarat, reducta veritatis ſerenitate compoſuiſſe, reſtat illud vt quoniam iam in terra pedem ponimus, nō minus ipſo veritatis ſole fruamur, quā opinionis falſæ nebulis nonnihil fuimus perturbati. Dicamus ergo & nos aliquid, & ſi nihil notius experientia certiuſque homines arbitrantur ab hac quo-

Ad 5. Argumentum responsio.

Seipsum occidere timiditatis est argumentum.

Confirmatio.

que difficultatis huius veritatẽ exquira-
mus. Profecto si qui solẽt ab Imperatori-
bus Orbis huius ad alicuius loci custodiã
deputari sine iussu ac mandato ab eo sese
remouere non possint; credendũ est om-
nino neminem ex hoc corpore liberare
sese posse, nisi mandatum accedat cæle-
stis illius Imperatoris, à quo & in hoc
corpore constituimur, & cui tanto plus
obedientiæ debemus, quanto maior est
homine Deus. Scio iam constrictas ra-
tionis huius veritate cogitationes vestras
teneri, sed obliuisci non possum militis
illius qui sub Stephano Columnensi sti-
pendia merens, singulari fortitudine cõ-
stantiaque & in omnem posteritatẽ no-
men suum disseminauit, & in orbis vni-
uersi luce quanti essent facienda Impe-
ratorum imperia declarauit. Constitu-
tus ad custodiam cuiusdam turris erat,
& iam cuniculis factis ignibusque ad-
motis ruinam minitabatur; diffugerant
commilitones, discrimen erat & vitæ
periculum proximum; quid ageret? quo
se verteret? illum hostium impetus vr-
gebat vt discederet, hinc Ducis im-
perium vt maneret. Mansit igitur ge-
nerosissimi miles animi, nec à statione,
in qua tandem vitam reliquit, nisi re-
uoca-

Primum argumentũ ab experiẽtia & simili.

Ratio.

Illustratio ab militis cuiusdã fortissimi, exemplo Metaphora.

uocaretur, recedere cogitauit. Et adhuc quisquam erit qui euolandum sibi ex hac corporis statione putabit, quem non inde cælestis Imperatoris voluntas reuocabit? Nunquid qui potestatis alicuius imperio in carcerem detruduntur, non prius inde diffugere possunt quam quæ clausit potestas abire permittat? Neque enim furtiuo pœna discessu vitatur sed crescit. Nunquid mihi inuito vnquam domino vel auferendum est vel è loco mouendum? Et nos in Dei potestate sumus, sub eius tutela respiramũs, omnes eius prouidentia gubernamur; veruntamen vt ab experientia non recedam, vnde huius veritatis initium deduxi, si crimine carere non potest qui mancipio alieno vitam extorquet, reus erit & ille qui domino non iubente violenta sibi manu mortem consciuerit. Neque enim, vt etiam supra vulgus aliquid dicamus, anima corpus, sed animam deserere corpus debet, cum scilicet iam expletis annorum suorum numeris ita deficit, vt retinere vitam amplius non possit. cuius ratione veritatis poeta compulsus prudenter exclamat:

Applicatio exempli.

Similia.

Secundum argumẽtũ ab authoritate iuris communis.

Commutatio.

Explebo numeram reddarque tenebris.

3. Argum ab hominis fine. Quid ? quod ita homo in hoc orbe sit constitutus, vt pro viribus operari debeat, & à creatore mercedem expectare? Quod cum ita sit, non præcipitandus est ad finem labor, sed dum licet vrgendus ac deducendus, vt maior mercedis accessio fiat. Quid? quod qui in seipsos sæuientes sibi vitam adimunt, & in authorem naturæ & in Rempub. sunt iniuriosi? Neque dubium esse potest, cum & cœlestis Imperatoris subditum sine mandato & Reipub. membrum sine consensu rescindant. vnde etiam hominibus illis tanquam in Rempubl. iniuriosis iustissima pœna constituta est, vt eorum scilicet corpora tanquam quæ communi sepultura sint indigna, passim inhumata relinquantur. Quid iterum, quod hi homines tanta in se rabie feritateque consurgentes id assequuntur, vt in cœlos peruenire nunquam possint? Neque hoc ita dico, quoniam religionis nostræ veritas id affirmat. Affirmant id Ethnici quoque. Audite M. Tullium in illo præclarissimo Scipionis somno, vbi Paulus Æmilius iam tum agens inter diuos, ita Scipionem alloquitur: Nisi enim ipse Deus istis te corporis custodiis liberauerit: huc tibi (ad cœlum

Varia argumēta per præteritionem.

pu-

putat) aditus patere non potest. Sed cum illud minime sit obscurum apud nos, quid opus est nouam aliquam rationis facem in clarissima veritatis luce accendere? Prætereamus & illud quod cum Principum Regumque decretis prohibita sint duella, & huic Principum voluntati hominum omnium communi authoritate sit aggregata voluntas, vtique & communi mortalium omnium opinione & Monarcharum iustissimorum authoritate nefas est omnino sibi manus inferre. Sed fortassis nimis multa, vbi erroribus discussis satis ipsa iam per se veritas elucet. Quapropter si recedere ab hac statione vitæ non possimus, si reus est qui subditum alienum occidit, si expectandus est vitæ finis nō quærendus, si diuina violatur authoritas, & Respublica, cum iniussus quis excedit è vita, nec optato potiri fine potest vnquam, ita credamus & statuamus, nunquam omnino virum fortem & generosum violentas sibi manus inferre posse, aut debere.

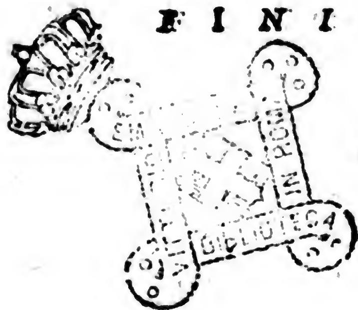
Præteritio.

Repetitio confirmationis.

Explicatio sententiæ.

DIXI.

FINIS.

ERRBTA SIC CORRIGENDA.

Fol. 4 .inhumanarum,pro in humanarũ.
Fol.4.cogoitionem,pro cognitionem.
Fol.16.bonestatis, pro honestatis.
Fol.35. Socratis,pro Isocratis.
Fol.47.animam,pro animum,.
Fol.55.consideramus, pro consideremus.
Fol. 57.seruare,pro serenare.
Fol.58.picem,pro apicem..
Fol.56.amantissimus, pro amantissimis.
62.veritatem,pro vbertatem.
65.Cato,pro latè.
Fol.89.Iane,pro itane.
Fol,94.est, pro esse.

Catera tam festinatione quam scripturæ obscuritate commissa Lector ipse corriget.